

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ
Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ»

Του Νικόλαου Κάστανου (Α.Μ.: ΜΔΙ 2018)

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Λίλιαν Μήτρου

Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗ
ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ
ΑΝΘΡΩΠΟΥ (ΕΛΔΑ)

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΠΕΙΡΑΙΑΣ ΙΟΥΝΙΟΣ 2022

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Περίληψη

ΕΙΣΑΓΩΓΗ:

1. Η ευρωπαϊκή νομοθεσία για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα
2. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΔΑ)

ΚΥΡΙΩΣ ΜΕΡΟΣ:

3. Η εξέλιξη της έννοιας των προσωπικών δεδομένων μέσα από τη νομολογία του ΕΔΔΑ
4. Βασικά Δικαιώματα του υποκειμένου των δεδομένων
5. Η παράγραφος 2 του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ
6. Ειδικά θέματα

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία, με θέμα **“Η προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα μέσα από τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ)”**, αποτελεί μια απόπειρα επισκόπησης της ευρείας νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, προκειμένου να εντοπιστεί και να αναδειχθεί η ερμηνευτική συμβολή του Δικαστηρίου τούτου στο ιδιαίτερα επίκαιρο και κομβικής κοινωνικής και οικονομικής σημασίας ζήτημα της προστασίας των προσωπικών δεδομένων.

Προκειμένου να γίνει αντιληπτή η ίδια η έννοια των προσωπικών δεδομένων και η εξέλιξη της κατοχύρωσης της προστασίας της, γίνεται καταρχάς μια σύντομη αναδρομή στο νομοθετικό πλαίσιο των ευρωπαϊκών κοινοτήτων αναφορικά με αυτή. Η προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ρυθμίζεται από την Σύμβαση 108 του Συμβουλίου της Ευρώπης, τον Γενικό Κανονισμό για την Προστασία Δεδομένων (ο οποίος αντικατέστησε την Οδ. 95/46 ΕΚ) και αποτελεί τμήμα του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, η προστασία των προσωπικών δεδομένων γίνεται αντιληπτή ως ειδικότερη έκφανση του δικαιώματος σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, της κατοικίας και της αλληλογραφίας, που αποκρυσταλλώνεται στη Σύμβαση.

Στη συνέχεια, μέσα από παραδείγματα αποφάσεων του ΕΔΔΑ σε μια σειρά ζητημάτων που άπτονται των βασικών εννοιών γύρω από τον ορισμό των προσωπικών δεδομένων και τις κατηγορίες αυτών, τα δικαιώματα των υποκειμένων των δεδομένων, καθώς και τους επιτρεπτούς περιορισμούς που μπορούν να τεθούν στο δικαίωμα στον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής, επιχειρείται η σταχυολόγηση της ερμηνευτικής προσέγγισης του Δικαστηρίου στα παραπάνω βασικά ερωτήματα.

Τέλος, γίνεται μνεία στο ειδικότερο ζήτημα της προστασίας των προσωπικών δεδομένων στο πλαίσιο των αστυνομικών αρχών και των αρχών εθνικής ασφαλείας, καθώς και στο συναφές πεδίο της ποινικής δικαιοσύνης, προκειμένου να αναδειχθεί, σε αυτή την ιδιαίτερα ευαίσθητη πτυχή της ιδιωτικής ζωής, πόσο καθοριστικής σημασίας ρόλο στη διασφάλιση των δημοκρατικών αρχών και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων έχει

διαδραματίσει η ύπαρξη και η συνεπής και αποτελεσματική λειτουργία του ΕΔΔΑ.

1. Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

Η προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και ο σεβασμός της ιδιωτικής ζωής εν γένει, αποτελούν σημαντικά θεμελιώδη δικαιώματα. Ανέκαθεν η Ευρωπαϊκή Ένωση και η Ελλάδα ως κράτος – μέλος αυτής επέμειναν στην ανάγκη να επιτευχθεί μια ισορροπημένη προσέγγιση ανάμεσα στην ενίσχυση της ασφάλειας και τη διαφύλαξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας των δεδομένων και της ιδιωτικής ζωής από τους πρώτους εθνικούς νόμους της δεκαετίας του 70', μέχρι και τον πρόσφατο νόμο 2016/679, ο οποίος αποτελεί ένα εκτενέστατο και λεπτομερές νομικό πλαίσιο γύρω από την προστασία των προσωπικών δεδομένων.

Η αρχή για την προστασία του δικαιώματος της ιδιωτικής σφαίρας του ατόμου έναντι αυθαίρετων επεμβάσεων τρίτων, ιδίως του κράτους, έλαβε χώρα για πρώτη φορά σε διεθνές νομικό κείμενο το 1948 στο άρθρο 12 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, σχετικά με το σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής.

Η πρώτη πάντως οργανωμένη και σαφής κατοχύρωση του δικαιώματος της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής – και κατ' επέκταση και των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα- διαφαίνεται στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) και συγκεκριμένα στο άρθρο 8 αυτής.

Στην τρέχουσα ευρωπαϊκή νομοθεσία για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα συγκαταλέγονται η Σύμβαση 108 του Συμβουλίου της Ευρώπης και η επικαιροποίηση αυτής, ο Γενικός Κανονισμός για την Προστασία των Δεδομένων (ΓΚΠΔ), το άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και το άρθρο 8 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

1.1 Η Σύμβαση 108 του Συμβουλίου της Ευρώπης¹²

Κομβικής σημασίας ως προς την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και ιδιαίτερα έναντι της αυτοματοποιημένης επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων συνιστά η Σύμβαση 108 του Συμβουλίου της Ευρώπης, η οποία υπεγράφη στις 28.01.1981.

Η εν λόγω Σύμβαση εφαρμόζοταν -μέχρι τουλάχιστον την θέση σε ισχύ του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων- σε κάθε επεξεργασία που διενεργείτο τόσο από ιδιωτικό, όσο και από δημόσιο φορέα. Η Σύμβαση, πέραν των εγγυήσεων που παρέχει για τη συλλογή και την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, απαγορεύει, επιπλέον και την επεξεργασία «ευαίσθητων» δεδομένων, π.χ. δεδομένων που αφορούν τη φυλή, τις πολιτικές πεποιθήσεις, την υγεία, τη θρησκεία, τη σεξουαλική ζωή ή το ποινικό μητρώο του προσώπου.³ Η Σύμβαση προβλέπει μεν την ελεύθερη ροή προσωπικών δεδομένων μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών, πλην όμως επιβάλλει και σειρά από περιορισμούς προς κράτη η νομοθεσία των οποίων δεν παρέχει ισοδύναμη προστασία.

1.2 Η προστασία των προσωπικών δεδομένων υπό το καθεστώς της Οδηγίας 95/46/EK⁴

Όσον αφορά το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε πρότερο από την εφαρμογή του ΓΚΠΔ χρόνο, η προστασία των προσωπικών δεδομένων καλυπτόταν σε μεγάλο -αν όχι αποκλειστικό- βαθμό από την Οδηγία 95/46/EK, η οποία αφορά την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών. Το σύστημα της Οδηγίας 95/46/EK θέτει ως

¹ Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data, Strasbourg, 28.I.1981, <https://rm.coe.int/1680078b37>

² Βλ. και επικαιροποίηση της εν λόγω σύμβασης, 17-18 Μαΐου 2018, https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016807c65bf

³ «Εγχειρίδιο σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων», σελ. 18-19, Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2014, Συμβούλιο της Ευρώπης, 2014

⁴ Γεώργιος Ν. Γιαννόπουλος, (2018), «Εισαγωγή στη Νομική Πληροφορική – Μία πρώτη προσέγγιση της σχέσης δικαίου & νέων τεχνολογιών», Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη. (σελ. 75-80)

βασική αρχή ότι η επεξεργασία δεδομένων επιτρέπεται μόνο όταν το υποκείμενο δώσει τη συγκατάθεσή του. Αφουγκραζόμενος πλήρως το πνεύμα της Οδηγίας, ο Ν. 2472/97 ο οποίος αποτυπώνει την εφαρμογή της Οδηγίας για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών στην Ελληνική έννομη τάξη, θέτει την παραπάνω βασική αρχή στο άρθρο 5 παρ. 1 του κειμένου του. Εντούτοις στην παρ. 2 του ίδιου άρθρου παρατίθενται και μια σειρά από εξαιρέσεις, οι οποίες όταν συντρέχουν, επιτρέπεται η επεξεργασία ακόμα και χωρίς τη συγκατάθεση του υποκειμένου που την υφίσταται. Κατ' εξαίρεση λοιπόν επιτρέπεται η επεξεργασία και χωρίς τη συγκατάθεση, όταν:

α) Η επεξεργασία είναι αναγκαία για την εκτέλεση σύμβασης, στην οποία συμβαλλόμενο μέρος είναι υποκείμενο δεδομένων ή για τη λήψη μέτρων κατόπιν αιτήσεως του υποκειμένου κατά το προσυμβατικό στάδιο.

β) Η επεξεργασία είναι αναγκαία για την εκπλήρωση υποχρεώσεως του υπεύθυνου επεξεργασίας, η οποία επιβάλλεται από το νόμο.

γ) Η επεξεργασία είναι αναγκαία για τη διαφύλαξη ζωτικού συμφέροντος του υποκειμένου, εάν αυτό τελεί σε φυσική ή νομική αδυναμία να δώσει τη συγκατάθεσή του.

δ) Η επεξεργασία είναι αναγκαία για την εκτέλεση έργου δημόσιου συμφέροντος ή έργου που εμπίπτει στην άσκηση δημόσιας εξουσίας και εκτελείται από δημόσια αρχή ή έχει ανατεθεί από αυτή είτε στον υπεύθυνο επεξεργασίας είτε σε τρίτο, στον οποίο γνωστοποιούνται τα δεδομένα.

ε) Η επεξεργασία είναι απολύτως αναγκαία για την ικανοποίηση του έννομου συμφέροντος που επιδιώκει ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή ο τρίτος/τρίτοι στους οποίους ανακοινώνονται τα δεδομένα και υπό τον όρο ότι τούτο υπερέχει προφανώς των δικαιωμάτων και συμφερόντων των προσώπων στα οποία αναφέρονται τα δεδομένα και δεν θίγονται οι θεμελιώδεις ελευθερίες αυτών.

Η παρ. 3 του παραπάνω άρθρου συμπληρώνει επιπλέον ότι η Αρχή (εννοώντας την Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα), μπορεί να εκδίδει ειδικούς κανόνες επεξεργασίας για τις πλέον συνήθεις κατηγορίες επεξεργασιών και αρχείων, οι οποίες προφανώς δεν θίγουν τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των προσώπων στα οποία αναφέρονται τα δεδομένα. Οι κατηγορίες αυτές προσδιορίζονται με κανονισμούς που καταρτίζει η Αρχή και κυρώνονται με προεδρικά διατάγματα, τα οποία εκδίδονται με

πρόταση του Υπουργού Δικαιοσύνης.

Σε ό,τι έχει να κάνει με τα ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα το γενικότερο πνεύμα και η κατευθυντήρια γραμμή της οδηγίας είναι ότι η επεξεργασία τους απαγορεύεται.

Αν και η Οδηγία 96/46/ΕΚ αποτελούσε τα είκοσι δύο συναπτά έτη ισχύος της ένα πολύ σημαντικό και άκρως επιτελικό νομοθετικό εργαλείο για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, εντούτοις με το πέρασμα των χρόνων και ένεκα των ραγδαίων τεχνολογικών εξελίξεων, οι οποίες επηρέασαν κατά κόρον τις επιδράσεις στα προσωπικά δεδομένα και κατέστησαν ακόμα πιο επιτακτική την ανάγκη προστασίας τους, η Οδηγία κατέστη ξεπερασμένη με αποτέλεσμα να οδηγηθούμε στον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων (General Data Protection Regulation).

1.3 Γενικός κανονισμός για την προστασία δεδομένων (ΓΚΠΔ)

Ο Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων (ΓΚΠΔ) ή “Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Απριλίου 2016 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών” αντικατέστησε την Οδηγία 95/46/ΕΚ. Το παραπάνω νομοθετικό κείμενο περιλαμβάνει το διορθωτικό που δημοσιεύτηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ της 23ης Μαΐου 2018 και τέθηκε σε εφαρμογή από τις 25 Μαΐου 2018, σύμφωνα με το άρθρο 99 παρ. 2 αυτού.

Ο ΓΚΠΔ έχει άμεση εφαρμογή σε όλα τα κράτη μέλη, τα οποία υποχρεούνται να λάβουν τα αναγκαία μέτρα για την εναρμόνιση της εθνικής έννομης τάξης τους, σύμφωνα με το άρθρο 288 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ). Συνεπώς, ο ΓΚΠΔ θεσπίζει ενιαία νομοθετική ρύθμιση περί προστασίας των προσωπικών δεδομένων σε όλα τα κράτη μέλη της Ένωσης, το οποίο δημιουργεί ένα περιβάλλον ασφάλειας δικαίου αναφορικά με τα εν λόγω δικαιώματα, σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Από ένα τέτοιο πλαίσιο συνεκτικών κανόνων μπορούν να επωφεληθούν τόσο οι οικονομικοί φορείς όσο και τα φυσικά πρόσωπα ως «υποκείμενα των δεδομένων».

Ο ΓΚΠΔ φιλοδοξεί να αποτελέσει ένα ουσιαστικό πλαίσιο για την διασφάλιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων των προσώπων στον ψηφιακό κόσμο, αλλά και για την ενίσχυση της επιχειρηματικής δραστηριότητας με την οριοθέτηση των κανόνων για τις επιχειρήσεις και τους δημόσιους φορείς στην ενιαία ψηφιακή αγορά. Το ενιαίο σύνολο κανόνων περί προστασίας δεδομένων σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση που θεσπίζει ο ΓΚΠΔ δύναται να αποτελέσει ένα αποδοτικό “εργαλείο” προκειμένου να αντιμετωπιστεί επίσης ο σημερινός κατακερματισμός στα διάφορα εθνικά συστήματα και ο περιττός διοικητικός φόρτος, αναφορικά με τις υποθέσεις που σχετίζονται με την προστασία των προσωπικών δεδομένων των πολιτών.

Ο ΓΚΠΔ αποτέλεσε ένα σημαντικό βήμα για τον εκσυγχρονισμό της ευρωπαϊκής νομοθεσίας για την προστασία δεδομένων, καθιστώντας την ικανή να εγγυηθεί την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων των πολιτών στο πλαίσιο των κοινωνικών και οικονομικών προκλήσεων της ψηφιακής εποχής. Ο ΓΚΠΔ διασφαλίζει και εξελίσσει τις βασικές αρχές και τα δικαιώματα του υποκειμένου των δεδομένων που κατοχυρώνονται με την Οδηγία 95/46/ΕΚ.

Σε πρώτη φάση η κατοχύρωση των βασικών αρχών που διέπουν την προστασία και την επεξεργασία των δεδομένων λαμβάνει χώρα στο άρθρο 5 του ΓΚΠΔ. *(Αρχές που διέπουν την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα).*⁵⁶

Σε ένα επόμενο στάδιο, και περνώντας στον ομολογουμένως κρίσιμο ρόλο του υπεύθυνου επεξεργασίας των δεδομένων, ο υπεύθυνος επεξεργασίας εφεξής από την εφαρμογή σε ισχύ του Κανονισμού δεν υπέχει την κλασική νόθο αντικειμενική ευθύνη που τον βάρυνε κατά τις διατάξεις της Οδηγίας 95/46/ΕΚ. Η ευθύνη του υπεύθυνου επεξεργασίας επιτείνεται πλέον, καθώς εισάγεται και ένα οιονεί καθεστώς λογοδοσίας. Το καθεστώς αυτό το οποίο τείνει να αγγίξει την αντικειμενική ευθύνη επί της ουσίας προϋποθέτει όχι μόνο την υποχρέωση εκ μέρους του υπεύθυνου επεξεργασίας να αποδείξει ότι δεν ευθύνεται για οποιοδήποτε γεγονός παραβίασης προσωπικών δεδομένων, αλλά πρέπει

⁵ Βλ. Άρθρο 5 του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (ν. 2016/679), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679&from=HR>

⁶ Βλ. επίσης «Αρχές Νομιμότητας Επεξεργασίας», Αρχή Προστασίας Δεδομένων, https://www.dpa.gr/el/foreis/arxes_nomimotitas

επιπλέον να αποδείξει ότι κινείται και κινείται συνεχώς εντός των ορίων που χαράσσει ο Κανονισμός. Μάλιστα ισότιμη ευθύνη με τον υπεύθυνο επεξεργασίας έχει πλέον και ο εκτελών την επεξεργασία, του οποίου η ευθύνη υπό το καθεστώς της Οδηγίας ήταν έως και ανύπαρκτη. Με τον κανονισμό ο εκτελών την επεξεργασία οφείλει αφενός να παρέχει στα πρόσωπα διαβεβαιώσεις ότι διενεργείται μία καθ' όλα νόμιμη επεξεργασία και αφετέρου σε περίπτωση που υποπέσει στην αντίληψή του μία οποιαδήποτε παραβίαση υποχρεούται αμελλητί να ενημερώσει επί τούτου τον υπεύθυνο επεξεργασίας.⁷

Περαιτέρω, ο Κανονισμός θεσπίζει νέα δικαιώματα για τα υποκείμενα των δεδομένων, όπως το δικαίωμα στη λήθη, το δικαίωμα στη φορητότητα των δεδομένων και αυτό της εναντίωσης (αφορά κατά βάση το δικαίωμα του υποκειμένου να αντιτάσσεται στην κατάρτιση προφίλ), αλλά εξίσου και νέες υποχρεώσεις για τους οργανισμούς που επεξεργάζονται δεδομένα (υπεύθυνοι επεξεργασίας δεδομένων & εκτελούντες την επεξεργασία). Όσοι επεξεργάζονται δεδομένα, οφείλουν πλέον, ήδη από τον σχεδιασμό (by design) και εξ ορισμού (by default), να διορίζουν υπεύθυνο προστασίας δεδομένων σε όσες περιπτώσεις αυτό απαιτείται, να σέβονται τα νέα δικαιώματα για τα οποία μόλις παραπάνω έγινε μνεία (δικαίωμα λήθης, φορητότητας, εναντίωσης) και την αρχή της λογοδοσίας, ήτοι να εγγυώνται την προστασία των προσωπικών δεδομένων σε κάθε πτυχή άσκησης της δραστηριότητάς τους.⁸

Μία ακόμα κατηγορία υποχρεώσεων του ΓΚΠΔ συνιστά η υποχρέωση εκ μέρους του Υπεύθυνου επεξεργασίας προς πληροφόρηση του υποκειμένου του οποίου τα δεδομένα υπόκεινται σε επεξεργασία. Ζητούμενο είναι η διαφάνεια στην όλη διαδικασία, εξ ου και η επεξεργασία πρέπει να είναι εύκολα προσβάσιμη και κατανοητή. Μάλιστα για αυτόν ακριβώς το λόγο ο ΓΚΠΔ προβλέπει στο άρθρο 33 παρ. 1 αυτού, ότι ο Υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει να γνωστοποιεί στην εποπτική αρχή παραβάσεις αν όχι αμελλητί τουλάχιστον εντός 72 ωρών από τότε που έλαβε γνώση της παραβίασης.

Τέλος, η εκτίμηση αντικτύπου μολονότι δεν εμφανίζεται για πρώτη φορά στο ΓΚΠΔ, εντούτοις ο ΓΚΠΔ εισάγει ευθαρσώς την υποχρέωση του υπεύθυνου επεξεργασίας πριν την όποια επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, να προβαίνει σε εκτίμηση των επιπτώσεων που πρόκειται να έχει η επικείμενη επεξεργασία στην προστασία δεδομένων.

⁷ Ομοίως με υποσημείωση αρ. 3 (σελ. 88-89)

⁸ Ομοίως με υποσημείωση αρ. 3,4 (σελ. 90-92)

Σημειωτέον ότι η παραπάνω εκτίμηση καθίσταται επιτακτική στις περιπτώσεις που υφίσταται όταν η επεξεργασία πρόκειται να είναι εκτενής και συστηματική, επεξεργασία αφορώσα «ευαίσθητα» δεδομένα (όπως ποινικές καταδίκες προσώπου), αλλά και όταν σχετίζεται με την παρακολούθηση δημοσίου χώρου.⁹

1.4 Το άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ)¹⁰

«1. Παν πρόσωπον δικαιούται εις τον σεβασμόν της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και της αλληλογραφίας του.

2. Δεν επιτρέπεται να υπάρξη επέμβασις δημοσίας αρχής εν τη ασκήσει του δικαιώματος τούτου, εκτός εάν η επέμβασις αύτη προβλέπεται υπό του νόμου και αποτελεί μέτρον το οποίον, εις μίαν δημοκρατικήν κοινωνίαν, είναι αναγκαίον δια την εθνικήν ασφάλειαν, την δημοσίαν ασφάλειαν, την οικονομικήν ευημερίαν της χώρας, την προάσπισιν της τάξεως και την πρόληψιν ποινικών παραβάσεων, την προστασίαν της υγείας ή της ηθικής, ή την προστασίαν των δικαιωμάτων και ελευθεριών άλλων.»

Το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ προστατεύει την ιδιωτική και οικογενειακή ζωή των προσώπων εν γένει. Δεν προβλέπεται στη Σύμβαση ειδικότερη ρύθμιση που να αφορά τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα αλλά κατά πάγια νομολογία του ΕΔΔΑ, το δικαίωμα στην προστασία από τη συλλογή και χρήση προσωπικών δεδομένων συμπεριλαμβάνεται στο δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, της κατοικίας και της αλληλογραφίας, όπως αυτό αποτυπώνεται στο παραπάνω άρθρο.

Το παραπάνω δικαίωμα δεν είναι απόλυτο. Επεμβάσεις στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή μπορούν να είναι επιτρεπτές εφόσον πληρούνται σωρευτικά οι προϋποθέσεις που

⁹ Ομοίως με υποσημείωση αρ. 3,4,5 (σελ. 94-97)

¹⁰ Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (European Convention on Human Rights)

https://www.echr.coe.int/documents/convention_ell.pdf

τίθενται στην παράγραφο 2 του άνω άρθρου.

Μέσα από παραδείγματα από τη νομολογία του ΕΔΔΑ, τα οποία αναφέρονται παρακάτω, θα επιχειρηθεί να αποσαφηνιστούν βασικά ζητήματα σχετικά με την ερμηνευτική προσέγγιση του ίδιου του ΕΔΔΑ στο δικαίωμα του σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής και ειδικότερα στο ζήτημα της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ως έκφραση του άνω δικαιώματος.

1.5 Άρθρο 8 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης¹¹

Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του οποίου η πανηγυρική διακήρυξη έλαβε χώρα στις 7 Δεκεμβρίου 2000, κατά τη διάρκεια του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Νίκαιας, αποτελεί μια συμπύκνωση των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ελευθεριών που διασφαλίζονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ο Χάρτης εμπεριέχει το πλήρες φάσμα των ατομικών, πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων των ευρωπαίων πολιτών, σε μία απόπειρα σύνθεσης των κοινών συνταγματικών παραδόσεων των κρατών μελών. Κατά το προοίμιο του Χάρτη «Ο παρών Χάρτης επιβεβαιώνει, σεβόμενος τις αρμοδιότητες και τα καθήκοντα της Ένωσης, καθώς και την αρχή της επικουρικότητας, τα δικαιώματα που απορρέουν ιδίως από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις και τις διεθνείς υποχρεώσεις των κρατών μελών, την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, τους Κοινωνικούς Χάρτες που έχουν υιοθετηθεί από την Ένωση και το Συμβούλιο της Ευρώπης καθώς και από τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.» Τα δικαιώματα που κατοχυρώνονται στον Χάρτη διαιρούνται σε έξι κεφάλαια (αξιοπρέπεια, ελευθερίες, ισότητα, αλληλεγγύη, δικαιώματα των πολιτών, δικαιοσύνη). Με τη Συνθήκη της Λισαβόνας, η οποία κάνει αναφορά στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, προσδίδοντάς του την ίδια νομική ισχύ με τις Συνθήκες, ο Χάρτης κατέστη

¹¹ Χάρτης Θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης - (2000/C 364/01)

https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_el.pdf

πρωτογενές ενωσιακό δίκαιο.

«Άρθρο 8

Προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν.
2. Η επεξεργασία αυτών των δεδομένων πρέπει να γίνεται νομίμως, για καθορισμένους σκοπούς και με βάση τη συγκατάθεση του ενδιαφερομένου ή για άλλους θεμιτούς λόγους που προβλέπονται από το νόμο. Κάθε πρόσωπο δικαιούται να έχει πρόσβαση στα συλλεγμένα δεδομένα που το αφορούν και να επιτυγχάνει τη διόρθωσή τους.
3. Ο σεβασμός των κανόνων αυτών υπόκειται στον έλεγχο ανεξάρτητης αρχής.»

Το άρθρο 8 του Χάρτη αναφέρεται ρητά στην προστασία των προσωπικών δεδομένων, διαφοροποιώντας και εξειδικεύοντάς την από το δικαίωμα σεβασμού στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή, της κατοικίας και των επικοινωνιών, που διατυπώνεται στο άρθρο 7 αυτού. Η σύνταξη του Χάρτη έλαβε χώρα ενώ ήδη είχε τεθεί σε ισχύ η άνω Οδηγία 96/46/ΕΚ, οι βασικές κατευθύνσεις της οποίας συμπυκνώνονται και ενισχύονται από το άνω άρθρο.

2. ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ (ΕΔΔΑ)

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) ιδρύθηκε το 1959 και εδρεύει στο Στρασβούργο. Πρόκειται για τον πρώτο σε διεθνές επίπεδο δικαστικό μηχανισμό προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ένα διεθνές δικαστήριο το οποίο ιδρύθηκε με σκοπό να συστηματοποιήσει την εξέταση ατομικών ή κρατικών προσφυγών που αφορούν παραβιάσεις ανθρωπίνων και πολιτικών δικαιωμάτων βάσει της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, η οποία έχει υιοθετηθεί από 47 κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης. Έργο του Δικαστηρίου είναι, συνεπώς, ο έλεγχος της

εφαρμογής της Σύμβασης από τα κράτη μέλη, ενώ η Επιτροπή Υπουργών επιμελείται της πιστής εφαρμογής και εκτέλεσης των αποφάσεων του ΕΔΔΑ εκ μέρους των κρατών μελών.

«Από το 1998, το Δικαστήριο συνεδριάζει μόνιμα και κάθε πολίτης έχει δυνατότητα άμεσης προσφυγής. Από την ίδρυσή του, το Δικαστήριο έχει εξετάσει εκατοντάδες χιλιάδες υποθέσεις. Οι αποφάσεις του είναι δεσμευτικές για τα κράτη και έχουν οδηγήσει κυβερνήσεις σε τροποποιήσεις της νομοθεσίας και της διοικητικής πρακτικής σε ποικίλους τομείς. Η νομολογία του Δικαστηρίου καθιστά τη Σύμβαση ένα σύγχρονο και δυναμικό εργαλείο για την αντιμετώπιση νέων προκλήσεων και την εδραίωση του κράτους δικαίου και της δημοκρατίας στην Ευρώπη. Το Δικαστήριο εδρεύει στο Στρασβούργο, στο Κτίριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, σχεδιασμένο από τον Βρετανό αρχιτέκτονα Lord Richard Rogers το 1995 – ένα κτίριο που η εικόνα του είναι γνωστή σε ολόκληρο τον κόσμο. Από εδώ, το Δικαστήριο επαγρυπνά για τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των 830 εκατομμυρίων Ευρωπαίων στα 47 κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης που έχουν επικυρώσει τη Σύμβαση.»¹²

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου είναι μια διεθνής συνθήκη βάσει της οποίας τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης δεσμεύονται για τη διασφάλιση των θεμελιωδών ανθρωπίνων και πολιτικών δικαιωμάτων, όχι μόνο των υπηκόων τους, αλλά και κάθε ατόμου που emπίπτει στη δικαιοδοσία τους. Η Σύμβαση υπογράφηκε στις 4 Νοεμβρίου 1950 στη Ρώμη και τέθηκε σε ισχύ το 1953.

Η Σύμβαση εγγυάται ως θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα, το δικαίωμα στη ζωή, το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, το δικαίωμα στον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής (άρθρο 8), την ελευθερία της έκφρασης, την ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας και την προστασία της ιδιοκτησίας. Αντίστοιχα, η ΕΣΔΑ απαγορεύει τα βασανιστήρια και την απάνθρωπη ή ταπεινωτική μεταχείριση ή ποινή, τη δουλεία και την καταναγκαστική

¹²Από τον ιστότοπο του ΕΔΔΑ (2021). <https://www.echr.coe.int>

εργασία, τη θανατική ποινή, την αυθαίρετη και παράνομη κράτηση, και τις διακρίσεις στην απόλαυση δικαιωμάτων και ελευθεριών που αναγνωρίζει η Σύμβαση.

3. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΕΔΔΑ

Σύμφωνα με την Επισκόπηση της Νομολογίας του ΕΔΔΑ (1959-2021)¹³, οι παραβιάσεις του άρθρου 8 της Σύμβασης αφορούν το 5,18% των συνολικών παραβιάσεων που έχει κρίνει το ΕΔΔΑ στα περίπου 62 χρόνια λειτουργίας του. Οι παραβιάσεις που σχετίζονται με το δικαίωμα στον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής αποτελούν το 8,71% των παραβιάσεων επί των οποίων κλήθηκε να κρίνει το ΕΔΔΑ για το έτος 2021. Στο ανωτέρω χρονικό διάστημα της λειτουργίας του ΕΔΔΑ, η χώρα με τις περισσότερες προσφυγές σχετικά με το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ είναι η Ρωσία, με συνολικά 297 προσφυγές, ενώ δεύτερη ακολουθεί η Ιταλία, με συνολικά 178 προσφυγές. Τέλος, σύμφωνα με τα παραπάνω στοιχεία, από το ΕΔΔΑ έχουν κριθεί συνολικά 1.716 προσφυγές οι οποίες κατήγγειλαν παραβίαση των δικαιωμάτων που διασφαλίζονται από το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ.

Τα παραπάνω στοιχεία αντλήθηκαν από την Επισκόπηση της Νομολογίας του ΕΔΔΑ (1959-2021). Τα αντίστοιχα γραφήματα μπορούν να βρεθούν στο Παράρτημα της παρούσας.

3.1 Η έννοια του προσώπου

Τα δικαιώματα που προστατεύονται από την ΕΣΔΑ διασφαλίζονται καταρχήν για κάθε πρόσωπο, νομικό ή φυσικό. Στην ευρωπαϊκή νομοθεσία, αλλά και συγκεκριμένα ΕΣΔΑ, η προστασία των προσωπικών δεδομένων αφορά, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, φυσικά πρόσωπα, στο ευρύτερο πλαίσιο της προστασίας της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής. Η προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, επομένως, όπως προκύπτει και βάσει

¹³ΕΔΔΑ (2022). *Overview 1959-2021 UCHR*. Διαθέσιμο στο: https://www.echr.coe.int/Documents/Overview_19592021_ENG.pdf

της κοινής λογικής, αναφέρεται και αφορά στον άνθρωπο, ήτοι τα φυσικά πρόσωπα, καθώς μόνο αυτά δύνανται να έχουν ιδιωτική και οικογενειακή ζωή.

«Η προστασία που παρέχεται από τους κανόνες της οδηγίας ισχύει για φυσικά πρόσωπα, δηλ. ανθρώπους. Το δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα είναι, κατά την έννοια αυτή, καθολικό και δεν περιορίζεται σε υπηκόους ή κατοίκους μιας ορισμένης χώρας. Η αιτιολογική σκέψη 2 της οδηγίας διευκρινίζει ρητά αυτό το σημείο αναφέροντας ότι “τα συστήματα επεξεργασίας δεδομένων υπηρετούν τον άνθρωπο” και ότι “πρέπει, ανεξαρτήτως ιθαγένειας ή κατοικίας των φυσικών προσώπων, να σέβονται τις θεμελιώδεις ελευθερίες και τα δικαιώματά τους”.

Η έννοια του φυσικού προσώπου αναφέρεται στο άρθρο 6 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου σύμφωνα με το οποίο “Καθένας, όπου και αν βρίσκεται, έχει δικαίωμα στην αναγνώριση της νομικής του προσωπικότητας”. Η νομοθεσία των κρατών μελών, στο πλαίσιο συνήθως του αστικού δικαίου, περιγράφει ακριβέστερα την έννοια της προσωπικότητας του ανθρώπου, η οποία νοείται ως η ικανότητα να είναι κανείς υποκείμενο δικαίου, από τη γέννησή του μέχρι το θάνατό του. Τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα είναι συνεπώς δεδομένα που αναφέρονται καταρχήν σε αναγνωρισμένα ή αναγνωρίσιμα ζώντα άτομα. Το γεγονός αυτό θέτει ορισμένα ζητήματα για τους σκοπούς της παρούσας ανάλυσης.

Δεδομένα για νεκρά πρόσωπα

Οι πληροφορίες που αναφέρονται σε νεκρά άτομα δεν πρέπει καταρχήν βάσει των ανωτέρω να θεωρούνται ως δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που υπάγονται στους κανόνες της οδηγίας, δεδομένου ότι οι νεκροί δεν είναι πλέον φυσικά πρόσωπα κατά το αστικό δίκαιο. Ωστόσο, τα δεδομένα του αποβιώσαντος μπορεί να τυγχάνουν ακόμη έμμεσης προστασίας σε ορισμένες περιπτώσεις.

Αφενός, ο υπεύθυνος επεξεργασίας ενδέχεται να μην μπορεί να διαπιστώσει αν το πρόσωπο στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα είναι ακόμη ζωντανό ή ενδεχομένως νεκρό. Αλλά ακόμη και αν μπορεί, οι πληροφορίες για τον νεκρό μπορεί να υποβληθούν σε

επεξεργασία με το ίδιο καθεστώς όπως εκείνες για τους ζωντανούς χωρίς διακρίσεις. Δεδομένου ότι ο υπεύθυνος επεξεργασίας δεδομένων είναι υποχρεωμένος να τηρεί τους κανόνες προστασίας δεδομένων που προβλέπονται από την οδηγία όσον αφορά τα ζώντα άτομα, είναι πιθανόν ευκολότερο γι' αυτόν στην πράξη να επεξεργάζεται και τα δεδομένα των νεκρών με τον τρόπο που επιβάλλεται από τους κανόνες προστασίας δεδομένων αντί να διαχωρίζει τις δύο σειρές δεδομένων.

Αφετέρου, οι πληροφορίες για νεκρά άτομα μπορεί να αναφέρονται και σε ζώντα πρόσωπα. Για παράδειγμα, οι πληροφορίες ότι η νεκρή Β υπέφερε από αιμοφιλία μαρτυρούν ότι ο γιος της Α πάσχει και αυτός από την ίδια ασθένεια, καθώς η ασθένεια αυτή συνδέεται με ένα γονίδιο που περιέχεται στο χρωμόσωμα Χ. Έτσι, όταν πληροφορίες που συνιστούν δεδομένα για ένα νεκρό μπορούν να θεωρηθούν ότι αναφέρονται ταυτόχρονα και σε ζωντανό και είναι δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που υπάγονται στην οδηγία, τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα του αποβιώσαντος μπορούν να τυγχάνουν εμμέσως της προστασίας των σχετικών κανόνων.

Τρίτον, οι πληροφορίες για αποβιώσαντα πρόσωπα μπορεί να υπάγονται σε ειδική προστασία παρεχόμενη από κανόνες διαφορετικούς από εκείνους της νομοθεσίας για την προστασία των δεδομένων, που αναφέρεται σε αυτό που ορισμένοι ονομάζουν "personalitas praeterita". Η υποχρέωση τήρησης του ιατρικού απορρήτου από το ιατρικό προσωπικό δεν τελειώνει με τον θάνατο του ασθενούς. Η εθνική νομοθεσία σχετικά με το δικαίωμα διαφύλαξης της εικόνας και της τιμής ενός ατόμου μπορεί να παρέχει προστασία και στη μνήμη του νεκρού.

Τέλος, τίποτα δεν εμποδίζει ένα κράτος μέλος να επεκτείνει το πεδίο εφαρμογής της εθνικής νομοθεσίας του σχετικά με την εφαρμογή των διατάξεων της οδηγίας 95/46/EΚ και σε τομείς που δεν περιλαμβάνονται στο πεδίο εφαρμογής της, υπό την προϋπόθεση ότι αυτό δεν αποκλείεται από άλλη κοινοτική νομοθεσία, όπως υπενθυμίζει το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο¹⁴. Ενδέχεται κάποιος εθνικός νομοθέτης να αποφασίσει να επεκτείνει τις διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας για την προστασία των δεδομένων και σε ορισμένες

¹⁴Ευρωπαϊκό Δικαστήριο (06/11/2003). Απόφαση C-101/2001 (Lindqvist). (Σκέψη 98)

πτυχές που αφορούν την επεξεργασία δεδομένων αποβιωσάντων ατόμων, εφόσον υπάρχει νόμιμο συμφέρον¹⁵.»¹⁶

Σύμφωνα με το ενωσιακό δίκαιο, η προστασία των δεδομένων αφορά πρωτίστως την προστασία των φυσικών προσώπων, πλην όμως τα κράτη μέλη δύνανται να παράσχουν προστασία και σε νομικά πρόσωπα, όπως εταιρίες και ενώσεις προσώπων που συστήνονται δυνάμει του εθνικού τους δικαίου. Η προστασία των νομικών προσώπων αναφορικά με την επεξεργασία των δεδομένων τους παραμένει ζήτημα που ρυθμίζει ελεύθερα ο εθνικός νομοθέτης.

Σύμφωνα με παραδείγματα από τη νομολογία του ΕΔΔΑ, το Δικαστήριο έχει αντιμετωπίσει περιπτώσεις νομικών προσώπων που προσφεύγουν σε αυτό ενάντια στη χρήση και την επεξεργασία των δεδομένων τους, υπό το περιεχόμενο του δικαιώματος σεβασμού της κατοικίας και της αλληλογραφίας, και όχι της ιδιωτικής ζωής, εντάσσοντας τελικά τυχόν παραβιάσεις κατά αυτών στα δικαιώματα που κατοχυρώνονται από το άρθρο 8 της Σύμβασης.

Κατά το σκεπτικό απόφασης επί της προσφυγής αριθ. 44647/98 “**Peck κατά Ηνωμένου Βασιλείου**”, η οποία αναφέρεται αναλυτικότερα παρακάτω, το ΕΔΔΑ σημειώνει περί της έννοιας της ιδιωτικής ζωής, στην Σκέψη 57:

«57. Η ιδιωτική ζωή είναι ένας ευρύς όρος που δεν υπόκειται σε εξαντλητικό ορισμό. Το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει ότι στοιχεία όπως η ταυτότητα φύλου, το όνομα, ο σεξουαλικός προσανατολισμός και η σεξουαλική ζωή αποτελούν σημαντικά στοιχεία της προσωπικής σφαίρας που προστατεύεται από το άρθρο 8. Το άρθρο αυτό προστατεύει επίσης το δικαίωμα στην ταυτότητα και την προσωπική ανάπτυξη, καθώς και το δικαίωμα στην ίδρυση και την ανάπτυξη σχέσεων με άλλα ανθρώπινα όντα και τον περιβάλλοντα κόσμο και μπορεί να περιλαμβάνει δραστηριότητες επαγγελματικής ή επιχειρηματικής φύσης. Υπάρχει, επομένως, μια ζώνη αλληλεπίδρασης ενός ατόμου με άλλα άτομα, ακόμη και σε

¹⁵ Πρακτικά του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (08/02/1995), έγγραφο 4730/95: "Σχετ. άρθρο 2(α) "Το Συμβούλιο και η Επιτροπή επιβεβαιώνουν ότι εναπόκειται στα κράτη μέλη να αποφασίσουν αν και σε ποιο βαθμό η παρούσα οδηγία θα εφαρμόζεται και σε αποβιώσαντα πρόσωπα".

¹⁶ Ομάδα εργασίας του άρθρου 29 (2007), Γνώμη 4/2007 σχετικά με την έννοια των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. (σ. 26-28)

δημόσιο πλαίσιο, που μπορεί να εμπίπτει στο πεδίο της «ιδιωτικής ζωής» (βλ. P.G. and J.H. κατά Ηνωμένου Βασιλείου, αρ. 44787/98, § 56, ΕΔΔΑ 2001-ΙΧ, με περαιτέρω παραπομπές).»

3.1.1 Bernh Larsen Holding AS και λοιποί κατά Νορβηγίας, προσφυγή αριθ. 24117/08¹⁷

14 Μαρτίου 2013

Ιστορικό: Τρεις νορβηγικές εταιρείες προσέφυγαν ενώπιον του ΕΔΔΑ κατά απόφασης των φορολογικών αρχών, η οποία τις υποχρέωνε να προσκομίσουν σε αυτές αντίγραφο όλων των δεδομένων που τηρούνταν σε διακομιστή, ο οποίος χρησιμοποιούταν από κοινού και από τις τρεις προσφεύγουσες, καθώς και δύο ακόμη εταιρείες, υποστηρίζοντας ότι η δημιουργία αντιγράφων για ολόκληρο το περιεχόμενο του διακομιστή υπερβαίνει τα όρια των οικείων διατάξεων για την πρόσβαση σε αρχεία για λόγους φορολογικού ελέγχου.

Απόφαση: Το ΕΔΔΑ απεφάνθη πως καταρχήν η υποχρέωση των εταιρειών να παρέχουν στις αρχές αντίγραφο των τηρούμενων δεδομένων συνιστά επέμβαση στα προστατευόμενα από το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ δικαιώματα, και συγκεκριμένα στο δικαίωμα σεβασμού της κατοικίας και της αλληλογραφίας. Σημείωσε, μάλιστα, ότι παρόλο που δεν απαιτείται εν προκειμένω να προσδιοριστεί εάν υπήρξε επέμβαση στην “ιδιωτική ζωή” των εταιρειών, καθώς κανένας από τους υπαλλήλους των προσφευγουσών δεν είχε υποβάλει καταγγελία σχετικά με την αλληλογραφία τους, η οποία τηρούταν στον διακομιστή, το Δικαστήριο, ωστόσο, θα λάμβανε υπόψη το έννομο συμφέρον των εταιρειών για τη διασφάλιση της προστασίας της ιδιωτικής ζωής των προσώπων που εργάζονται για αυτές κατά την εξέταση τού εάν η επέμβαση ήταν αιτιολογημένη. Δεδομένου, όμως, ότι οι νορβηγικές φορολογικές αρχές είχαν ειδοποιήσει εγκαίρως τις προσφεύγουσες εταιρείες, στις οποίες παρασχέθηκε η δυνατότητα να είναι παρούσες και να αναπτύξουν τις θέσεις τους κατά τη διάρκεια του ελέγχου και τους παρασχέθηκε η διαβεβαίωση ότι τα αντίγραφα θα καταστρέφονταν μετά το πέρας του ελέγχου, το ΕΔΔΑ έκρινε ότι το νορβηγικό κράτος είχε προβεί σε ικανοποιητική στάθμιση μεταξύ των δικαιωμάτων των εταιρειών και του

¹⁷ Bernh Larsen Holding AS and Others v. Norway - 24117/08 <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=002-7514>

δημοσίου συμφέροντος που εξειδικεύεται εν προκειμένω ως διασφάλιση του αποτελεσματικού φορολογικού ελέγχου, και πως οι διαδικασίες που ακολουθήθηκαν ήταν σύμφωνες με την αρχή της αναλογικότητας. Έκρινε, επομένως, ότι δεν υπήρξε στην παρούσα υπόθεση παραβίαση του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ.

3.1.2 Liberty και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου, προσφυγή αριθ. 58243/00¹⁸

1 Ιουλίου 2008

Ιστορικό: Οι προσφεύγουσες, μια βρετανική και δύο ιρλανδικές οργανώσεις για τις πολιτικές ελευθερίες, υποστήριξαν ότι οι επικοινωνίες τους μέσω τηλεφώνου, φαξ, e-mail και δεδομένων, συμπεριλαμβανομένων νομικά ευαίσθητων και εμπιστευτικών πληροφοριών, είχαν υποκλαπεί από υπηρεσία που λειτουργούσε υπό τη διεύθυνση του Βρετανικού Υπουργείου Άμυνας.

Απόφαση: Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι, εν προκειμένω, υπήρξε παραβίαση του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ καθώς που στην βρετανική έννομη τάξη υπήρχε νομικό πλαίσιο που επέτρεπε τις υποκλοπές, πλην όμως η νομοθεσία που τις επέτρεπε δεν τηρούσε την αρχή της αναλογικότητας όσον αφορά τη διακριτική ευχέρεια του κράτους, στο οποίο επιτρεπόταν ένα ουσιαστικά απεριόριστο εύρος ως προς τις υποκλοπές.

Προχωρώντας σε ένα άλλο ζήτημα της οριοθέτησης της έννοιας του προσώπου στο πλαίσιο της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όπως προκύπτει από τη νομολογία του ΕΔΔΑ, συχνά η διάκριση μεταξύ ιδιωτικής και επαγγελματικής ζωής μπορεί να θέτει ερωτήματα για το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ.

3.1.3 Amann κατά Ελβετίας [Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης], προσφυγή αριθ. 27798/95¹⁹

16 Φεβρουαρίου 2000

¹⁸ Case of Liberty and others v. the United Kingdom <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-87207>

¹⁹ Case of Amann v. Switzerland <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-58497>

Ιστορικό: Ο προσφεύγων κατήγγειλε ότι οι ελβετικές αρχές υπέκλεψαν τηλεφωνική κλήση που δέχθηκε, σχετική με την επαγγελματική του δραστηριότητα, βάσει της οποίας κίνησαν έρευνα για τον προσφεύγοντα και δημιούργησαν γι' αυτόν φάκελο στα μητρώα εθνικής ασφάλειας.

Απόφαση: Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι, παρότι η υποκλοπή τηλεφωνική κλήση ήταν επαγγελματικής φύσεως, η αποθήκευση δεδομένων για την εν λόγω κλήση αφορά την ιδιωτική ζωή του προσφεύγοντος. Κατά το σκεπτικό της παρούσας απόφασης, δεν υφίσταται κανένας λόγος αρχής ο οποίος να αιτιολογεί τον αποκλεισμό των επαγγελματικών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων από την έννοια της «ιδιωτικής ζωής». Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε περαιτέρω ότι η επέμβαση στα προστατευόμενα από το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ δικαιώματα στην παρούσα υπόθεση δεν ήταν νόμιμη, δεδομένου ότι στο ελβετικό δίκαιο δεν υπήρχαν ειδικές και λεπτομερείς διατάξεις σχετικά με τη συλλογή, την καταγραφή και την αποθήκευση πληροφοριών. Συνεπώς, απεφάνθη ότι υπήρξε, εν προκειμένω, παραβίαση του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ.

Σύμφωνα με τη Σκέψη 65 της άνω Απόφασης:

«65. Το Δικαστήριο επαναλαμβάνει ότι η αποθήκευση δεδομένων που σχετίζονται με την «ιδιωτική ζωή» ενός ατόμου εμπίπτει στην εφαρμογή του Άρθρου 8 § 1 (βλ. απόφαση Leander κατά Σουηδίας της 26ης Μαρτίου 1987, Σειρά Α αρ. 116, σ. 22, § 48). Επισημαίνει σχετικά ότι ο όρος «ιδιωτική ζωή» δεν πρέπει να ερμηνεύεται περιοριστικά. Ειδικότερα, ο σεβασμός της ιδιωτικής ζωής περιλαμβάνει το δικαίωμα δημιουργίας και ανάπτυξης σχέσεων με άλλα ανθρώπινα όντα. Επιπλέον, δεν υπάρχει λόγος αρχής που να αιτιολογεί τον αποκλεισμό δραστηριοτήτων επαγγελματικής ή επιχειρηματικής φύσης από την έννοια της «ιδιωτικής ζωής» (βλ. απόφαση Niemietz κατά Γερμανίας της 16ης Δεκεμβρίου 1992, Σειρά Α αρ. 251-B, σελ. 33 -34, § 29, και η προαναφερθείσα απόφαση Halford, σελ. 1015-16, § 42). Αυτή η ευρεία ερμηνεία αντιστοιχεί με εκείνη της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης της 28ης Ιανουαρίου 1981 για την Προστασία των Ατόμων έναντι της Αυτόματης Επεξεργασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, η οποία τέθηκε σε ισχύ την 1η Οκτωβρίου 1985 και της οποίας σκοπός είναι «να διασφαλίσει στην επικράτεια κάθε

Μέρους για κάθε άτομο ... τον σεβασμό των δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών του, και ειδικότερα του δικαιώματός του στην ιδιωτική ζωή, όσον αφορά την αυτόματη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν» (άρθρο 1), τα εν λόγω προσωπικά δεδομένα ορίζονται ως «κάθε πληροφορία που αφορά σε αναγνωρισμένο ή αναγνωρίσιμο άτομο» (άρθρο 2).»

Περαιτέρω, το πρόσωπο προστατεύεται από την ευρωπαϊκή νομοθεσία για τα δεδομένα του όταν μέσω της πληροφορίας που το αφορά γνωστοποιείται η ταυτότητά του ή αυτή μπορεί να διαπιστωθεί κατόπιν περαιτέρω έρευνας, με εύλογα μέσα εξακρίβωσης, παρόλο που δεν γνωστοποιείται απευθείας, ήτοι αυτό να περιγράφεται με τρόπο που το καθιστά διακριτό και ταυτοποιήσιμο άμεσα ή έμμεσα.

3.2 Δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα ή προσωπικά δεδομένα

Σύμφωνα με το άρθρο 4 περ. 1 του Γενικού Κανονισμού για την Προστασία Δεδομένων (ΓΚΠΔ), ως «δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα» ορίζεται «κάθε πληροφορία που αφορά ταυτοποιημένο ή ταυτοποιήσιμο φυσικό πρόσωπο («υποκείμενο των δεδομένων»): το ταυτοποιήσιμο φυσικό πρόσωπο είναι εκείνο του οποίου η ταυτότητα μπορεί να εξακριβωθεί, άμεσα ή έμμεσα, ιδίως μέσω αναφοράς σε αναγνωριστικό στοιχείο ταυτότητας, όπως όνομα, σε αριθμό ταυτότητας, σε δεδομένα θέσης, σε επιγραμμικό αναγνωριστικό ταυτότητας ή σε έναν ή περισσότερους παράγοντες που προσιδιάζουν στη σωματική, φυσιολογική, γενετική, ψυχολογική, οικονομική, πολιτιστική ή κοινωνική ταυτότητα του εν λόγω φυσικού προσώπου».

Κάθε πληροφορία η οποία αναφέρεται σε ένα πρόσωπο μπορεί να αποτελέσει εν δυνάμει προσωπικό δεδομένο, υπό την έννοια του ενωσιακού δικαίου. Όπως ήδη αναφέρθηκε, τα προσωπικά δεδομένα μπορεί να αφορούν πληροφορίες της ιδιωτικής, επαγγελματικής ή δημόσιας ζωής του ατόμου.

Την νομολογία του ΕΔΔΑ στο παραπάνω ζήτημα (βλ. άνω υπό 3.1.3 Amann κατά Ελβετίας [21])

[Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης], προσφυγή αριθ. 27798/95) ακολουθεί και το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το οποίο στην υπόθεση Volker und Markus Schecke και Hartmut Eifert κατά Land Hessen, επανέλαβε ότι «δεν ασκεί, συναφώς, επιρροή το γεγονός ότι οι δημοσιοποιούμενες πληροφορίες αφορούν επαγγελματικές δραστηριότητες [...]. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έκρινε συναφώς, ως προς την ερμηνεία του άρθρου 8 της Σύμβασης, ότι ο όρος 'ιδιωτική ζωή' δεν πρέπει να ερμηνεύεται συσταλτικά και ότι δεν υφίσταται κανένας λόγος αρχής για τον αποκλεισμό των επαγγελματικών δραστηριοτήτων [...] από την έννοια της ιδιωτικής ζωής»²⁰.

Τα δεδομένα δεν χρειάζεται να αναφέρονται άμεσα στο πρόσωπο αλλά αρκεί να προκύπτει αυτό εμμέσως από το περιεχόμενο της πληροφορίας. Ειδικότερα, σε περιπτώσεις όπου υπάρχει στενή συσχέτιση μεταξύ αντικειμένων ή συμβάντων με συγκεκριμένα πρόσωπα, τα δεδομένα που αφορούν το εν λόγω αντικείμενο ή συμβάν, μπορούν να γίνουν αντιληπτά ως προσωπικά δεδομένα.

3.2.1 Uzun κατά Γερμανίας, προσφυγή αριθ. 35623/05²¹

2 Σεπτεμβρίου 2010

Ιστορικό: Ο προσφεύγων, καθώς και ένα ακόμη άτομο, παρακολουθούνταν ως ύποπτοι συμμετοχής σε βομβιστικές επιθέσεις μέσω συσκευής με σύστημα γεωεντοπισμού (GPS), η οποία είχε τοποθετηθεί από τις γερμανικές αρχές στο αυτοκίνητο του δεύτερου εξ αυτών.

Απόφαση: Το ΕΔΔΑ απεφάνθη ότι, αν και εγκατεστημένη σε όχημα που ανήκε σε τρίτο, η συσκευή GPS είχε σαφώς σκοπό να λάβει πληροφορίες και για τον προσφεύγοντα. Περαιτέρω, η επιτήρηση μέσω GPS στην περίπτωση του προσφεύγοντος είχε χρησιμοποιηθεί για τη συστηματική συλλογή και αποθήκευση δεδομένων σχετικά με το πού βρίσκεται και τις μετακινήσεις του, δεδομένα που με τη σειρά τους επέτρεψαν στις αρχές να καταρτίσουν ένα μοτίβο των κινήσεών του, να διεξαγάγουν πρόσθετες έρευνες

²⁰ Συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-92/09 και C-93/09, *Volker und Markus Schecke GbR και Hartmut Eifert κατά Land Hessen*, 9 Νοεμβρίου 2010, σκέψη 59.

²¹ Case of *Uzun v. Germany*

https://www.legislationline.org/download/id/7570/file/ECHR_case_Uzun_v_Germany_2010_en.pdf

και να συλλέξουν περαιτέρω στοιχεία που είχαν μετέπειτα χρησιμοποιηθεί στη δίκη του. Συνεπώς, η παρακολούθηση μέσω συστήματος γεωεντοπισμού και η επεξεργασία και χρήση των δεδομένων που αποκτήθηκαν με αυτόν τον τρόπο είχαν επέμβει στο δικαίωμα του προσφεύγοντος για σεβασμό της ιδιωτικής του ζωής. Το Δικαστήριο σημείωσε ότι το κατά πόσον η νομοθετική διάταξη στην οποία στηριζόταν η παρακολούθηση ήταν αρκούντως σαφής και εάν αυτή παρείχε επαρκείς διασφαλίσεις κατά της κατάχρησής της εις βάρος άλλων δικαιωμάτων, δεν θα έπρεπε να κριθούν με αναφορά στις μάλλον αυστηρές προϋποθέσεις που ίσχυαν στο πλαίσιο της παρακολούθησης των τηλεπικοινωνιών, καθώς η παρακολούθηση κινήσεων μέσω GPS σε δημόσιους χώρους ήταν λιγότερο παρεμβατική. Το ΕΔΔΑ απεφάνθη πως, εν προκειμένω, η επέμβαση στο δικαίωμα του προσφεύγοντος για σεβασμό της ιδιωτικής του ζωής ήταν αφενός σύμφωνη με το νόμο, καθώς οι γερμανικές αρχές είχαν επιδιώξει τους θεμιτούς στόχους της προστασίας της εθνικής ασφάλειας, της δημόσιας ασφάλειας και των δικαιωμάτων των θυμάτων, καθώς και της πρόληψης του εγκλήματος, αφετέρου ήταν σύμφωνη με την αρχή της αναλογικότητας, καθώς η παρακολούθηση μέσω συστήματος γεωεντοπισμού είχε διαταχθεί μόνο αφού οι λιγότερο παρεμβατικές μέθοδοι έρευνας είχαν αποδειχθεί ανεπαρκείς, είχε διεξαχθεί για σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα (περίπου τρεις μήνες) και είχε επηρεάσει τον προσφεύγοντα μόνο όταν ταξίδευε στο αυτοκίνητο του φερόμενου ως συνεργού του.

Περαιτέρω, τα προσωπικά δεδομένα μπορεί να εμφανίζονται υπό διαφορετικές μορφές. Για παράδειγμα, προσωπικά δεδομένα μπορεί να εμφανίζονται σε γραπτές ή προφορικές συνομιλίες, να αποτυπώνονται ως οπτικές ή ηχητικές καταγραφές, να έχουν υλική ή ψηφιακή μορφή. Ακόμη, κυτταρικά δείγματα ανθρώπινου ιστού μπορεί να αποτελούν προσωπικά δεδομένα, αφού φέρουν καταγεγραμμένο το DNA του προσώπου.

3.2.2 Von Hannover κατά Γερμανίας, προσφυγή αριθ. 59320/00²²

24 Ιουνίου 2004

²² Case Of Von Hannover V. Germany <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-61853>

Ιστορικό: Οι προσφεύγοντες, ήτοι η πρίγκιπισσα του Μονακό και ο σύζυγός της, βρίσκονταν σε αντιδικία ενώπιον των γερμανικών δικαστηρίων σχετικά με φωτογραφίες τους που είχαν ληφθεί χωρίς τη συγκατάθεσή τους και είχαν δημοσιευθεί στον τύπο. Το Ομοσπονδιακό Δικαστήριο της Γερμανίας έκρινε ότι μία συγκεκριμένη εκ των άνω φωτογραφιών, η οποία απεικόνιζε τον πρίγκιπα Ρενιέ και την οικογένειά του σε θέρετρο της Ελβετίας και συνοδεύταν από άρθρο που σχολίαζε την υγεία του τελευταίου, αφορούσε θέματα γενικού ενδιαφέροντος και η δημοσίευσή του ήταν συνταγματικά αποδεκτή.

Απόφαση: Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι ο χαρακτηρισμός της ασθένειας του πρίγκιπα Ρενιέ και η συμπεριφορά των μελών της οικογένειάς του εκείνη την εποχή ως γεγονός της επικαιρότητας από τα εθνικά δικαστήρια, για το οποίο τα περιοδικά είχαν το δικαίωμα να αρθρογραφούν και να συμπεριλάβουν τη φωτογραφία για να υποστηρίξουν και απεικονίσουν τις πληροφορίες που αναγράφουν, δεν μπορούσε να θεωρηθεί παράλογος και δέχθηκε ότι η εν λόγω φωτογραφία, που εξετάστηκε υπό το φως του άρθρου που την συνόδευε, συνέβαλε τουλάχιστον σε κάποιο βαθμό σε μια συζήτηση γενικού ενδιαφέροντος, σε αντίθεση με τις υπόλοιπες φωτογραφίες, οι οποίες δημοσιεύθηκαν για καθαρά ψυχαγωγικούς σκοπούς και ορθώς είχε κριθεί ο περιορισμός της κυκλοφορίας τους. Το ΕΔΔΑ απεφάνθη ότι δεν υφίσταται, εν προκειμένω, παραβίαση του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ καθώς τα εθνικά δικαστήρια είχαν σταθμίσει το δικαίωμα των εκδοτικών εταιρειών στην ελευθερία έκφρασης έναντι του δικαιώματος των προσφευγόντων στο σεβασμό της ιδιωτικής τους ζωής, έχοντας αποδώσει θεμελιώδη σημασία στο ερώτημα εάν οι φωτογραφίες, που εξετάστηκαν υπό το πρίσμα των άρθρων που τις συνόδευαν, είχαν συμβάλει σε μια συζήτηση γενικού ενδιαφέροντος καθώς και εξετάζοντας τις περιστάσεις υπό τις οποίες αυτές είχαν ληφθεί. Υπό τις συνθήκες αυτές, και λαμβανομένης υπόψη της διακριτικής ευχέρειας που απολαμβάνουν τα εθνικά δικαστήρια κατά τη στάθμιση των συγκρουόμενων δικαιωμάτων, το ΕΔΔΑ έκρινε ότι τα γερμανικά δικαστήρια δεν παρέλειψαν να συμμορφωθούν με τις θετικές υποχρεώσεις τους δυνάμει του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ.

Αναφορικά με το ζήτημα των φωτογραφιών, στην Σκέψη 51 της Αιτιολογικής Έκθεσης του

ΓΚΠΔ σημειώνεται ότι:

«Η επεξεργασία φωτογραφιών δεν θα πρέπει συστηματικά να θεωρείται ότι είναι επεξεργασία ειδικών κατηγοριών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, καθώς αυτές καλύπτονται από τον ορισμό των βιομετρικών δεδομένων μόνο σε περίπτωση επεξεργασίας μέσω ειδικών τεχνικών μέσων που επιτρέπουν την αδιαμφισβήτητη ταυτοποίηση ή επαλήθευση της ταυτότητας ενός φυσικού προσώπου. Τέτοια δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα δεν θα πρέπει να υποβάλλονται σε επεξεργασία, εκτός εάν η επεξεργασία επιτρέπεται σε ειδικές περιπτώσεις που προβλέπονται στον παρόντα κανονισμό, λαμβάνοντας υπόψη ότι το δίκαιο των κρατών μελών μπορεί να προβλέπει ειδικές διατάξεις για την προστασία των δεδομένων, προκειμένου να προσαρμόζεται η εφαρμογή των κανόνων του παρόντος κανονισμού λόγω συμμόρφωσης προς νομική υποχρέωση ή λόγω εκπλήρωσης καθήκοντος που εκτελείται προς το δημόσιο συμφέρον ή κατά την άσκηση δημόσιας εξουσίας που έχει ανατεθεί στον υπεύθυνο επεξεργασίας.»

3.2.3 Sciacca κατά Ιταλίας, προσφυγή αριθ. 50774/99²³

11 Ιανουαρίου 2005

Ιστορικό: Η προσφεύγουσα, δασκάλα σε ιδιωτικό σχολείο, συνελήφθη και κατηγορήθηκε για φοροδιαφυγή και ένταξη σε εγκληματική οργάνωση. Την ίδια ημέρα, φωτογραφία που λήφθηκε κατά τη σύλληψή της και περιλαμβανόταν στον φάκελο που δημιούργησαν για εκείνη οι διωκτικές αρχές δημοσιεύθηκε και κυκλοφόρησε στον Τύπο.

Απόφαση: Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι η δημοσίευση της φωτογραφίας ενός προσώπου, η οποία λήφθηκε στο πλαίσιο προκαταρκτικής έρευνας μετά την άσκηση ποινικής δίωξης εναντίον του, ισοδυναμούσε με «επέμβαση» στο δικαίωμα του εν λόγω ατόμου στο σεβασμό της ιδιωτικής του ζωής. Το ΕΔΔΑ απεφάνθη ότι στην παρούσα περίπτωση, υπήρξε παραβίαση του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ, καθώς δεν υπήρχε κατάλληλο νομικό πλαίσιο που να ρυθμίζει την άνω περίπτωση, διαπίστωση που κρίθηκε επαρκής για να συμπεράνει το Δικαστήριο ότι υπήρξε παραβίαση των δικαιωμάτων που εγγυάται η άνω διάταξη, χωρίς να χρειάζεται να εξεταστεί το κατά πόσο η εν λόγω επέμβαση στην ιδιωτική ζωή της προσφεύγουσας

²³ Case Of Sciacca V. Italy <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-67930>

επιδίωκε «νόμιμο σκοπό» ή ήταν «αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία» για την επίτευξη ενός τέτοιου σκοπού.

3.2.4 ΕΔΔΑ, Peck κατά Ηνωμένου Βασιλείου, προσφυγή αριθ. 44647/98²⁴

28 Ιανουαρίου 2003

Ιστορικό: Ο προσφεύγων αποπειράθηκε να αυτοκτονήσει σε δημόσιο δρόμο, για τον οποίο δεν γνώριζε ότι κινηματογραφούταν από κάμερα κλειστού κυκλώματος τηλεόρασης («CCTV»). Ο υπεύθυνος ασφαλείας ειδοποίησε την αστυνομία, η οποία επενέβη και παρείχε ιατρική βοήθεια στον προσφεύγοντα. Η τοπική αρχή δημοσίευσε δύο φωτογραφίες στις οποίες δεν καλύπτεται το πρόσωπο του προσφεύγοντος και στη συνέχεια δημοσιεύθηκαν στον Τύπο πλάνα του περιστατικού, με κάλυψη που στη συνέχεια διαπιστώθηκε από την Ανεξάρτητη Επιτροπή Τηλεόρασης (ITC) ως ανεπαρκής.

Απόφαση: Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε ότι ενώ η παρακολούθηση των ενεργειών ενός ατόμου σε δημόσιο χώρο μέσω φωτογραφικού εξοπλισμού, χωρίς καταγραφή, δεν συνιστά απαραίτητα επέμβαση στην ιδιωτική ζωή, η καταγραφή των δεδομένων και ο συστηματικός ή μόνιμος χαρακτήρας του αρχείου, μπορεί να ερμηνευθεί ως τέτοια. Συγκεκριμένα, στη Σκέψη 58 της παρούσας σημειώνεται ότι:

«58. Στην υπόθεση P.G. και J.H. (§ 57) το Δικαστήριο σημείωσε περαιτέρω τα εξής:

«Υπάρχουν ορισμένα στοιχεία σχετικά με την εξέταση του εάν η ιδιωτική ζωή ενός ατόμου γίνεται αντιληπτή αναφορικά με μέτρα που έχουν ισχύ έξω από το σπίτι ή τις ιδιωτικές εγκαταστάσεις ενός ατόμου. Δεδομένου ότι υπάρχουν περιπτώσεις κατά τις οποίες οι άνθρωποι εν γνώσει τους ή σκόπιμα συμμετέχουν σε δραστηριότητες που καταγράφονται ή ενδέχεται να καταγράφονται ή να καλύπτονται με δημόσιο τρόπο, οι εύλογες προσδοκίες ενός ατόμου ως προς την ιδιωτικότητά του μπορεί να είναι ένας σημαντικός, αν και όχι απαραίτητος καθοριστικός, παράγοντας. Ένα άτομο που περπατά στο δρόμο θα είναι αναπόφευκτα, ορατό σε οποιοδήποτε μέλος του κοινού που είναι επίσης παρόν. Η παρακολούθηση με τεχνολογικά μέσα της ίδιας δημόσιας σκηνής (για παράδειγμα, ένας φύλακας που παρακολουθεί μέσω κλειστού κυκλώματος τηλεόρασης) έχει παρόμοιο

²⁴ Case Of Peck V. The United Kingdom <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60898>

χαρακτήρα. Ωστόσο, μπορεί να προκύψουν προβληματισμοί για την ιδιωτική ζωή, από τη στιγμή που υπάρχει συστηματική ή μόνιμη καταγραφή τέτοιου υλικού από το δημόσιο τομέα.»

Στην προκειμένη περίπτωση, ο προσφεύγων δεν κατήγγειλε ότι η παρακολούθηση των κινήσεών του και η δημιουργία μόνιμου αρχείου συνιστούσαν επέμβαση στα δικαιώματα που διασφαλίζει το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ, αλλά, αντιθέτως, υποστήριξε ότι η δημοσίευση αυτού του αρχείου με τρόπο που δεν μπορούσε να προβλέψει αποτέλεσε παραβίαση της ιδιωτικής του ζωής. Το ΕΔΔΑ έκρινε πως η δημοσίευση του εν λόγω υλικού είχε μεν βάση στο εσωτερικό δίκαιο και επιδίωκε τους θεμιτούς σκοπούς της δημόσιας ασφάλειας, της διατήρησης της δημόσιας τάξης και της πρόληψης του εγκλήματος, καθώς και της προστασίας των δικαιωμάτων τρίτων, πλην όμως η τοπική αρχή δεν διερεύνησε άλλες διαθέσιμες επιλογές, οι οποίες θα λάμβαναν υπόψη τη συναίνεση του προσφεύγοντα για τη δημοσιοποίηση του υλικού που τον αφορά ή/και θα εξασφάλιζαν την μη ταυτοποίησή του μέσω της άνω δημοσιοποίησης. Συνεπώς, διαπίστωσε ομόφωνα παραβίαση του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ.

3.3 Ευαίσθητες κατηγορίες προσωπικών δεδομένων

Η ενωσιακή νομοθεσία για την προστασία δεδομένων προβλέπει ειδικές κατηγορίες προσωπικών δεδομένων, η επεξεργασία των οποίων απαιτεί αυξημένο επίπεδο προστασίας, λόγω της φύσεως των πληροφοριών αυτών. Πρόκειται για τα «ευαίσθητα δεδομένα» τα οποία απαριθμούνται στο άρθρο 6 της Σύμβασης 108 και στο άρθρο 9 του ΓΚΠΔ, ήτοι πληροφορίες όπως η φυλετική ή εθνοτική καταγωγή, ο σεξουαλικός προσανατολισμός, οι θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις καθώς και τα πολιτικά φρονήματα και η συμμετοχή σε συνδικαλιστικές οργανώσεις, προσωπικά δεδομένα που σχετίζονται με ποινικές καταδίκες και αδικήματα, τα γενετικά και βιομετρικά δεδομένα καθώς και δεδομένα υγείας. Τα δεδομένα αυτά μπορεί να δημιουργήσουν σημαντικούς κινδύνους για τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις ελευθερίες του προσώπου το οποίο αφορούν, εάν υποστούν επεξεργασία.

Ως εκ τούτου, η επεξεργασία αυτών των ειδικών κατηγοριών δεδομένων επιτρέπεται μόνο

με ειδικές εγγυήσεις. Σύμφωνα δε με την Αιτιολογική Έκθεση του ΓΚΠΔ «[...] Εκτός από τις ειδικές απαιτήσεις στις οποίες υπάγεται η εν λόγω επεξεργασία, θα πρέπει να εφαρμόζονται οι γενικές αρχές και οι λοιποί κανόνες του παρόντος κανονισμού, ιδίως σε ό,τι αφορά τους όρους νόμιμης επεξεργασίας. Παρεκκλίσεις από τη γενική απαγόρευση επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που υπάγονται στις εν λόγω ειδικές κατηγορίες θα πρέπει να προβλέπονται ρητώς, μεταξύ άλλων, σε περίπτωση ρητής συγκατάθεσης του υποκειμένου των δεδομένων ή όταν πρόκειται για ειδικές ανάγκες, ιδίως όταν η επεξεργασία διενεργείται στο πλαίσιο θεμιτών δραστηριοτήτων ορισμένων ενώσεων ή ιδρυμάτων, σκοπός των οποίων είναι να επιτρέπουν την άσκηση των θεμελιωδών ελευθεριών...» (Σκέψη 51).

3.3.1 I. κατά Φινλανδίας, προσφυγή αριθ. 20511/03²⁵

17 Ιουλίου 2008

Ιστορικό: Η προσφεύγουσα, η οποία εργαζόταν ως νοσοκόμα σε δημόσιο νοσοκομείο, επισκεπτόταν την πολυκλινική λοιμωξιολογικών νοσημάτων του ίδιου νοσοκομείου, αφού διαγνώστηκε ως οροθετική. Κατά τις τότε ισχύουσες εθνικές διατάξεις, το προσωπικό του νοσοκομείου είχε ελεύθερη πρόσβαση στο μητρώο ασθενών που περιείχε πληροφορίες για τις διαγνώσεις των ασθενών και τους θεράποντες γιατρούς τους. Όταν η προσφεύγουσα άρχισε να υποψιάζεται ότι οι συνάδελφοί της γνώριζαν την ασθένειά της, τροποποιήθηκε η εγγραφή της στο μητρώο της κλινικής από τον θεράποντα ιατρό της, με ψευδώνυμο και νέο αριθμό κοινωνικής ασφάλισης. Αργότερα υπέβαλε καταγγελία στο αρμόδιο διοικητικό συμβούλιο προκειμένου να διαπιστωθεί ποια άτομα είχαν πρόσβαση στα εμπιστευτικά αρχεία που την αφορούσαν, αλλά η διοίκηση του νοσοκομείου αρνήθηκε, ισχυριζόμενη ότι δεν ήταν δυνατό να κοινοποιηθούν αυτές οι πληροφορίες στο πλαίσιο του συστήματος διαχείρισης δεδομένων που ίσχυε όταν έγινε η εν λόγω καταγγελία.

Απόφαση: Το Δικαστήριο σημείωσε ότι το απόρρητο των δεδομένων υγείας ήταν ζωτικής σημασίας όχι μόνο για το ιατρικό απόρρητο αλλά και για τη διατήρηση της εμπιστοσύνης

²⁵ Case Of I v. Finland <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-87510>

των θεραπευομένων στο ιατρικό επάγγελμα και στις υπηρεσίες υγείας γενικότερα, άποψη που ενισχύεται ιδιαίτερα στην περίπτωση της μόλυνσης από τον ιό HIV, δεδομένων των ευαίσθητων θεμάτων γύρω από την εν λόγω νόσο. Έκρινε ότι, προκειμένου να διασφαλιστεί ο σεβασμός στην ιδιωτική ζωή της προσφεύγουσας μέσω της πρακτικής και αποτελεσματικής προστασίας των δεδομένων υγείας της, θα έπρεπε να έχουν ληφθεί εγκαίρως τα αναγκαία μέτρα ώστε να αποκλειστεί εξαρχής κάθε πιθανότητα μη εξουσιοδοτημένης πρόσβασης σε αυτά. Το ΕΔΔΑ έκρινε πως τέτοια προστασία δεν υπήρξε στην περίπτωση της προσφεύγουσας και, συνεπώς, διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ.

Το ΕΔΔΑ σημείωσε στην άνω Απόφαση:

«36. Καίτοι το άρθρο 8 έχει ουσιαστικά ως αντικείμενο την προστασία του ατόμου από αυθαίρετες παρεμβάσεις των δημοσίων αρχών, δεν υποχρεώνει απλώς το κράτος να απέχει από τέτοια επέμβαση: εκτός από αυτήν την πρωτίστως αρνητική δέσμευση, μπορεί να υπάρχουν εγγενείς θετικές υποχρεώσεις σε έναν αποτελεσματικό σεβασμό της ιδιωτικής ή οικογενειακής ζωής (βλ. Airey κατά Ιρλανδίας, απόφαση της 9ης Οκτωβρίου 1979, Series A αρ. 32, σ. 17, § 32). Αυτές οι υποχρεώσεις μπορεί να περιλαμβάνουν τη λήψη μέτρων που αποσκοπούν στην εξασφάλιση του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής ακόμη και στη σφαίρα των σχέσεων των ατόμων μεταξύ τους (βλ. X and Y κατά Ολλανδίας, απόφαση της 26ης Μαρτίου 1985, Σειρά A αρ. 91, σ. 11, § 23· Odièvre κατά Γαλλίας [GC], αρ. 42326/98, ΕΔΔΑ 2003-III).

[...] 40. Αναμφίβολα, στόχος των διατάξεων ήταν η διασφάλιση των προσωπικών δεδομένων έναντι του κινδύνου μη εξουσιοδοτημένης πρόσβασης. Όπως σημειώθηκε στην υπόθεση Z κατά Φινλανδίας, η ανάγκη για επαρκείς εγγυήσεις είναι ιδιαίτερα σημαντική κατά την επεξεργασία πολύ προσωπικών και ευαίσθητων δεδομένων, όπως στην προκειμένη περίπτωση, όπου, επιπλέον, η προσφεύγουσα εργαζόταν στο ίδιο νοσοκομείο όπου νοσηλεύονταν. Επομένως, η αυστηρή εφαρμογή του νόμου θα αποτελούσε ουσιαστική διασφάλιση του δικαιώματος της προσφεύγουσας που κατοχυρώνεται από το Άρθρο 8 της Σύμβασης, καθιστώντας δυνατή, ειδικότερα, την αυστηρή επιτήρηση της κοινοποίησης ιατρικών αρχείων.

[...] 47. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι το γεγονός και μόνο ότι η εθνική νομοθεσία παρείχε

στην προσφεύγουσα την ευκαιρία να αξιώσει αποζημίωση για ζημίες που προκλήθηκαν από εικαζόμενη παράνομη αποκάλυψη προσωπικών δεδομένων δεν επαρκούσε για την προστασία της ιδιωτικής της ζωής. Αυτό που απαιτείται εν προκειμένω είναι πρακτική και αποτελεσματική προστασία για να αποκλειστεί εξαρχής κάθε πιθανότητα μη εξουσιοδοτημένης πρόσβασης. Τέτοια προστασία δεν παρασχέθηκε στην παρούσα περίπτωση.

48. Το Δικαστήριο δεν μπορεί παρά να συμπεράνει ότι κατά τον κρίσιμο χρόνο το κράτος παρέλειψε να εκπληρώσει τη θετική του υποχρέωση βάσει του άρθρου 8 § 1 της Σύμβασης να διασφαλίσει τον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής της προσφεύγουσας.»

4. ΒΑΣΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟΥ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

4.1 Το δικαίωμα πρόσβασης του υποκειμένου στα προσωπικά δεδομένα του

Ο ΓΚΠΔ ρυθμίζει, μεταξύ άλλων, τα δικαιώματα των υποκειμένων των δεδομένων. Το δικαίωμα της πρόσβασης σε προσωπικά δεδομένα αναφέρεται στο δικαίωμα των υποκειμένων των δεδομένων, ήτοι των φυσικών προσώπων, να λαμβάνουν γνώση των δεδομένων και των πληροφοριών που τα αφορούν, χωρίς να απαιτείται αιτιολόγηση από πλευράς τους ως προς τους λόγους για τους οποίους επιθυμούν να γνωρίζουν τα άνω δεδομένα. Το παραπάνω δικαίωμα προβλέπεται επίσης ρητά και στα άρθρα 8 και 9 της Σύμβασης 108 του Συμβουλίου της Ευρώπης, καθώς και στην παράγραφο 2 του άρθρου 8 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Κατά πάγια νομολογία του ΕΔΔΑ, το δικαίωμα πρόσβασης του υποκειμένου στα προσωπικά δεδομένα που το αφορούν ανάγεται στον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής του ζωής. Το ΕΔΔΑ δέχεται ότι μπορούν να τεθούν περιορισμοί στο δικαίωμα πρόσβασης σε προσωπικά δεδομένα, εφόσον αυτοί είναι σύννομοι, αιτιολογούνται από άλλα συμφέροντα ή δικαιώματα και με την προϋπόθεση να τηρείται η αρχή της αναλογικότητας.

Ακολουθούν παραδείγματα από τη νομολογία του ΕΔΔΑ, μέσα από τα οποία σκιαγραφείται η θέση του Δικαστηρίου αυτού αναφορικά με το ζήτημα της πρόσβασης των υποκειμένων στα προσωπικά τους δεδομένα.

4.1.1 Gaskin κατά Ηνωμένου Βασιλείου, προσφυγή αριθ. 10454/83²⁶

7 Ιουλίου 1989

Ιστορικό: Ο προσφεύγων, ο οποίος είχε μεγαλώσει σε ανάδοχες οικογένειες, με την ενηλικίωσή του, θέλησε να μάθει για το παρελθόν του προκειμένου να ξεπεράσει προβλήματα προσωπικής φύσεως που αντιμετώπιζε. Η πρόσβαση στον φάκελό του δεν του επιτράπη, με την αιτιολογία ότι αυτός περιείχε εμπιστευτικές πληροφορίες.

Απόφαση: Το Δικαστήριο έκρινε ότι εν προκειμένω υπήρξε παραβίαση του Άρθρου 8 της ΕΣΔΑ, καθώς διαπίστωσε ότι οι διαδικασίες που ακολουθήθηκαν από το βρετανικό κράτος απέτυχαν να εξασφαλίσουν τον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του αιτούντος, όπως απαιτείται από το εν λόγω άρθρο.

Ειδικότερα, το ΕΔΔΑ απεφάνθη ότι τα άτομα στην κατάσταση του αιτούντος έχουν ζωτικό συμφέρον, προστατευόμενο από τη Σύμβαση, να λάβουν τις πληροφορίες που είναι απαραίτητες ώστε να γνωρίσουν και να κατανοήσουν την παιδική τους ηλικία και την πρόωμη ανάπτυξή τους. Από την άλλη πλευρά, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι το απόρρητο των δημοσίων αρχείων είναι σημαντικό για τη λήψη αντικειμενικών και αξιόπιστων πληροφοριών, και ότι αυτή η εμπιστευτικότητα μπορεί επίσης να είναι απαραίτητη για την προστασία τρίτων προσώπων.

Υπό την τελευταία αυτή πτυχή, ένα σύστημα όπως το βρετανικό, που κατέστησε την πρόσβαση σε αρχεία εξαρτημένη από το συναίνεση του κατόχου, θα μπορούσε καταρχήν να θεωρηθεί ότι είναι συμβατή με το υποχρεώσεις βάσει του άρθρου 8, λαμβάνοντας υπόψη τη διακριτική ευχέρεια του κράτους. Το Δικαστήριο έκρινε, ωστόσο, ότι στο πλαίσιο ενός τέτοιου συστήματος τα συμφέροντα του ατόμου που αιτείται πρόσβαση σε αρχεία που σχετίζονται με την ιδιωτική και οικογενειακή του ζωή πρέπει να διασφαλίζεται όταν ο κάτοχος των αρχείων είτε δεν είναι διαθέσιμος είτε αρνείται αναιτιολόγητα τη

²⁶ Case Of Gaskin V. The United Kingdom
<https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57491>

συγκατάθεσή του. Ένα τέτοιο σύστημα συμμορφώνεται με την αρχή της αναλογικότητας εάν προβλέπει ότι μία ανεξάρτητη αρχή αποφασίζει τελικά εάν πρέπει να χορηγηθεί πρόσβαση σε περιπτώσεις που ο συνεισφέρων αποτυγχάνει να απαντήσει ή αρνείται τη συγκατάθεσή του. Καμία τέτοια διαδικασία δεν ήταν διαθέσιμη στον προσφεύγοντα στην παρούσα υπόθεση.

4.1.2 Leander κατά Σουηδίας, προσφυγή αριθ. 9248/81²⁷

26 Μαρτίου 1987

Ιστορικό: Ο προσφεύγων, συμβασιούχος εργαζόμενος στο Ναυτικό Μουσείο της πόλης Karlskrona, το οποίο βρίσκεται εντός στρατιωτικής ζώνης περιορισμένης πρόσβασης. Κατόπιν εσωτερικού ελέγχου προσωπικού, ο προσφεύγων απολύθηκε πριν τη λήξη της σύμβασης εργασίας του, ενώ του αρνήθηκε η πρόσβαση στις πληροφορίες βάσει των οποίων κρίθηκε ότι δεν πληροί τα κριτήρια ώστε να εργαστεί σε στρατιωτική ζώνη περιορισμένης πρόσβασης.

Απόφαση: Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι η γνωστοποίηση πληροφοριών στον προσφεύγοντα σχετικά με τους λόγους της απόλυσής του, η οποία θα του έδινε τη δυνατότητα να αντιλέξει στους λόγους για τους οποίους κρίθηκε ακατάλληλος να εργαστεί στο παραπάνω περιβάλλον, συνιστά καταρχήν επέμβαση στα δικαιώματα που προστατεύονται από την παράγραφο 1 του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ. Ωστόσο, το ΕΔΔΑ έκρινε την άνω επέμβαση σύμφωνη με την παράγραφο 2 του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ, καθώς έκρινε ότι εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια του κράτους να σταθμίσει την εθνική ασφάλεια ως σημαντικότερη, στην παρούσα υπόθεση, από το δικαίωμα πρόσβασης του προσφεύγοντος στα δεδομένα που τον αφορούν, δεδομένου μάλιστα ότι το σουηδικό κράτος είχε προβλέψει ενδιάμεσους βαθμούς κρίσης του εσωτερικού ελέγχου προσωπικού.

Αντιπαραβάλλοντας τις δύο άνω περιπτώσεις, το ΕΔΔΑ σημειώνει στο σκεπτικό του επί της Υπόθεσης Gaskin κατά Ηνωμένου Βασιλείου, αναφορικά με την προσέγγισή του στο

²⁷ Case Of Leander V. Sweden <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57519>

άρθρο 8 της ΕΣΔΑ στην παρούσα υπόθεση:²⁸

«38. Όπως έκρινε το Δικαστήριο στην απόφαση *Johnston and Others* της 18ης Δεκεμβρίου 1986, «παρόλο που ο βασικός σκοπός του άρθρου 8 (άρθρο 8) είναι η προστασία του ατόμου από αυθαίρετη επέμβαση των δημοσίων αρχών, μπορεί επιπλέον να υπάρχουν εγγενείς θετικές υποχρεώσεις στον αποτελεσματικό «σεβασμό» της οικογενειακής ζωής» (Σειρά Α αρ. 112, σελ. 25, παρ. 55).

39. Η Επιτροπή θεώρησε ότι "ο σεβασμός της ιδιωτικής ζωής απαιτεί να μπορεί ο καθένας να προσδιορίζει λεπτομέρειες της ταυτότητάς του ως μεμονωμένα ανθρώπινα όντα και ότι κατ' αρχήν δεν θα πρέπει να εμποδίζεται από τις αρχές να λαμβάνουν τέτοιες πολύ βασικές πληροφορίες χωρίς συγκεκριμένη αιτιολόγηση". Στην έκθεσή του, έγινε αναφορά στην απόφαση *Leander* του Δικαστηρίου της 26ης Μαρτίου 1987, στην οποία κρίθηκε ότι:

«Τόσο η αποθήκευση όσο και η δημοσίευση πληροφοριών, οι οποίες συνδυάστηκαν με την άρνηση να δοθεί στον κ. *Leander* η ευκαιρία να τις αντικρούσει, ισοδυναμούσαν με επέμβαση στο δικαίωμά του στο σεβασμό της ιδιωτικής ζωής, όπως εγγυάται το άρθρο 8 παράγραφος 1 (άρθρ. 8-1)» (Σειρά Α αρ. 116, σελ. 22, παρ. 48). Η Επιτροπή σημείωσε ότι ο κ. *Gaskin* ζήτησε πρόσβαση σε φάκελο διαφορετικής φύσης από αυτόν στην υπόθεση *Leander*. Ωστόσο, δεδομένου ότι οι πληροφορίες που συγκεντρώθηκαν και διατηρήθηκαν από την τοπική αρχή αφορούσαν τη βασική ταυτότητα του αιτούντος και παρείχαν πράγματι τη μοναδική συνεπή καταγραφή της πρώιμης παιδικής ηλικίας και των χρόνων διαμόρφωσης του, θεώρησε ότι η άρνηση του να του επιτραπεί η πρόσβαση στον φάκελο ήταν επέμβαση. Το δικαίωμά του σε σεβασμό της ιδιωτικής του ζωής αιτιολογείται βάσει της παραγράφου 2 του άρθρου 8 (άρθρο 8-2).

40. Η Κυβέρνηση υποστήριξε ότι, αντίθετα με την υπόθεση *Leander*, η οποία αφορούσε τις αρνητικές υποχρεώσεις που απορρέουν από το άρθρο 8 (άρθρο 8), δηλαδή την εγγύηση κατά της αυθαίρετης επέμβασης από τις δημόσιες αρχές, η παρούσα υπόθεση αφορούσε ουσιαστικά τις θετικές υποχρεώσεις των σύμφωνα με το εν λόγω άρθρο. Κατά την άποψή τους, ο αιτών δεν παραπονέθηκε για άμεση επέμβαση δημόσιας αρχής στα δικαιώματα που εγγυάται το άρθρο 8 (άρθρο 8), αλλά για αδυναμία του κράτους να εξασφαλίσει μέσω

²⁸ Ομοίως με υποσημείωση αρ. 15 – Σκέψεις 38-41 - Προσέγγιση του άρθρου 8 (άρθρο 8) στην παρούσα υπόθεση.

του νομικού ή διοικητικού του συστήματος το δικαίωμα σεβασμού των ιδιωτικών και οικογενειακή ζωή. Ως προς αυτό, η Κυβέρνηση παραδέχτηκε ότι ούτε το νομικό ούτε το διοικητικό σύστημα στο Ηνωμένο Βασίλειο παρείχαν απόλυτο και απεριόριστο δικαίωμα πρόσβασης στα αρχεία της υπόθεσης σε ένα άτομο στην κατάσταση του προσφύγοντα. Ωστόσο, η ύπαρξη τέτοιων θετικών υποχρεώσεων συνεπαγόταν ευρύ περιθώριο εκτίμησης για το κράτος. Το ερώτημα σε κάθε περίπτωση ήταν εάν, λαμβανομένου υπόψη αυτού του περιθωρίου εκτίμησης, επιτεύχθηκε δίκαιη ισορροπία μεταξύ των ανταγωνιστικών συμφερόντων, δηλαδή του δημόσιου συμφέροντος στην προκειμένη περίπτωση για την αποτελεσματική λειτουργία του συστήματος παιδικής μέριμνας, αφενός, και το ενδιαφέρον του αιτούντος να έχει πρόσβαση σε ένα συνεκτικό αρχείο της προσωπικής του ιστορίας, από την άλλη.

41. Το Δικαστήριο συμφωνεί με την Κυβέρνηση ότι οι περιστάσεις αυτής της υπόθεσης διαφέρουν από εκείνες της υπόθεσης Leander στην οποία διαπιστώθηκε ότι το εναγόμενο κράτος παρενέβη στα δικαιώματα του άρθρου 8 (άρθρο 8) συγκεντρώνοντας, αποθηκεύοντας, χρησιμοποιώντας και αποκαλύπτοντας ιδιωτικές πληροφορίες για τον αιτούντα στην υπόθεση αυτή. Ωστόσο, όπως και στην υπόθεση Leander, υπάρχει φάκελος σε αυτήν την υπόθεση σχετικά με λεπτομέρειες της προσωπικής ιστορίας του κ. Gaskin που δεν είχε την ευκαιρία να εξετάσει στο σύνολό της. Ωστόσο, δεν αμφισβητείται ότι ο κ. Gaskin ούτε αμφισβητεί το γεγονός ότι συγκεντρώθηκαν και αποθηκεύτηκαν πληροφορίες σχετικά με αυτόν ούτε ισχυρίζεται ότι έγινε οποιαδήποτε χρήση εις βάρος του. Στην πραγματικότητα, οι πληροφορίες που συγκεντρώθηκαν για τον κ. Gaskin εξυπηρετούσαν εντελώς διαφορετικούς σκοπούς από εκείνους που είχαν σχέση με την υπόθεση Leander. Αμφισβητεί μάλλον την αποτυχία να του παραχωρηθεί ανεμπόδιση πρόσβαση σε αυτές τις πληροφορίες. Πράγματι, με την άρνησή του να έχει πλήρη πρόσβαση στα αρχεία της υπόθεσής του, το Ηνωμένο Βασίλειο δεν μπορεί να λεχθεί ότι «παρενέβη» στην ιδιωτική ή οικογενειακή ζωή του κ. Gaskin. Όσον αφορά μια τέτοια άρνηση, «η ουσία της καταγγελίας [του προσφύγοντος] δεν έγκειται στο ότι το κράτος ενήργησε, αλλά ότι δεν ενήργησε» (βλ. απόφαση Airey της 9ης Οκτωβρίου 1979, Σειρά Α αρ. 32, σ. 17, παρ. . 32). Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο θα εξετάσει εάν το Ηνωμένο Βασίλειο, κατά τον χειρισμό των αιτημάτων του προσφύγοντα για πρόσβαση στα αρχεία της υπόθεσής του, παραβίασε μια θετική υποχρέωση που απορρέει από το άρθρο 8 (άρθρο 8) της Σύμβασης.»

4.1.3 Godelli κατά Ιταλίας, προσφυγή αριθ. 33783/09²⁹

25 Σεπτεμβρίου 2012

Ιστορικό: Η αιτούσα, η μητέρα της οποίας είχε δηλώσει στις αρμόδιες ιταλικές αρχές ότι δεν επιθυμεί να αποκαλυφθεί η ταυτότητά της και παρέδωσε την αιτούσα για υιοθεσία, ζήτησε πρόσβαση σε στοιχεία για την οικογένειά της προκειμένου να συλλέξει πληροφορίες για την καταγωγή της, χωρίς να θίγονται δικαιώματα τρίτων.

Απόφαση: Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι εν προκειμένω, η άρνηση των αρμοδίων αρχών να επιτρέψουν την πρόσβαση σε στοιχεία που θα έδιναν πληροφορίες στην αιτούσα για την καταγωγή της, χωρίς να θίγονται δικαιώματα τρίτων προσώπων, αποτελεί παραβίαση του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ. Το Δικαστήριο αναγνώρισε ότι το δικαίωμα στην ταυτότητα, το οποίο περιλαμβάνει το δικαίωμα του προσώπου να γνωρίζει τους γονείς του, είναι αναπόσπαστο κομμάτι της έννοιας της ιδιωτικής ζωής και προέβη σε στάθμιση των συγκρουόμενων στην παρούσα υπόθεση δικαιωμάτων, ήτοι αφενός του δικαιώματος της αιτούσας να αποκτήσει πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικές με την καταγωγή της και αφετέρου του δικαιώματος της μητέρας να παραμείνει ανώνυμη. Απεφάνθη ότι η ολοκληρωτική άρνηση του ιταλικού κράτους να παράσχει οποιαδήποτε πληροφορία σχετικά με την καταγωγή της αιτούσας, χωρίς να αποκαλύπτεται η ταυτότητα της μητέρας της, υπερβαίνει τα όρια της διακριτικής ευχέρειας του κράτους και δεν αποτελεί ορθή στάθμιση των άνω αναφερόμενων συμφερόντων.

4.1.4 Odièvre κατά Γαλλίας [Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης], προσφυγή αριθ. 42326/98³⁰

13 Φεβρουαρίου 2003

Ιστορικό: Η προσφεύγουσα, η οποία είχε εγκαταλειφθεί από τη βιολογική της μητέρα μετά τον τοκετό, υποστήριξε ότι η άρνηση πρόσβασης σε πληροφορίες που θα μπορούσαν να ταυτοποιήσουν την μητέρα της τής στέρησε τη δυνατότητα να εντοπίσει την καταγωγή

²⁹ Case Of Godelli V. Italy <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-113460>

³⁰ Case Of Odièvre V. France <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60935>

της, με αποτέλεσμα να υποστεί λόγω αυτής της αδυναμίας ιδιαίτερη ζημία.

Απόφαση: Το ΕΔΔΑ στην παρούσα απόφασή του υπογράμμισε ότι οι περιστάσεις υπό τις οποίες έρχεται στον κόσμο ένα πρόσωπο αποτελούν τμήμα της ιδιωτικής του ζωής πλην όμως δέχθηκε εν προκειμένω ότι δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ καθώς στην προσφεύγουσα δεν παρασχέθηκαν μεν πληροφορίες που να ταυτοποιούν τη βιολογική της μητέρα αλλά αντ' αυτού είχε πρόσβαση σε πληροφορίες που της επέτρεπαν να αναζητήσει κάποια από τα ίχνη της, προστατεύοντας παράλληλα δικαιώματα τρίτων. Μάλιστα, στην συγκεκριμένη περίπτωση η γαλλική νομοθεσία προέβλεπε διαδικασία μέσω της οποίας είναι δυνατή η άρση του απορρήτου, μετά από συγκατάθεση της μητέρας προκειμένου να δημοσιευθεί η ταυτότητα της τελευταίας κατόπιν αιτήσεως του ατόμου ενώπιον ειδικής αρχής που σκοπό είχε να διευκολύνει άτομα στην κατάσταση της προσφεύγουσας να αναζητήσουν τις βιολογικές ρίζες τους. Κρίθηκε, επομένως, ότι η γαλλική νομοθεσία επεδίωκε τη στάθμιση των συμφερόντων μεταξύ της ανάγκης προστασίας της μητέρας αλλά και του εννόμου συμφέροντος των ατόμων στη θέση της προσφεύγουσας.

«Η απόφαση αυτή με βασικό θέμα τη στάθμιση δυο ισότιμων δικαιωμάτων έγινε αφορμή και μέσα στο Δικαστήριο για την διατύπωση πολλών αντικρουόμενων γνώμων. Είναι χαρακτηριστικό ότι υπήρξαν τρεις μειοψηφικές γνώμες εκ των οποίων η μια διατυπώθηκε από επτά δικαστές. Για το λόγο αυτό σκόπιμο είναι να παρουσιαστούν και οι βασικές αρχές της μειοψηφίας.

Κατά το Δικαστή Ροζάκη, ο οποίος σε αδρές γραμμές συμφωνεί με την απόφαση, έπρεπε στο σκεπτικό της να δοθεί μεγαλύτερο βάρος στο περιθώριο εκτίμησης της Γαλλίας σχετικά με τη στάθμιση των δυο ισότιμων δικαιωμάτων διότι, κατά τη γνώμη του, αυτό ήταν το κρίσιμο τεστ για τις περιστάσεις της συγκεκριμένης υπόθεσης. Σε περιπτώσεις όπου τα δικαιώματα είναι ισότιμα υπό το πρίσμα της ΕΣΔΑ η λύση που έδωσε η Γαλλία φαίνεται σαφής και ικανοποιητική. Η αιτούσα είχε πρόσβαση σε πληροφορίες που δεν έδιναν την ταυτότητα των φυσικών της γονιών «οι οποίες τη διευκόλυναν να βρει τις ρίζες της, ενώ διασφάλιζαν την προστασία των δικαιωμάτων των τρίτων».

Μια μειοψηφία επτά δικαστών, των οποίων η γνώμη μας βρίσκει σύμφωνους, διαφώνησαν

με την απόφαση του ΕΔΔΑ με την αιτιολογία ότι το Δικαστήριο έπρεπε να προχωρήσει σε στάθμιση των δικαιωμάτων και να εξετάσει αν το γαλλικό σύστημα έκανε λογική εξισορρόπηση μεταξύ αντικρουόμενων δικαιωμάτων και συμφερόντων. Στην πράξη το γαλλικό δίκαιο έκρινε ότι απόφαση της μητέρας αποτελούσε απόλυτη άμυνα σε οποιαδήποτε επιθυμία για πληροφόρηση από την αιτούσα, ανεξάρτητα από τους λόγους νομιμότητας μιας τέτοιας απόφασης. Η απόρριξη του ότι η μητέρα είχε “απόλυτο βέτο” είναι ότι αποτελούσε απόλυτη άμυνα σε οποιαδήποτε επιθυμία για πληροφόρηση από την αιτούσα, ανεξάρτητα από τους λόγους νομιμότητας μιας τέτοιας απόφασης. Η απόρριξη του ότι η μητέρα είχε «απόλυτο βέτο» είναι ότι τα δικαιώματα του παιδιού, όπως αναγνωρίζονται από την ΕΣΔΑ, έχουν εντελώς παραμεληθεί και ξεχαστεί. Τα δικαιώματα της αιτούσας να ανακαλύψει τις ρίζες της φαίνονται ισχυρά στη μειοψηφία ή μάλλον ισχυρότερα από αυτά που έκρινε το Δικαστήριο στην απόφασή του και συνεπώς θα μπορούσε να τους δοθεί ιδιαίτερο βάρος σε οποιαδήποτε στάθμιση αντικρουόμενων συμφερόντων. Αντίθετα με την πλειοψηφία, οι επτά δικαστές έκριναν ότι η γαλλική νομοθεσία δεν εφάρμοσε δίκαιη στάθμιση μεταξύ των σχετικών δικαιωμάτων και συνεπώς υπήρξε παραβίαση του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ.

Το Δικαστήριο έχει προσοδευτικά εισάγει «μια έμμεση, οριζόντια εφαρμογή» των συμβατικών δικαιωμάτων. Η ευθύνη αυτή έχει μετατεθεί στα κράτη μέλη τα οποία θα πρέπει να κάνουν τις αντίστοιχες συστηματοποιήσεις. Με μια λέξη τα δικαιώματα παρουσιάζουν σήμερα μια όψη αμυντική και μια προσβλητική. Αυτή η παράλληλη διαλεκτική βρίσκεται στο κοινωνικό συμβόλαιο. Η καινοτομία έγκειται στο γεγονός ότι αυτές οι δυο αντικρουόμενες όψεις αποτελούν νομοθετικές υποχρεώσεις των κρατών που εφαρμόζονται από τον δικαστή. Ένα από τα πιο χαρακτηριστικά παραδείγματα τέτοιων συγκρούσεων είναι η σύγκρουση μεταξύ ελευθερίας έκφρασης και προστασίας προσωπικής ζωής. Ωστόσο, σε τέτοιες συγκρούσεις δε θα ήταν καλό να βάλουμε αμέσως τα δικαιώματα στη ζυγαριά και να δούμε ποιο είναι το «πιο βαρύ» ώστε στη συνέχεια να θυσιαστούν όλα τα «λιγότερο βαριά» δικαιώματα. Αντίθετα, όπως προτείνει και η δικαστής Tulkens «θα πρέπει να υπάρξει μια διαλεκτική με φαντασία η οποία παρά τις αμοιβαίες υποχωρήσεις αναφορικά με τις αντικρουόμενες απαιτήσεις, θα απωθεί όσο το δυνατό πιο μακριά τη στιγμή της αναπότρεπτης θυσίας. Άλλωστε τα κράτη έχουν την αρμοδιότητα να προστατεύουν τα δικαιώματα της Σύμβασης, ενώ η Σύμβαση έχει σκοπό να προστατεύει

όχι θεωρητικά ή ανύπαρκτα δικαιώματα αλλά δικαιώματα υπαρκτά και συγκεκριμένα”. Τέλος, όπως έχει υπογραμμίσει ο P.H Imbert, γενικός διευθυντής στη Διεύθυνση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων Γαλλίας, «η προσφορά και η σπουδαιότητα του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου είναι κάποιες φορές σε σύγχυση: λείπει η καθαρότητα και παρατηρείται ασυνέπεια σε συγκεκριμένες αποφάσεις, ενώ, πολλές αποφάσεις δίνουν την εντύπωση πρακτικών και δεν υπάρχει κατανόηση των εθνικών διαδικασιών». Μελετώντας τη νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με τη στάθμιση των δικαιωμάτων της προσωπικής ζωής και της ελευθερίας έκφρασης οδηγηθήκαμε στα ίδια συμπεράσματα. Όπως, άλλωστε, σχολιάζει και η Tulkens, “το Δικαστήριο φαίνεται πως διστάζει να ακολουθήσει γενικές αρχές και να δώσει καθαρές κατευθυντήριες ερμηνείας με αποτέλεσμα να δημιουργείται συχνά μια νομολογία η οποία αυξάνει την αβεβαιότητα. Χωρίς αμφιβολία η δικαιοδοσία του Δικαστηρίου θα πρέπει να είναι πιο καθαρή, πιο ακριβής και πιο προβλέψιμη”.»³¹

4.1.5 Κ.Η. και λοιποί κατά Σλοβακίας, προσφυγή αριθ. 32881/04

28 Απριλίου 2009

Ιστορικό: Οι προσφεύγουσες, οκτώ γυναίκες Ρομά, οι οποίες είχαν νοσηλευτεί κατά τη διάρκεια του τοκετού τους σε γυναικολογικές κλινικές δύο νοσοκομείων, κατήγγειλαν ότι παρά τις προσπάθειές τους να κυοφορήσουν ξανά μετά τη νοσηλεία τους, αυτό δεν κατέστη δυνατό και υποπτεύονταν ότι είχαν υποβληθεί σε διαδικασία στειρώσεως παράλληλα με την επέμβαση καισαρικής στην οποία είχαν όλες υποβληθεί κατά τον τελευταίο τοκετό τους. Εξουσιοδότησαν δικηγόρους προκειμένου αυτοί να λάβουν αντίγραφα (φωτοτυπίες) των ιατρικών τους φακέλων, στους οποίους αρνήθηκε η πρόσβαση καθώς εκπρόσωποι του υπουργείου υγείας υποστήριξαν την άποψη ότι, βάσει της ισχύουσας νομοθεσίας, δεν επιτρέπεται η εξουσιοδότηση των ασθενών προς τρίτα πρόσωπα προκειμένου αυτά να λάβουν γνώση του ιατρικού τους φακέλου.

Απόφαση: Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι στον βαθμό που δεν επετράπη στις προσφεύγουσες να λάβουν αντίγραφα του ιατρικού τους φακέλου, υπάρχει παραβίαση του άρθρου 8 της

31 Μπαντή-Μαρκούτη, Β. (2012) *Η σχέση προσωπικών δεδομένων και πνευματικής ιδιοκτησίας στο διαδίκτυο*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη. (σ. 163-164)

ΕΣΔΑ. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο σημείωσε πως δεδομένου ότι οι προσφεύγουσες είχαν πετύχει την έκδοση δικαστικών αποφάσεων οι οποίες τους επέτρεπαν να λάβουν πλήρη γνώση του συνόλου του ιατρικού τους φακέλου, η άρνηση εκ μέρους των αρχών της δυνατότητας να λάβουν φωτοτυπίες δεν ήταν επαρκώς αιτιολογημένη. Το Δικαστήριο έκρινε πως, προκειμένου να αποφευχθεί ο κίνδυνος κατάχρησης των ιατρικών δεδομένων, θα αρκούσε να υιοθετηθούν αυστηροί περιορισμοί για τις συνθήκες κάτω από τις οποίες επιτρέπεται η δημοσίευσή τους και διαπίστωσε ότι η νεότερη νομοθεσία της Σλοβακίας, η οποία ψηφίστηκε το 2004, συμμορφωνόταν με τα άνω εκτεθέντα, πλην όμως τέθηκε σε ισχύ πολύ αργά και δεν καταλαμβάνει την παρούσα υπόθεση.

4.2 Δικαίωμα διόρθωσης, διαγραφής και κλειδώματος των δεδομένων

Τα άρθρα 16 και 17 του ΓΚΠΔ προβλέπουν το δικαίωμα διόρθωσης και διαγραφής δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Η νομολογία του ΕΔΔΑ δέχεται και επικυρώνει το παραπάνω δικαίωμα, στο πλαίσιο προστασίας της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής που θεσπίζει το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ. Όπως διαφαίνεται και από τις αποφάσεις που αναφέρονται παρακάτω, το ΕΔΔΑ έχει κρίνει ότι τα κράτη έχουν θετικές υποχρεώσεις για τη διασφάλιση του δικαιώματος διόρθωσης και διαγραφής των δεδομένων και, μάλιστα, οφείλουν να εγγυώνται ότι αυτό μπορεί να ασκηθεί από τα υποκείμενα των δεδομένων με σαφείς και προσβάσιμες διαδικασίες. Τυχόν περιορισμοί του άνω δικαιώματος πρέπει, κατά την κρίση του ΕΔΔΑ, να τηρούν τις παραπάνω αναφερόμενες προϋποθέσεις αιτιολογημένης επέμβασης που τίθενται από την ΕΣΔΑ.

4.2.1 Cemalettin Canli κατά Τουρκίας, προσφυγή αριθ. 22427/04³²

18 Νοεμβρίου 2008

Ιστορικό: Ο προσφεύγων είχε κατηγορηθεί στο παρελθόν δύο φορές για συμμετοχή σε

³² Case Of Cemalettin Canli V. Turkey <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-89623>

παράνομες οργανώσεις, κατηγορίες για τις οποίες δεν καταδικάστηκε. Σε νέα ποινική δίωξη εναντίον του, υποβλήθηκε ενώπιον της αρμόδιας δικαστικής αρχής αστυνομική έκθεση, στην οποία αναφέρονταν οι δύο προηγούμενες ποινικές διώξεις εναντίον του, χωρίς αναφορά στο γεγονός ότι δεν είχε καταδικαστεί για καμία από τις δύο άνω κατηγορίες. Ο προσφεύγων ισχυρίστηκε ότι η άρνηση της αστυνομίας να συμπεριλάβει στα αρχεία της το αποτέλεσμα των προηγούμενων διώξεων εναντίον του παραβίασε το τεκμήριο αθωότητας.

Απόφαση: Αναφορικά με την εφαρμογή του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ στην παρούσα υπόθεση, το Δικαστήριο σημείωσε ότι οι δημόσιες πληροφορίες ενδέχεται να εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της «ιδιωτικής ζωής» όταν συλλέγονται συστηματικά και αποθηκεύονται σε αρχεία που τηρούν οι αρχές. Επιπλέον, η εν λόγω έκθεση είχε χαρακτηρίσει τον προσφεύγοντα ως «μέλος» παράνομης οργάνωσης, ισχυρισμός που δυνητικά βλάπτει τη φήμη του. Δεδομένου ότι το δικαίωμα ενός ατόμου στην προστασία της φήμης του/της αποτελεί μέρος του δικαιώματος σεβασμού της ιδιωτικής του ζωής, το άρθρο 8 κρίθηκε ότι εφαρμόζεται στις περιστάσεις της παρούσας υπόθεσης. Συνεπώς, η τήρηση της ανακριβούς αστυνομικής έκθεσης και η διαβίβασή της στο αρμόδιο δικαστήριο συνιστούσε επέμβαση στο δικαίωμα του προσφεύγοντα για σεβασμό της ιδιωτικής του ζωής. Περαιτέρω, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, η αστυνομία είχε τη δυνατότητα να τηρεί αρχεία και να τα διαβιβάζει σε άλλες αρχές υπό ορισμένες προϋποθέσεις, πλην όμως τα αρχεία έπρεπε να περιέχουν όχι μόνο λεπτομέρειες για τις κατηγορίες που απαγγέλθηκαν σε βάρος των ατόμων, αλλά και λεπτομέρειες για το αποτέλεσμα οποιασδήποτε ποινικής διαδικασίας σχετικά με τέτοιες κατηγορίες. Το ΕΔΔΑ έκρινε, επομένως, ότι η εν λόγω επέμβαση στο δικαίωμα του προσφεύγοντος για σεβασμό της ιδιωτικής του ζωής δεν ήταν «σύμφωνη με τονόμο» και συνεπώς, διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ.

4.2.2 Ciubotaru κατά Μολδαβίας, προσφυγή αριθ. 27138/04³³

27 Απριλίου 2010

³³ Case Of Ciubotaru V. Moldova <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-98445>

Ιστορικό: Ο προσφεύγων είχε αιτηθεί στις αρμόδιες αρχές της Μολδαβίας ώστε να διορθωθεί η καταχώρηση της εθνότητάς του από Μολδαβική σε Ρουμανική. Η αίτησή του απορρίφθηκε καθώς οι αρχές θεώρησαν ότι ο ίδιος δεν κατάφερε να αποδείξει την ρουμανική εθνοτική καταγωγή του, προσκομίζοντας αποδεικτικά στοιχεία ότι οι πρόγονοί του είχαν καταγραφεί στα επίσημα μητρώα ως ρουμανικής εθνότητας.

Απόφαση: Το Δικαστήριο έκρινε καταρχήν αποδεκτή την απαίτηση μιας κρατικής αρχής να της προσκομίζονται αντικειμενικά στοιχεία για την καταχώριση της εθνοτικής ταυτότητας ενός προσώπου. Εάν ένας τέτοιος ισχυρισμός βασιζόταν σε καθαρά υποκειμενικούς και αβάσιμους λόγους, οι αρχές θα είχαν τη δυνατότητα να τον αρνηθούν. Ωστόσο, ο ισχυρισμός του προσφεύγοντα βασίστηκε εν προκειμένω σε στοιχεία πέραν της υποκειμενικής του αντίληψη περί της εθνικότητάς του, ήτοι σε αντικειμενικά επαληθεύσιμους δεσμούς με τη ρουμανική εθνοτική κοινότητα, οι οποίοι δεν έγιναν δεκτοί καθώς το εθνικό δίκαιο προϋπέθετε ο προσφεύγων να προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία ότι οι πρόγονοί του ανήκαν στη ρουμανική εθνότητα, στοιχεία στα οποία, δεδομένης της ιστορικής πραγματικότητας της Μολδαβίας, δεν θα μπορούσε να αποκτήσει πρόσβαση ο προσφεύγων. Θέτοντας ανυπέβλητο κώλυμα στον προσφεύγοντα να εξεταστεί η αξίωσή του υπό το πρίσμα αντικειμενικά επαληθεύσιμων αποδεικτικών στοιχείων, το κράτος δεν είχε συμμορφωθεί με τη θετική του υποχρέωση να εξασφαλίσει στον προσφεύγοντα αποτελεσματικό σεβασμό της ιδιωτικής του ζωής. Συνεπώς, το ΕΔΔΑ διαπίστωσε στην παρούσα υπόθεση παραβίαση του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ.

Σύμφωνα με τα διαλαμβανόμενα στην Σκέψη 51 της άνω Απόφασης:

«51. Το Δικαστήριο επαναλαμβάνει ότι κατά την αξιολόγηση της παρούσας υπόθεσης θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η Σύμβαση δεν έχει ως στόχο να εγγυηθεί δικαιώματα που είναι θεωρητικά ή πλασματικά, αλλά δικαιώματα που είναι πρακτικά και αποτελεσματικά (βλ. Airey κατά Ιρλανδίας, 9 Οκτωβρίου 1979, § 24, Σειρά Α αρ. 32). Μολονότι το άρθρο 8 δεν περιέχει ρητές διαδικαστικές απαιτήσεις, είναι κρίσιμο για την αποτελεσματική απόλαυση των δικαιωμάτων που εγγυάται η διάταξη αυτή η σχετική διαδικασία λήψης

αποφάσεων να είναι δίκαιη και να τηρεί τον δέοντα σεβασμό των συμφερόντων που διασφαλίζονται από αυτήν. Μια τέτοια διαδικασία μπορεί να απαιτεί την ύπαρξη αποτελεσματικού διαδικαστικού πλαισίου μέσω του οποίου ο προσφεύγων να μπορεί να διεκδικήσει τα δικαιώματά του σύμφωνα με το άρθρο 8 υπό όρους δικαιοσύνης, συμπεριλαμβανομένης της διαδικασίας των αποδείξεων. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει εν προκειμένω ότι στην υπόθεση I. κατά Φινλανδίας, το κράτος είχε επιβαρύνει υπέρμετρα με το βάρος απόδειξης την προσφεύγουσα στο πλαίσιο άσκησης αστικών αξιώσεων της για αποζημίωση λόγω της διάδοσης πληροφοριών σχετικά με την ιατρική της κατάσταση.»

4.2.3 *Khelili κατά Ελβετίας, προσφυγή αριθ. 16188/07*³⁴

18 Οκτωβρίου 2011

Ιστορικό: Η προσφεύγουσα, για την οποία η Αστυνομία είχε καταχωρήσει και διατηρήσει επί σειρά ετών στα αρχεία της ότι ήταν “εκδιδόμενη”, είχε ζητήσει την διόρθωση των παραπάνω αρχείων και συγκεκριμένα ως προς τον άνω χαρακτηρισμό, ο οποίος είχε προκύψει μετά από ευρήματα κατά διαδικασία εξακρίβωσης στοιχείων και τον οποίο η προσφεύγουσα είχε αρνηθεί.

Απόφαση: Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε ότι καταρχήν η αποθήκευση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τις αρχές μπορεί να συνιστά επέμβαση στο δικαίωμα της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του προσώπου. Προκειμένου να αποφανθεί επί του επιτρεπτού μίας τέτοιας επέμβασης, το Δικαστήριο λαμβάνει υπόψη το συγκεκριμένο πλαίσιο στο οποίο συνελέχθησαν και διατηρήθηκαν οι εν λόγω πληροφορίες, τη φύση των δεδομένων που καταγράφηκαν, τον τρόπο χρήσης και επεξεργασίας τους και τα αποτελέσματα που μπορούν να προκύψουν από αυτήν. Εν προκειμένω, η διατήρηση αρχείου που περιλαμβάνει δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα ήταν σύμφωνη με το εθνικό δίκαιο και αποσκοπούσε στην πρόληψη του εγκλήματος και άλλων παραβατικών συμπεριφορών, σκοπός που είναι θεμιτός. Ως προς τον επίμαχο χαρακτηρισμό, το ΕΔΔΑ σημείωσε ότι

³⁴ *Affaire Khelili C. Suisse* (διαθέσιμη μόνο στη Γαλλική γλώσσα) <https://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-107032>

εναπόκειται στις αρχές να αποδείξουν την ακρίβεια των αποθηκευμένων στα αρχεία τους δεδομένων και ότι, εν προκειμένω, ο ισχυρισμός ότι η προσφεύγουσα εκδιδόταν παράνομα ήταν υπέρμετρα ασαφής και γενικός και δεν στηριζόταν σε αδιάσειστες αποδείξεις αφού ουδέποτε η προσφεύγουσα είχε καταδικαστεί για παράνομη πορνεία. Ως εκ τούτου, η διατήρηση της εν λόγω καταγραφής στα αστυνομικά αρχεία, δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι ανταποκρίνεται σε «επιτακτική κοινωνική ανάγκη». Συνεπώς, το ΕΔΔΑ απεφάνθη ότι παραβιάστηκε το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ.

4.3 Το δικαίωμα εναντίωσης

Σύμφωνα το άρθρο 21 του ΓΚΠΔ, το υποκείμενο των δεδομένων έχει δικαίωμα εναντίωσης στην επεξεργασία των προσωπικών του δεδομένων, "ανά πάσα στιγμή και για λόγους που σχετίζονται με την ιδιαίτερη κατάστασή του". Κατά τη διατύπωση της παραγράφου 1 του παραπάνω άρθρου, «Ο υπεύθυνος επεξεργασίας δεν υποβάλλει πλέον τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα σε επεξεργασία, εκτός εάν ο υπεύθυνος επεξεργασίας καταδείξει επιτακτικούς και νόμιμους λόγους για την επεξεργασία οι οποίοι υπερισχύουν των συμφερόντων, των δικαιωμάτων και των ελευθεριών του υποκειμένου των δεδομένων ή για τη θεμελίωση, άσκηση ή υποστήριξη νομικών αξιώσεων.»

Με τον ΓΚΠΔ, επομένως, διασφαλίζεται το δικαίωμα του υποκειμένου των προσωπικών δεδομένων να εναντιωθεί στην επεξεργασία αυτών, πλην όμως το δικαίωμα αυτό δεν είναι απόλυτο καθώς ορίζονται περιπτώσεις κατά τις οποίες τούτο μπορεί να περιοριστεί. Μάλιστα, στον εν λόγω Κανονισμό διακρίνονται περιπτώσεις ανάλογα με τους σκοπούς της επεξεργασίας. Έτσι, στην περίπτωση της εμπορικής επεξεργασίας, το δικαίωμα εναντίωσης του υποκειμένου των προσωπικών δεδομένων είναι πιο ισχυρό, καθώς στην περίπτωση αυτή δεν προβλέπονται περιορισμοί στην άσκησή του (παράγραφοι 2 και 3 του άρθρου 21 του ΓΚΠΔ). Αντιθέτως, οι περιορισμοί αφορούν κυρίως τις περιπτώσεις επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων για λόγους δημοσίου συμφέροντος, περιπτώσεις κατά τις οποίες είναι απαραίτητο να υπάρξει ορθή στάθμιση ανάμεσα στα δικαιώματα του υποκειμένου για προστασία των δεδομένων του και στα νόμιμα συμφέροντα των άλλων από την επεξεργασία των δεδομένων του υποκειμένου των δεδομένων.

Σύμφωνα με τη νομολογία του ΕΔΔΑ, δεν προβλέπεται γενικό δικαίωμα αντίρρησης των υποκειμένων στην επεξεργασία των δεδομένων τους. Όπως αποτυπώνεται και στην Απόφαση που παρατίθεται παρακάτω, θέση του ΕΔΔΑ είναι ότι καταρχήν είναι νόμιμη η επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα εφόσον τηρούνται οι διατυπώσεις του νόμου σχετικά με αυτές και δεν θίγονται υπέρμετρα τα δικαιώματα που προστατεύονται από την ΕΣΔΑ. Αναφορικά με τις θετικές υποχρεώσεις των κρατών που απορρέουν από το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ σχετικά με τη διασφάλιση του δικαιώματος του ατόμου στον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής του ζωής, το ΕΔΔΑ δέχεται παρακάτω ότι αυτή δεν εκτείνεται μέχρι του σημείου να περιλαμβάνει τη δυνατότητα στο υποκείμενο των δεδομένων να εναντιωθεί στην επέμβαση του Τύπου στην ιδιωτική του ζωή με απαίτηση προηγούμενης της δημοσίευσης ενημέρωσής του.

4.3.1 Mosley κατά Ηνωμένου Βασιλείου, προσφυγή αριθ. 48009/08³⁵

10 Μαΐου 2011

Ιστορικό: Όταν εβδομαδιαία εφημερίδα εθνικής εμβέλειας δημοσίευσε πρωτοσέλιδο άρθρο, το οποίο συνοδευόταν από προσωπικές φωτογραφίες που αποτελούσαν στιγμιότυπα βίντεο, κρυφά καταγεγραμμένου, το οποίο αποτύπωνε τις υποτιθέμενες «ναζιστικές» σεξουαλικές δραστηριότητες του προσφεύγοντος, διάσημης προσωπικότητας στη Διεθνή Ομοσπονδία Αυτοκινήτου και στη Φόρμουλα 1, ο τελευταίος μήνυσε τον εκδότη της άνω εφημερίδας για παραβίαση της εμπιστοσύνης και παραβίαση της ιδιωτικής ζωής του.

Στην επακόλουθη διαδικασία ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, διαπιστώθηκε ότι οι δημοσιευμένες εικόνες είχαν παραβιάσει το δικαίωμα του προσφεύγοντος στην ιδιωτική ζωή, καθώς δεν είχαν ναζιστική χροιά και επομένως δεν υπήρχε δημόσιο συμφέρον ή αιτιολόγηση για τη δημοσίευσή τους. Στον προσφεύγοντα επιδικάστηκε χρηματική αποζημίωση πλην όμως εκείνος παραπονέθηκε ότι παρέμεινε θύμα παραβίασης του δικαιώματός του στην ιδιωτική ζωή, δεδομένου ότι ουσιαστικά του είχε στερηθεί η ευκαιρία

³⁵ Case Of Mosley V. The United Kingdom <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-104712>

να γνωρίζει προκαταβολικά για την επικείμενη δημοσιοποίηση των εν λόγω φωτογραφιών.

Απόφαση: Ως προς τον ισχυρισμό του προσφεύγοντος, ότι προκειμένου να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική προστασία του δικαιώματός του στην ιδιωτική ζωή, θα έπρεπε να προβλέπεται στο δίκαιο του Ηνωμένου Βασιλείου η προηγούμενη ενημέρωσή του από τον Τύπο ότι επρόκειτο να δημοσιοποιηθούν λεπτομέρειες που άπτονται της ιδιωτικής του ζωής, το ΕΔΔΑ έκρινε ότι καταρχήν οι εθνικές αρχές πράγματι έχουν την υποχρέωση, βάσει της Σύμβασης, όχι μόνο να απέχουν από την επέμβαση στην ιδιωτική ζωή, αλλά και να εξασφαλίσουν την αποτελεσματική προστασία αυτού του δικαιώματος. Τα κράτη έχουν ευρεία διακριτική ευχέρεια να εξειδικεύουν τα μέτρα με τα οποία θα επιτευχθεί η συμμόρφωσή τους προς τις απαιτήσεις που απορρέουν από την ΕΣΔΑ. Στην παρούσα υπόθεση, το ΕΔΔΑ απεφάνθη ότι η προστασία του άρθρου 10 που παρέχεται στις δημοσιεύσεις μπορεί να υποχωρήσει έναντι των απαιτήσεων του Άρθρου 8, σε περιπτώσεις κατά τις οποίες οι πληροφορίες που δημοσιεύονται είναι ιδιωτικού χαρακτήρα και δεν υπάρχει δημόσιο συμφέρον για τη διάδοσή τους. Ωστόσο, έχοντας εξετάσει πέρα από τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης του προσφεύγοντος και λαμβάνοντας υπόψη το αποτέλεσμα που κινδύνευε να προκαλέσει μια τέτοια απαίτηση προηγούμενης ενημέρωσης, τις αμφιβολίες σχετικά με την αποτελεσματικότητα ενός τέτοιου μέτρου αλλά και την ευρεία διακριτική ευχέρεια που αναγνωρίζεται στο κράτος στον τομέα αυτό, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το άρθρο 8 δεν απαιτούσε νομικά δεσμευτική απαίτηση προηγούμενης ενημέρωσης. Απεφάνθη, επομένως, ότι εν προκειμένω δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ.

5. Η ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ 2 ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 8 ΤΗΣ ΕΣΔΑ

Κατά πάγια νομολογία του, το ΕΔΔΑ δέχεται ότι η επεξεργασία προσωπικών δεδομένων αποτελεί επέμβαση στο δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του υποκειμένου των δεδομένων. Πλην όμως, το δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής δεν είναι απόλυτο. Η ίδια η διατύπωση της παραγράφου 2 του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ θεσπίζει αιτιολογημένους περιορισμούς στην προστασία των δικαιωμάτων που κατοχυρώνει η

παράγραφος 1 του ίδιου άρθρου. Το ΕΔΔΑ, επομένως, οφείλει να σταθμίζει και να εναρμονίζει, κατά την κρίση του, το δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής με άλλα νόμιμα συμφέροντα, δημόσια ή ιδιωτικά.

Η έννοια της «αιτιολογημένης επέμβασης» της ΕΣΔΑ, όπως η αυτή έχει εξειδικευτεί από τη νομολογία του ΕΔΔΑ, θα μπορούσε να θεωρηθεί αντίστοιχη της έννοιας της νομιμότητας της επεξεργασίας, που διατυπώνεται στο άρθρο 6 του ΓΚΠΔ, καθώς και στις προϋποθέσεις για την επιβολή νόμιμων περιορισμών του άρθρου 52 του Χάρτη.

Σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ, θεσπίζονται οι παρακάτω προϋποθέσεις, οι οποίες εφόσον πληρούνται και δη σωρευτικά, μπορούν να καταστήσουν επιτρεπτή την επέμβαση στο δικαίωμα της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής. Καταρχάς, για να είναι επιτρεπτή η επέμβαση στο άνω δικαίωμα θα πρέπει αυτή να προβλέπεται από την εθνική νομοθεσία του κράτους που προβαίνει σε αυτή. Επιπλέον, η επέμβαση στο δικαίωμα της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής θα πρέπει να γίνεται στο πλαίσιο της επιδίωξης ενός θεμιτού σκοπού, ήτοι να έχει σκοπό και να είναι ικανή να διασφαλίσει την «εθνικήν ασφάλειαν, την δημοσίαν ασφάλειαν, την οικονομικήν ευημερίαν της χώρας, την προάσπισιν της τάξεως και την πρόληψιν ποινικών παραβάσεων, την προστασίαν της υγείας ή της ηθικής, ή την προστασίαν των δικαιωμάτων και ελευθεριών άλλων.» Τέλος, η άνω επέμβαση θα πρέπει, προκειμένου να είναι επιτρεπτή, να είναι αναγκαία σε δημοκρατική κοινωνία για την επίτευξη του εν λόγω νόμιμου σκοπού.

Μέσα με τη νομολογία του ΕΔΔΑ, οι άνω προϋποθέσεις που τίθενται από την παράγραφο 2 του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ εξειδικεύονται περαιτέρω, βάσει των περιπτώσεων που κλήθηκε να αντιμετωπίσει το Δικαστήριο. Συγκεκριμένα, το ΕΔΔΑ έχει κρίνει ότι προκειμένου η επέμβαση στο δικαίωμα της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής να είναι σύμφωνη με το νόμο, ο νόμος θα πρέπει να είναι «προσιτός στους ενδιαφερόμενους και προβλέψιμος ως προς τις συνέπειές του».³⁶ Σύμφωνα με τη διατύπωση του ίδιου του ΕΔΔΑ, «Η έκφραση

³⁶ Βλ. Ενδεικτικά ΕΔΔΑ, *Amann κατά Ελβετίας* [Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης], προσφυγή αριθ. 27798/95, 16 Φεβρουαρίου 2000, σκέψη 50 και ΕΔΔΑ, *Iordachi και λοιποί κατά Μολδαβίας*, προσφυγή αριθ. 25198/02, 10 Φεβρουαρίου 2009, σκέψη 50.

«σύμφωνα με το νόμο», κατά την έννοια του άρθρου 8 § 2, απαιτεί καταρχάς το επίμαχο μέτρο να έχει κάποια βάση στο εσωτερικό δίκαιο· αναφέρεται επίσης στην ποιότητα του εν λόγω νόμου, απαιτώντας να είναι προσβάσιμος στον ενδιαφερόμενο, ο οποίος πρέπει επιπλέον να δύναται να προβλέψει τις συνέπειές του γι' αυτόν, και να είναι συμβατός με το κράτος δικαίου.»³⁷

Στην υπόθεση *Amann* κατά Ελβετίας [Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης], η οποία αναφέρεται αναλυτικότερα παραπάνω³⁸, το ΕΔΔΑ διαπίστωσε, στη Σκέψη 56, ότι: «Σύμφωνα με την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, ένας κανόνας είναι «προβλέψιμος» εάν διατυπώνεται με αρκετή ακρίβεια ώστε να επιτρέπει σε κάθε άτομο –εάν χρειάζεται, με τις κατάλληλες συμβουλές– να ρυθμίζει τη συμπεριφορά του (βλ. την απόφαση *Malone* κατά Ηνωμένου Βασιλείου της 2 Αυγούστου 1984, Σειρά Α αρ. 82, σελ. 31-32, § 66). Όσον αφορά τα μέτρα μυστικής επιτήρησης, το Δικαστήριο υπογράμμισε τη σημασία αυτής της έννοιας με τους ακόλουθους όρους (*ibid.*, σελ. 32-33, §§ 67-68):

«Το Δικαστήριο επαναλαμβάνει τη γνώμη του ότι η φράση «σύμφωνα με το νόμο» δεν αναφέρεται απλώς στο εσωτερικό δίκαιο, αλλά σχετίζεται επίσης με την ποιότητα του δικαίου, απαιτώντας αυτό να είναι συμβατό με το κράτος δικαίου, το οποίο αναφέρεται ρητά στο προοίμιο της Σύμβασης. Η φράση υπονοεί επομένως –και αυτό προκύπτει από το αντικείμενο και τον σκοπό του άρθρου 8– ότι πρέπει να υπάρχει ένα μέτρο νομικής προστασίας στο εσωτερικό δίκαιο έναντι αυθαίρετων παρεμβάσεων δημοσίων αρχών στα δικαιώματα που κατοχυρώνονται στην παράγραφο 1. Ειδικά όπου ασκείται εν κρυπτώ εξουσία εκτελεστικής εξουσίας, είναι εμφανείς οι κίνδυνοι αυθαιρεσίας. Δεδομένου ότι η εφαρμογή στην πράξη μέτρων μυστικής παρακολούθησης των επικοινωνιών δεν υπόκειται σε έλεγχο από τα ενδιαφερόμενα άτομα ή το ευρύτερο κοινό, θα ήταν αντίθετο προς το κράτος δικαίου να εκφράζεται η νομική διακριτική ευχέρεια που παρέχεται στην εκτελεστική εξουσία από την άποψη μιας απεριόριστης ισχύος. Κατά συνέπεια, ο νόμος πρέπει να αναφέρει το εύρος οποιασδήποτε τέτοιας διακριτικής ευχέρειας που παρέχεται στις αρμόδιες αρχές και τον τρόπο άσκησής της με επαρκή σαφήνεια, λαμβανομένου υπόψη του θεμιτού στόχου του εν λόγω μέτρου, ώστε να παρέχεται στο άτομο επαρκή

³⁷ ΕΔΔΑ, *Korpp* κατά Ελβετίας, προσφυγή αριθ. 23224/94, 25 Μαρτίου 1998, σκέψη 55

³⁸ Βλ. σελ. 19-21 της παρούσας.

προστασία από αυθαίρετες παρεμβάσεις.»

Δήλωσε επίσης ότι «οι υποκλοπές και άλλες μορφές υποκλοπής τηλεφωνικών συνομιλιών συνιστούν σοβαρή επέμβαση στην ιδιωτική ζωή και την αλληλογραφία και πρέπει συνεπώς να βασίζονται σε έναν «νόμο» που είναι ιδιαίτερα ακριβής. Είναι σημαντικό να υπάρχουν σαφείς, λεπτομερείς κανόνες για το θέμα, ειδικά καθώς η διαθέσιμη τεχνολογία για χρήση γίνεται συνεχώς πιο εξελιγμένη». (βλ. την προαναφερθείσα απόφαση *Korpp*, σελ. 542-43, § 72).»³⁹

Περαιτέρω, από τη νομολογία του ΕΔΔΑ, εξειδικεύεται η έννοια του θεμιτού σκοπού, η οποία μπορεί να αναφέρεται στους λόγους δημοσίου συμφέροντος που διατυπώνονται στο άρθρο 8 της ΕΣΔΑ αλλά και σε δικαιώματα και ελευθερίες τρίτων προσώπων, στη στάθμιση με τον οποίο περιορισμοί του δικαιώματος στο σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής μπορεί να γίνουν αποδεκτοί. Κατά τη διατύπωση του ίδιου του ΕΔΔΑ, στη Σκέψη 85 της Απόφασης στην υπόθεση *Peck* κατά Ηνωμένου Βασιλείου, προσφυγή αριθ. 44647/98, η οποία αναφέρεται αναλυτικότερα παραπάνω⁴⁰, «Εν ολίγοις, το Δικαστήριο δεν διαπιστώνει ότι, υπό τις περιστάσεις της παρούσας υπόθεσης, υπήρχαν σχετικοί ή επαρκείς λόγοι που θα αιτιολογούσαν την απευθείας αποκάλυψη από το Συμβούλιο στο κοινό στιγμιότυπων από το υλικό στο άρθρο του στο CCTV News χωρίς το Συμβούλιο να λάβει τη συγκατάθεση του αιτούντος ή να αποκρύψει την ταυτότητά του, ή που θα αιτιολογούσαν την αποκάλυψή του στα μέσα ενημέρωσης χωρίς το Συμβούλιο να λάβει μέτρα για να διασφαλίσει, στο μέτρο του δυνατού, ότι τέτοια απόκρυψη θα πραγματοποιηθεί από τα μέσα ενημέρωσης. Ο στόχος της πρόληψης του εγκλήματος και το πλαίσιο των αποκαλύψεων απαιτούσαν ιδιαίτερο έλεγχο και προσοχή ως προς αυτά τα θέματα στην παρούσα υπόθεση.»

Αναφορικά με την τρίτη προϋπόθεση που πρέπει να συντρέχει σωρευτικά με τις δύο ανωτέρω, προκειμένου η επέμβαση στο δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, ήτοι το να είναι αυτή **αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία** και να τηρείται η αρχή της αναλογικότητας, το ΕΔΔΑ σημειώνει, στην Απόφασή του επί της

³⁹ Case Of *Amann V. Switzerland* <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58497>

⁴⁰ Βλ. σελ. 26-27 της παρούσας

υπόθεσης Khelili κατά Ελβετίας, προσφυγή αριθ. 16188/07, στην οποία γίνεται μνεία αναλυτικότερα παραπάνω⁴¹, στις Σκέψεις 57 επ.:

«57. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι υπήρξε επέμβαση στα δικαιώματα της προσφεύγουσας βάσει του άρθρου 8 της Σύμβασης. Στη συνέχεια, πρέπει να εξεταστεί αν η επέμβαση αυτή αιτιολογείται βάσει της παραγράφου 2 της εν λόγω διατάξεως.

β. Αιτιολόγηση της επέμβασης

i. Νομική βάση

58. Η προσφεύγουσα δεν αμφισβητεί ότι υπήρχε νομική βάση για την επίμαχη επέμβαση. Εν πάση περιπτώσει, το Δικαστήριο θεωρεί ότι στην προκειμένη περίπτωση η επέμβαση είχε νομικό έρεισμα στο εθνικό δίκαιο, συγκεκριμένα το άρθρο 1 του καντονικού νόμου για τις πληροφορίες και τους αστυνομικούς φακέλους και την έκδοση πιστοποιητικών έντιμου βίου και ηθών της 29ης Σεπτεμβρίου 1977, LDP.

ii. Θεμιτός στόχος

59. Η Κυβέρνηση υποστήριξε ότι ο σκοπός της διατήρησης των δεδομένων της προσφεύγουσας ήταν η διατήρηση της τάξης, η πρόληψη τέλεσης ποινικών αδικημάτων και η προστασία των δικαιωμάτων τρίτων.

60. Το Δικαστήριο δέχεται αυτούς τους λόγους για να αιτιολογήσει την επέμβαση στο δικαίωμα της προσφεύγουσας. Καλείται λοιπόν να εξακριβώσει εάν η επέμβαση ήταν «απαραίτητη σε μια δημοκρατική κοινωνία».

iii. Αναγκαιότητα της επέμβασης

α) Γενικές αρχές

61. Το Δικαστήριο είχε την ευκαιρία να θεσπίσει ορισμένες αρχές που διέπουν τη διατήρηση προσωπικών πληροφοριών, ιδίως στην υπόθεση S. και Marper κατά Ηνωμένου Βασιλείου προσφυγές αριθ. 30562/04 και 30566/04 της 4ης Δεκεμβρίου 2008. Στην υπόθεση αυτή, οι προσφεύγοντες παραπονέθηκαν, υπό το πρίσμα των άρθρων 8 και 14 της Σύμβασης, ότι οι αρχές είχαν διατηρήσει τα δακτυλικά τους αποτυπώματα, κυτταρικά δείγματά τους και τα γενετικά τους προφίλ μετά το πέρας της ποινικής δίωξης σε βάρος τους, με αθώωση και απόφαση απαλλαγής αντίστοιχα.

62. Χωρίς να αγνοεί τη διαφορά των συνθηκών γύρω από τις δύο υποθέσεις και τις καταγγελίες που υποβλήθηκαν, το Δικαστήριο θεωρεί ότι οι ακόλουθες αρχές μπορούν να

⁴¹ Βλ. σελ. 42-43 της παρούσας

το καθοδηγήσουν κατά την εξέταση της παρούσας υπόθεσης. Στην υπόθεση S. και Marper κατά Ηνωμένου Βασιλείου, που αναφέρεται μόλις παραπάνω, το Δικαστήριο έκρινε:⁴²

«101. Μια επέμβαση θεωρείται «απαραίτητη σε μια δημοκρατική κοινωνία» για την επίτευξη ενός θεμιτού σκοπού, εάν ανταποκρίνεται σε μια «πιεστική κοινωνική ανάγκη» και, ειδικότερα, εάν τηρείται η αναλογικότητα προς τον νόμιμο σκοπό που επιδιώκεται και εάν οι λόγοι που επικαλούνται οι εθνικές αρχές για να την αιτιολογήσουν φαίνονται "συναφείς και επαρκείς". Ενώ εναπόκειται στις εθνικές αρχές να είναι οι πρώτες που θα κρίνουν εάν πληρούνται όλες αυτές οι προϋποθέσεις, εναπόκειται στο Δικαστήριο να διευθετήσει τελικά το ζήτημα της αναγκαιότητας της επέμβασης υπό το πρίσμα των απαιτήσεων της Σύμβασης (Coster κατά Ηνωμένου Βασιλείου, προσφυγή αριθ. 24876/94, § 104, 18 Ιανουαρίου 2001, και παραπομπές).

102. Ως προς αυτό, πρέπει να παραχωρηθεί μια ορισμένη διακριτική ευχέρεια στις αρμόδιες εθνικές αρχές. Η έκταση αυτής της διακριτικής ευχέρειας είναι μεταβλητή και εξαρτάται από διάφορους παράγοντες, συμπεριλαμβανομένης της φύσης του εν λόγω δικαιώματος της Σύμβασης, της σημασίας του για το ενδιαφερόμενο πρόσωπο, της φύσης της επέμβασης και του σκοπού αυτής. Αυτή η διακριτική ευχέρεια είναι ακόμη πιο περιορισμένη όταν το εν λόγω δικαίωμα είναι σημαντικό προκειμένου να διασφαλιστεί η ουσιαστική απόλαυση των θεμελιωδών ή «ιδιωτικών» δικαιωμάτων του προσώπου που αφορά η επέμβαση (Connors κατά Ηνωμένου Βασιλείου, προσφυγή αριθ. 66746/01, § 82, 27 Μαΐου 2004, και παραπομπές). Όταν διακυβεύεται μια ιδιαίτερα σημαντική πτυχή της ύπαρξης ή της ταυτότητας ενός ατόμου, η διακριτική ευχέρεια που αναγνωρίζεται στο κράτος περιορίζεται (Evans κατά Ηνωμένου Βασιλείου, προσφυγή αριθ. 6339/05, § 77, ECHR 2007-I). Από την άλλη πλευρά, όταν δεν υπάρχει συναίνεση στα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης, είτε για τη σχετική σημασία του διακυβευόμενου συμφέροντος είτε για τα καλύτερα μέσα προστασίας του, η διακριτική ευχέρεια είναι ευρύτερη (Dickson κατά Ηνωμένου Βασιλείου, προσφυγή αριθ. 44362/04, § 78, ΕΣΔΑ 2007-XIII).

103. Η προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα διαδραματίζει θεμελιώδη ρόλο για την άσκηση του δικαιώματος στον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής που κατοχυρώνεται στο άρθρο 8 της Σύμβασης. Ως εκ τούτου, το εθνικό δίκαιο πρέπει να παρέχει κατάλληλες διασφαλίσεις για την αποτροπή οποιασδήποτε χρήσης δεδομένων

⁴² Case Of S. And Marper V. The United Kingdom <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-90051>

προσωπικού χαρακτήρα που δεν συμμορφώνεται με τις εγγυήσεις που προβλέπονται σε αυτό το άρθρο (βλ., *mutatis mutandis*, Z κατά Φινλανδίας, προαναφερθείσα, § 95). Η ανάγκη για τέτοιες διασφαλίσεις είναι ακόμη πιο εμφανής όταν πρόκειται για την προστασία των προσωπικών δεδομένων που υπόκεινται σε αυτόματη επεξεργασία, ιδίως όταν τα δεδομένα αυτά χρησιμοποιούνται για αστυνομικούς σκοπούς. Το εθνικό δίκαιο πρέπει, ειδικότερα, να διασφαλίζει ότι αυτά τα δεδομένα είναι συναφή και όχι σε μεγαλύτερη έκταση από αυτή που απαιτείται για τους σκοπούς για τους οποίους καταγράφονται και ότι διατηρούνται σε μορφή που να επιτρέπει την ταυτοποίηση των ενδιαφερομένων για χρονικό διάστημα που δεν υπερβαίνει το απαραίτητο για τους σκοπούς για τους οποίους αποθηκεύονται (προοίμιο και άρθρο 5 της σύμβασης για την προστασία δεδομένων και αρχή 7 της σύστασης R(87)15 της Επιτροπής Υπουργών με στόχο τη ρύθμιση της χρήσης προσωπικών δεδομένων στον αστυνομικό τομέα). Το εθνικό δίκαιο πρέπει επίσης να θεσπίζει εγγυήσεις ικανές να προστατεύουν αποτελεσματικά τα αποθηκευμένα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα από ακατάλληλη και καταχρηστική χρήση (βλ. ιδίως το άρθρο 7 της σύμβασης για την προστασία δεδομένων) (...).

104. Το συμφέρον των ενδιαφερομένων και της κοινότητας στο σύνολό της για την προστασία των προσωπικών δεδομένων, και ειδικότερα των δεδομένων που σχετίζονται με τα δακτυλικά αποτυπώματα και τα γενετικά δεδομένα, μπορεί να υποχωρήσει ενάντια στο έννομο συμφέρον που συνιστά η πρόληψη του εγκλήματος (Άρθρο 9 της Σύμβασης για την Προστασία Δεδομένων). Ωστόσο, δεδομένης της εγγενώς ιδιωτικής φύσης αυτών των πληροφοριών, το Δικαστήριο πρέπει να προβεί σε αυστηρή εξέταση κάθε μέτρου που λαμβάνει ένα κράτος για να επιτρέψει τη διατήρηση και χρήση τους από τις αρχές χωρίς τη συγκατάθεση του ενδιαφερομένου (βλ., *mutatis mutandis*, Z κατά Φινλανδίας, προαναφερθείσα, § 96).»

6. ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

6.1 “Αστυνομική επιτήρηση” και ποινικές διαδικασίες

Στο ειδικότερο ζήτημα της συλλογής, επεξεργασίας και αποθήκευσης δεδομένων

προσωπικού χαρακτήρα στο πλαίσιο αστυνομικών ερευνών και των συνακόλουθων ποινικών διαδικασιών, συχνά είναι απαραίτητη η στάθμιση των συμφερόντων που αφορούν αφενός τα συμφέροντα και τα δικαιώματα που επιχειρούν να διασφαλίσουν οι αρχές ασφαλείας και οι δικαστικές αρχές, όπως η δημόσια τάξη και η εθνική ασφάλεια, και αφετέρου το δικαίωμα των υπόπτων ή κατηγορουμένων στην προστασία της ιδιωτικής και οικογενειακής τους ζωής.

Οι αστυνομικές έρευνες και οι έρευνες των αρχών εθνικής ασφαλείας συχνά περιλαμβάνουν την παρακολούθηση υπόπτων, μέσω της φυσικής παρακολούθησης ή της παρακολούθησης με ηλεκτρονικά συστήματα (για παράδειγμα, συστήματα γεωεντοπισμού), την πρόσβαση σε τηλεφωνικές ή ηλεκτρονικές συνομιλίες και άλλες δραστηριότητες, χωρίς τη γνώση και συγκατάθεση του υποκειμένου. Περαιτέρω, πληροφορίες που συλλέγονται κατά τις παραπάνω διαδικασίες, καταγράφονται και τηρούνται σε αρχεία των άνω ή άλλων δημοσίων αρχών και ενίοτε εντάσσονται σε έγγραφα που προσκομίζονται ενώπιον των δικαστικών αρχών, στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών.

Όπως γίνεται εύκολα αντιληπτό, τέτοιες πρακτικές είναι σε θέση να επηρεάσουν σημαντικά την ιδιωτική ζωή των ατόμων τα οποία αφορούν. Από την ίδια την παραβίαση της ιδιωτικότητάς τους έως τις συνέπειες που αυτή μπορεί να επιφέρει στην ιδιωτική, οικογενειακή και επαγγελματική ζωή των υποκειμένων των δεδομένων, η καταγραφή και διατήρηση δεδομένων από τις αστυνομικές και δικαστικές αρχές δύναται να αποτελέσει παράγοντα διακρίσεων και άλλων παραβιάσεων θεμελιωδών δικαιωμάτων. Για παράδειγμα, στην άνω αναφερόμενη (βλ. Υποενότητα 4.1.2) υπόθεση *Leander* κατά Σουηδίας, ο προσφεύγων είχε απολυθεί από την εργασία του εξαιτίας πληροφοριών που διατηρούσαν οι αρχές, οι οποίες αφορούσαν τα φρονήματα του προσφεύγοντα, και βάσει των οποίων κρίθηκε ακατάλληλος για τη συγκεκριμένη θέση εργασίας, ενώ στις υποθέσεις *S. και Marper* κατά Ηνωμένου Βασιλείου και *M.K.* κατά Γαλλίας, που ακολουθούν αναλυτικά παρακάτω, το Δικαστήριο είχε τονίσει τον κίνδυνο στιγματισμού που απορρέει από το γεγονός ότι πρόσωπα που είχαν αθωωθεί ή των οποίων η ποινική δίωξη είχε διακοπεί – και, συνεπώς, απολαμβάνουν του τεκμηρίου αθωότητας – αντιμετωπίζονταν

από τα άνω κράτη ως καταδικασθέντες, όσον αφορά τη διατήρηση πληροφοριών που τους αφορούν σε βάσεις δεδομένων.

Οι παραπάνω πρακτικές, επομένως, συχνά αναδεικνύουν ζητήματα αναφορικά με το κατά πόσο αυτές μπορούν να θεωρηθούν επέμβαση στο δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής των ατόμων που θίγονται από αυτές αλλά και ως προς το εάν η εν λόγω επέμβαση είναι αιτιολογημένη και υπό ποιες προϋποθέσεις. Κατά πάγια νομολογία του ΕΔΔΑ, οι πρακτικές της συλλογής, επεξεργασίας, αποθήκευσης και διατήρησης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τις αστυνομικές αρχές και τις αρχές εθνικής ασφαλείας αποτελεί επέμβαση στα δικαιώματα που διασφαλίζονται με την παράγραφο 1 του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ. Η εν λόγω επέμβαση, προκειμένου να είναι αποδεκτή, ήτοι αιτιολογημένη, πρέπει να συμμορφώνεται σωρευτικώς προς τις προϋποθέσεις που τίθενται από την παράγραφο 2 του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ. Ακολουθούν χαρακτηριστικά παραδείγματα από τη νομολογία του ΕΔΔΑ αναφορικά με τα παραπάνω ζητήματα.

6.1.1 Β.Β. κατά Γαλλίας, προσφυγή αριθ. 5335/06⁴³

17 Δεκεμβρίου 2009

Ιστορικό: Ο προσφεύγων, ο οποίος εξέτιε ποινή για σεξουαλικές επιθέσεις κατά ανηλίκων, εγγράφηκε από τις αρμόδιες αρχές στο σύστημα FIJAIS, ήτοι στον εθνικό αυτοματοποιημένο δικαστικό φάκελο δραστών σεξουαλικών αδικημάτων (FIJAIS), ο οποίος τέθηκε σε ισχύ σε χρόνο μεταγενέστερο των καταδικαστικών αποφάσεων κατά του προσφεύγοντος.

Απόφαση: Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι η διατήρηση των στοιχείων ενός κατάδικου, δράστη σεξουαλικών αδικημάτων, σε εθνική δικαστική βάση δεδομένων αποτελεί επέμβαση στο δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, όπως αυτό αποτυπώνεται στο άρθρο 8 της ΕΣΔΑ. Το Δικαστήριο εξέτασε την επέμβαση αυτή υπό το πρίσμα της επιδίωξης της να εξυπηρετήσει τον θεμιτό σκοπό της πρόληψης του εγκλήματος, ιδίως στο

⁴³ Affaire B.B. C. France (διαθέσιμη μόνο στη Γαλλική γλώσσα) <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-96361>

ευαίσθητο ζήτημα της πρόληψης των σεξουαλικών εγκλημάτων κατά ανηλίκων, σημείο στο οποίο έκανε μνεία και στην προστασία των ανηλίκων θυμάτων, ως συνδεδεμένη επίσης με το δικαίωμα στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή αυτών των τελευταίων. Συνεπώς, κατά την κρίση του Δικαστηρίου, η εν λόγω επέμβαση είναι αιτιολογημένη, δεδομένου ότι παρέχονταν επαρκείς εγγυήσεις για την προστασία των δεδομένων, όπως για παράδειγμα το δικαίωμα του υποκειμένου των δεδομένων να ζητήσει τη διαγραφή τους, η περιορισμένη χρονική διάρκεια διατήρησης των δεδομένων και η περιορισμένη πρόσβαση στα εν λόγω αρχεία, και είχε γίνει από τις γαλλικές αρχές ορθή στάθμιση των αντιτιθέμενων ιδιωτικών και δημοσίων συμφερόντων. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο απεφάνθη ότι εν προκειμένω δεν παραβιάστηκε το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ.

6.1.2 S. και Marper κατά Ηνωμένου Βασιλείου, προσφυγές αριθ. 30562/04 και 30566/04⁴⁴

4 Δεκεμβρίου 2008

Ιστορικό: Οι προσφεύγοντες, των οποίων οι προσφυγές συνεκδικάσθηκαν, είχαν κατηγορηθεί αμφότεροι για εγκληματικές πράξεις, αλλά δεν είχαν καταδικαστεί. Ο μιν πρώτος είχε αθωωθεί ενώ ο δεύτερος είχε απαλλαγεί από τις κατηγορίες λόγω παύσεως της ποινικής δίωξης εναντίον του. Εντούτοις, τα δακτυλικά τους αποτυπώματα, τα προφίλ DNA τους και βιολογικό υλικό είχαν φυλαχθεί και αποθηκευθεί από την αστυνομία, η οποία τους αρνήθηκε την διαγραφή του εν λόγω υλικού κατόπιν αιτήσεώς τους. Η επ' αόριστον διατήρηση γενετικών δεδομένων υπόπτων για διάπραξη εγκληματικών ενεργειών επιτρεπόταν από το δίκαιο του Ηνωμένου Βασιλείου, ακόμη κι αν ο ύποπτος στη συνέχεια αθωνόταν ή απαλλασσόταν από την κατηγορία.

Απόφαση: Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι η διατήρηση προσωπικών δεδομένων κάθε υπόπτου αδιακρίτως, χωρίς χρονικό όριο και με περιορισμένη δυνατότητα των αθωωθέντων να ζητήσουν τη διαγραφή τους, συνιστούσε δυσανάλογη επέμβαση στο δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής των προσφευγόντων. Στην Σκέψη 125 της άνω Απόφασης, το Δικαστήριο σημειώνει:

«125. Συμπερασματικά, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η γενικευμένη φύση της εξουσίας

⁴⁴ Ομοίως με υποσημείωση αρ. 31.

διατήρησης των δακτυλικών αποτυπωμάτων, των κυτταρικών δειγμάτων και των προφίλ DNA προσώπων που ήταν ύποπτα αλλά δεν καταδικάστηκαν για αδικήματα, όπως ισχύει στην περίπτωση των παρόντων προσφεύγοντων, αποτυγχάνει να επιτύχει μια δίκαιη ισορροπία μεταξύ των ανταγωνιστικών δημοσίων και ιδιωτικών συμφερόντων και ότι το εναγόμενο κράτος έχει υπερβεί κάθε αποδεκτή διακριτική ευχέρεια από την άποψη αυτή. Συνεπώς, η εν λόγω διατήρηση δεδομένων συνιστά δυσανάλογη επέμβαση στο δικαίωμα των προσφεύγοντων στον σεβασμό της ιδιωτικής τους ζωής και δεν μπορεί να θεωρηθεί αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία. Αυτό το συμπέρασμα παρακάμπτει την ανάγκη να εξετάσει το Δικαστήριο την κριτική των προσφευγόντων σχετικά με την επάρκεια ορισμένων ειδικών διασφαλίσεων, όπως η υπερβολικά ευρεία πρόσβαση στα εν λόγω προσωπικά δεδομένα και η ανεπαρκής προστασία από την μη ορθή χρήση ή την κατάχρηση τέτοιων δεδομένων.» Ως εκ τούτου, το ΕΔΔΑ απεφάνθη ότι υπήρξε εν προκειμένω παραβίαση του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ.

Ειδικότερα, σύμφωνα με την Σκέψη 119 της ίδιας ως άνω Απόφασης:

«119. Από την άποψη αυτή, το Δικαστήριο εντυπωσιάζεται από την γενικευμένη φύση της εξουσίας διατήρησης, η οποία δεν προβαίνει σε διακρίσεις, στην Αγγλία και την Ουαλία. Το υλικό μπορεί να διατηρηθεί ανεξάρτητα από τη φύση ή τη βαρύτητα του αδικήματος για το οποίο το άτομο ήταν αρχικά ύποπτο ή την ηλικία του υπόπτου ως δράστη· δακτυλικά αποτυπώματα και δείγματα μπορούν να ληφθούν –και να διατηρηθούν– από άτομο οποιασδήποτε ηλικίας, που συλλαμβάνεται σε σχέση με αδίκημα που μπορεί να καταγραφεί, το οποίο περιλαμβάνει πλημμελήματα ή παραβάσεις για τις οποίες δεν προβλέπεται ποινή φυλάκισης. Η διατήρηση δεν είναι χρονικά περιορισμένη· το υλικό διατηρείται επ' αόριστον, ανεξάρτητα από τη φύση ή τη σοβαρότητα του αδικήματος για το οποίο ήταν ύποπτο το άτομο. Επιπλέον, υπάρχουν περιορισμένες μόνο δυνατότητες για ένα άτομο το οποίο έχει αθωωθεί να ζητήσει την αφαίρεση των δεδομένων από την εθνική βάση δεδομένων ή την καταστροφή του υλικού (βλ. παράγραφο 35 παραπάνω)· ειδικότερα, δεν υπάρχει πρόβλεψη για ανεξάρτητη εξέταση της αιτιολόγησης της διατήρησης σύμφωνα με καθορισμένα κριτήρια, συμπεριλαμβανομένων παραγόντων όπως η σοβαρότητα του αδικήματος, οι προηγούμενες συλλήψεις, η ένταση της υποψίας εναντίον του ατόμου και τυχόν άλλες ειδικές περιστάσεις.»

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η διερεύνηση του εύρους της έννοιας της ιδιωτικής ζωής αναφορικά με το ζήτημα των δακτυλικών αποτυπωμάτων και των κυτταρικών δειγμάτων, στην οποία προβαίνει το ΕΔΔΑ στις Σκέψεις 66 επ. της άνω Απόφασης, όπου σημειώνει:

«66. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι η έννοια της «ιδιωτικής ζωής» είναι ένας ευρύς όρος που δεν υπόκειται σε εξαντλητικό ορισμό. Καλύπτει τη σωματική και ψυχολογική ακεραιότητα ενός ατόμου (βλ. Pretty κατά Ηνωμένου Βασιλείου, αρ. 2346/02, § 61, ΕΣΔΑ 2002-III, και Y.F. κατά Τουρκίας, αρ. 24209/94, § 33, ΕΔΔΑ 2003 -IX). Μπορεί επομένως να περιλαμβάνει πολλαπλές πτυχές της φυσικής και κοινωνικής ταυτότητας του ατόμου (βλ. Mikulić κατά Κροατίας, αρ. 53176/99, § 53, ΕΣΔΑ 2002-I). Στοιχεία όπως, για παράδειγμα, η ταυτότητα φύλου, το όνομα, ο σεξουαλικός προσανατολισμός και η σεξουαλική ζωή εμπίπτουν στην προσωπική σφαίρα που προστατεύεται από το άρθρο 8 (βλ., μεταξύ άλλων αρχών, Bensaid κατά Ηνωμένου Βασιλείου, αρ. 44599/98, § 47, ΕΣΔΑ 2001-I με περαιτέρω παραπομπές, και Peck κατά Ηνωμένου Βασιλείου, αρ. 44647/98, § 57, ΕΔΔΑ 2003-I). Πέρα από το όνομα ενός ατόμου, η ιδιωτική και οικογενειακή του ζωή μπορεί να περιλαμβάνει άλλα μέσα προσωπικής ταυτοποίησης και σύνδεσης με μια οικογένεια (βλ. mutatis mutandis, Burghartz κατά Ελβετίας, 22 Φεβρουαρίου 1994, § 24, Series A αρ. 280-B, και Ünal Tekeli κατά Τουρκίας, αρ. 29865/96, § 42, ΕΔΔΑ 2004-X). Οι πληροφορίες σχετικά με την υγεία του ατόμου αποτελούν σημαντικό στοιχείο της ιδιωτικής ζωής (βλ. Z κατά Φινλανδίας, 25 Φεβρουαρίου 1997, § 71, Reports of Judgments and Decisions 1997-I). Το Δικαστήριο θεωρεί επιπλέον ότι η εθνική ταυτότητα ενός ατόμου πρέπει να θεωρείται ως ένα άλλο τέτοιο στοιχείο (βλ., ειδικότερα το άρθρο 6 της Σύμβασης για την Προστασία Δεδομένων που αναφέρεται στην παράγραφο 41 ανωτέρω, το οποίο απαριθμεί προσωπικά δεδομένα που αποκαλύπτουν φυλετική καταγωγή ως ειδική κατηγορία δεδομένων μαζί με άλλες ευαίσθητες πληροφορίες για ένα άτομο). Το άρθρο 8 προστατεύει, επιπλέον, το δικαίωμα στην προσωπική ανάπτυξη και το δικαίωμα σύναψης και ανάπτυξης σχέσεων με άλλα ανθρώπινα όντα και τον έξω κόσμο (βλ., για παράδειγμα, Burghartz, που προαναφέρθηκε, γνώμη της Επιτροπής, σ. 37, § 47, και Friedl κατά Αυστρίας, 31 Ιανουαρίου 1995, Σειρά Α αρ. 305-B, γνώμη της Επιτροπής, σ. 20, § 45). Η έννοια της ιδιωτικής ζωής περιλαμβάνει επιπλέον στοιχεία που σχετίζονται με το δικαίωμα ενός ατόμου στην εικόνα του (βλ. Sciacca κατά Ιταλίας, αρ. 50774/99, § 29, ΕΔΔΑ 2005-I). 67.

Η απλή αποθήκευση δεδομένων

που σχετίζονται με την ιδιωτική ζωή ενός ατόμου ισοδυναμεί με επέμβαση κατά την έννοια του άρθρου 8 (βλ. Leander κατά Σουηδίας, 26 Μαρτίου 1987, § 48, Σειρά Α αρ. 116). Η μεταγενέστερη χρήση των αποθηκευμένων πληροφοριών δεν έχει καμία σχέση με αυτό το εύρημα (βλ. Amann κατά Ελβετίας [GC], αρ. 27798/95, § 69, ECHR 2000-II). Ωστόσο, για να καθορίσει εάν οι προσωπικές πληροφορίες που διατηρούνται από τις αρχές επεμβαίνουν σε κάποια από τις πτυχές της ιδιωτικής ζωής που αναφέρονται παραπάνω, το Δικαστήριο θα λάβει δεόντως υπόψη το συγκεκριμένο πλαίσιο στο οποίο έχουν καταγραφεί και διατηρηθεί οι επίμαχες πληροφορίες, τη φύση των αρχείων, τον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιούνται και επεξεργάζονται αυτές οι εγγραφές και τα αποτελέσματα που μπορούν να προκύψουν (βλ., mutatis mutandis, Friedl, που αναφέρεται παραπάνω, §§ 49-51, και Peck, που αναφέρεται παραπάνω, § 59).»

«70. Στην υπόθεση Van der Velden⁴⁵, το Δικαστήριο έκρινε ότι, δεδομένης της χρήσης στην οποία θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί στο μέλλον συγκεκριμένα το κυτταρικό υλικό, η συστηματική διατήρηση αυτού του υλικού ήταν αρκετά επεμβατική ώστε να αναδειχθεί η επέμβαση στο δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής (βλ. Υπόθεση Van der Velden, που αναφέρεται παραπάνω). Η κυβέρνηση επέκρινε αυτό το επιχείρημα με το σκεπτικό ότι προέβαινε σε εικασίες σχετικά με τη θεωρητική μελλοντική χρήση δειγμάτων και ότι δεν υπήρχε τέτοια επέμβαση επί του παρόντος.

71. Το Δικαστήριο εμμένει στην άποψή του ότι η ανησυχία ενός ατόμου σχετικά με την πιθανή μελλοντική χρήση προσωπικών πληροφοριών που διατηρούνται από τις αρχές είναι θεμιτή και σημαντική για τον προσδιορισμό του ζητήματος του εάν υπήρξε επέμβαση. Πράγματι, λαμβάνοντας υπόψη τον ταχύ ρυθμό των εξελίξεων στον τομέα της γενετικής και της τεχνολογίας των πληροφοριών, το Δικαστήριο δεν μπορεί να αποκλείσει την πιθανότητα ότι στο μέλλον τα συμφέροντα της ιδιωτικής ζωής που συνδέονται με τις γενετικές πληροφορίες ενδέχεται να επηρεαστούν αρνητικά με νέους τρόπους ή με τρόπο που δεν μπορεί να προβλεφθεί με ακρίβεια σήμερα. Συνεπώς, το Δικαστήριο δεν βρίσκει επαρκή λόγο για να απομακρυνθεί από τη διαπίστωσή του στην υπόθεση Van der Velden.

72. Ωστόσο, οι θεμιτές ανησυχίες σχετικά με την πιθανή χρήση κυτταρικού υλικού στο μέλλον δεν είναι το μόνο στοιχείο που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη για τον καθορισμό του

⁴⁵ Case Of Van Der Velden V. The Netherlands <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-112547>

παρόντος ζητήματος. Εκτός από τον εξαιρετικά προσωπικό χαρακτήρα των κυτταρικών δειγμάτων, το Δικαστήριο σημειώνει ότι περιέχουν πολύ ευαίσθητες πληροφορίες για ένα άτομο, συμπεριλαμβανομένων πληροφοριών για την υγεία του/της. Επιπλέον, τα δείγματα περιέχουν έναν μοναδικό γενετικό κώδικα μεγάλης σημασίας τόσο για το άτομο όσο και για τους συγγενείς του. Ως προς αυτό, το Δικαστήριο συμφωνεί με τη γνώμη που εξέφρασε η βαρόνη Hale στη Βουλή των Λόρδων (βλ. παράγραφο 25 παραπάνω).

73. Δεδομένων της φύσης και του όγκου των προσωπικών πληροφοριών που περιέχονται στα κυτταρικά δείγματα, η διατήρησή τους αυτή καθεαυτή πρέπει να θεωρείται ότι επεμβαίνει στο δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής των θιγόμενων ατόμων. Το γεγονός ότι μόνο ένα περιορισμένο μέρος αυτών των πληροφοριών εξάγεται ή χρησιμοποιείται πραγματικά από τις αρχές μέσω του προφίλ DNA και ότι δεν προκαλείται άμεση βλάβη σε μια συγκεκριμένη περίπτωση δεν αλλάζει αυτό το συμπέρασμα (βλ. Amann, που αναφέρεται παραπάνω, § 69).

74. Όσον αφορά τα ίδια τα προφίλ DNA, το Δικαστήριο σημειώνει ότι περιέχουν πιο περιορισμένο αριθμό προσωπικών πληροφοριών που εξάγονται από κυτταρικά δείγματα σε κωδικοποιημένη μορφή. Η κυβέρνηση υποστήριξε ότι ένα προφίλ DNA δεν είναι τίποτα άλλο από μια ακολουθία αριθμών ή ένας γραμμωτός κώδικας που περιέχει πληροφορίες καθαρά αντικειμενικού και αδιαμφισβήτητου χαρακτήρα και ότι η αναγνώριση ενός υποκειμένου πραγματοποιείται μόνο σε περίπτωση αντιστοιχίας με άλλο προφίλ στη βάση δεδομένων. Υποστήριξαν επίσης ότι, όντας σε κωδικοποιημένη μορφή, απαιτείται τεχνολογία υπολογιστών για να καταστήσει τις πληροφορίες κατανοητές και ότι μόνο ένας περιορισμένος αριθμός ατόμων θα μπορούσε να ερμηνεύσει τα εν λόγω δεδομένα.

75. Το Δικαστήριο παρατηρεί, ωστόσο, ότι τα προφίλ περιέχουν σημαντικές ποσότητες μοναδικών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Ενώ οι πληροφορίες που περιέχονται στα προφίλ μπορεί να θεωρηθούν αντικειμενικές και αδιαμφισβήτητες με την έννοια που προβάλλεται από την Κυβέρνηση, η επεξεργασία τους μέσω αυτοματοποιημένων μέσων επιτρέπει στις αρχές να προχωρήσουν πολύ πέρα από την ουδέτερη αναγνώριση. Το Δικαστήριο σημειώνει σχετικά ότι η Κυβέρνηση αποδέχτηκε ότι τα προφίλ DNA θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν, και μάλιστα σε ορισμένες περιπτώσεις, είχαν χρησιμοποιηθεί για οικογενειακή αναζήτηση με σκοπό τον εντοπισμό πιθανής γενετικής

σχέσης μεταξύ ατόμων. Αποδέχθηκαν επίσης τον εξαιρετικά ευαίσθητο χαρακτήρα μιας τέτοιας αναζήτησης και την ανάγκη για πολύ αυστηρούς ελέγχους από αυτή την άποψη. Κατά την άποψη του Δικαστηρίου, η ικανότητα των προφίλ DNA να παρέχουν ένα μέσο προσδιορισμού γενετικών σχέσεων μεταξύ ατόμων (βλ. Σκέψη 39 ανωτέρω) αρκεί από μόνη της για να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η διατήρησή τους παρεμβαίνει στο δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή των θιγόμενων ατόμων. Η συχνότητα των οικογενειακών ερευνών, οι εγγυήσεις που συνδέονται με αυτές και η πιθανότητα ζημίας σε μια συγκεκριμένη περίπτωση δεν έχουν σημασία από αυτή την άποψη (βλ. Amann, προαναφερθείσα, § 69). Το συμπέρασμα αυτό δεν επηρεάζεται επίσης από το γεγονός ότι, δεδομένου ότι οι πληροφορίες είναι σε κωδικοποιημένη μορφή, είναι κατανοητές μόνο με τη χρήση τεχνολογίας υπολογιστών και μπορούν να ερμηνευθούν μόνο από περιορισμένο αριθμό ατόμων.

76. Το Δικαστήριο σημειώνει περαιτέρω ότι δεν αμφισβητείται από την Κυβέρνηση ότι η επεξεργασία των προφίλ DNA επιτρέπει στις αρχές να αξιολογήσουν την πιθανή εθνική καταγωγή του υποκειμένου του δείγματος και ότι τέτοιες τεχνικές χρησιμοποιούνται πράγματι σε αστυνομικές έρευνες (βλ. παράγραφο 40 παραπάνω). Η δυνατότητα που παρέχουν τα προφίλ DNA για εξαγωγή συμπερασμάτων ως προς την εθνική καταγωγή καθιστά τη διατήρησή τους ακόμη πιο ευαίσθητη και επιρρεπή στο να επηρεάσει το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή. Αυτό το συμπέρασμα συνάδει με την αρχή που ορίζεται στη Σύμβαση για την Προστασία Δεδομένων και αντικατοπτρίζεται στον Νόμο για την Προστασία Δεδομένων ότι τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που αποκαλύπτουν εθνική καταγωγή περιλαμβάνονται στις ειδικές κατηγορίες ευαίσθητων δεδομένων που προσελκύουν υψηλότερο επίπεδο προστασίας (βλ. παραγράφους 30-31 και 41 παραπάνω).»

«[...] 81. Έχοντας υπόψη αυτές τις διαπιστώσεις και τα ερωτήματα που τέθηκαν στην παρούσα υπόθεση, το Δικαστήριο κρίνει σκόπιμο να επανεξετάσει αυτό το ζήτημα. Σημειώνει αρχικά ότι τα αρχεία δακτυλικών αποτυπωμάτων των προσφευγόντων αποτελούν προσωπικά τους δεδομένα (βλ. σκέψη 68 ανωτέρω) τα οποία περιέχουν ορισμένα εξωτερικά χαρακτηριστικά ταυτοποίησης με τον ίδιο τρόπο όπως, για παράδειγμα, οι προσωπικές φωτογραφίες ή τα δείγματα φωνής.

[...] 84. Το Δικαστήριο είναι της άποψης ότι η γενική προσέγγιση που ακολουθούν τα όργανα της Σύμβασης όσον αφορά τις φωτογραφίες και τα δείγματα φωνής πρέπει επίσης

να ακολουθείται όσον αφορά τα δακτυλικά αποτυπώματα. Η Κυβέρνηση διέκρινε τα τελευταία υποστηρίζοντας ότι αποτελούσαν ουδέτερο, αντικειμενικό και αδιάψευστο υλικό και, σε αντίθεση με τις φωτογραφίες, ήταν ακατανόητα στο ανεκπαιδευτο μάτι και χωρίς συγκριτικό αποτύπωμα. Αν και αληθεύει, αυτή η σκέψη δεν μπορεί να αλλάξει το γεγονός ότι τα δακτυλικά αποτυπώματα περιέχουν αντικειμενικά μοναδικές πληροφορίες για το θιγόμενο άτομο, επιτρέποντας την αναγνώρισή του με ακρίβεια σε ένα ευρύ φάσμα περιστάσεων. Είναι επομένως ικανά να επηρεάσουν την ιδιωτική του ζωή και η διατήρηση αυτών των πληροφοριών χωρίς τη συγκατάθεση του θιγόμενου ατόμου δεν μπορεί να θεωρηθεί ως ουδέτερη ή ασήμαντη.

85. Συνεπώς, το Δικαστήριο θεωρεί ότι η διατήρηση δακτυλικών αποτυπωμάτων στους φακέλους των αρχών σε σχέση με αναγνωρισμένο ή αναγνωρίσιμο άτομο μπορεί από μόνη της να προκαλέσει, παρά τον αντικειμενικό και αδιαμφισβήτητο χαρακτήρα τους, σημαντικές ανησυχίες για την ιδιωτική ζωή.

86. Στην παρούσα υπόθεση, το Δικαστήριο σημειώνει επιπλέον ότι τα δακτυλικά αποτυπώματα των προσφευγόντων λήφθηκαν αρχικά σε ποινικές διαδικασίες και στη συνέχεια καταγράφηκαν σε εθνική βάση δεδομένων με σκοπό να διατηρούνται μόνιμα και να υποβάλλονται σε τακτική επεξεργασία με αυτοματοποιημένα μέσα για σκοπούς ταυτοποίησης δραστών εγκληματικών πράξεων. **Είναι αποδεκτό από αυτή την άποψη ότι, λόγω των πληροφοριών που περιέχουν, η διατήρηση κυτταρικών δειγμάτων και προφίλ DNA έχει σημαντικότερο αντίκτυπο στην ιδιωτική ζωή από τη διατήρηση των δακτυλικών αποτυπωμάτων.** Ωστόσο, το Δικαστήριο, όπως η βαρόνη Hale (βλ. σκέψη 25 ανωτέρω), θεωρεί ότι, ενώ μπορεί να είναι απαραίτητο να γίνει διάκριση μεταξύ της λήψης, χρήσης και αποθήκευσης δακτυλικών αποτυπωμάτων, αφενός, και δειγμάτων και προφίλ, αφετέρου, για τον καθορισμό του ζητήματος της αιτιολόγησης, η διατήρηση των δακτυλικών αποτυπωμάτων συνιστά επέμβαση στο δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής.»⁴⁶

6.1.3 Μ.Κ. κατά Γαλλίας, προσφυγή αριθ. 19522/09⁴⁷

18 Απριλίου 2013

⁴⁶Η υπογράμμιση είναι του γράφοντος.

⁴⁷ Case Of M.K. V. France <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-119075>

Ιστορικό: Ο προσφεύγων είχε αποτελέσει αντικείμενο δύο ερευνών για κλοπή, στο πλαίσιο των οποίων είχαν ληφθεί τα δακτυλικά του αποτυπώματα. Για τα περιστατικά της μεν πρώτης έρευνας αθώωθηκε ενώ η δεύτερη διακόπηκε. Κατόπιν τούτων, ο προσφεύγων αιτήθηκε τη διαγραφή των αποτυπωμάτων του από τη σχετική βάση δεδομένων, αίτημα το οποίο έγινε εν μέρει δεκτό, ως προς την πρώτη των ερευνών, ενώ απορρίφθηκε ως προς τη δεύτερη έρευνα.

Απόφαση: Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε, στην παρούσα υπόθεση, ότι η διατήρηση των δακτυλικών αποτυπωμάτων ενός προσώπου συνιστά επέμβαση στο δικαίωμα της ιδιωτικής του ζωής, η οποία θα μπορούσε υπό προϋποθέσεις να είναι αιτιολογημένη, αφού ο σκοπός που επεδίωκε η δημιουργία της εν λόγω βάσης δεδομένων ήταν θεμιτός – δηλαδή η πρόληψη και η καταπολέμηση του εγκλήματος. Η εν λόγω βάση δεδομένων ήταν σύμφωνη με τη γαλλική νομοθεσία, η οποία ρύθμιζε τη δημιουργία και τη λειτουργία της.

Πλην όμως, η αντίστοιχη νομοθετική ρύθμιση του γαλλικού δικαίου κρίθηκε από το Δικαστήριο ότι δεν τηρούσε την αρχή της αναλογικότητας, απαραίτητη προϋπόθεση για την αιτιολογημένη επέμβαση στο δικαίωμα του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής, σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ. Συγκεκριμένα, το εν λόγω γαλλικό διάταγμα που ρύθμιζε τη λειτουργία της άνω βάσης δεδομένων, εκτός από τον πρωταρχικό σκοπό της βάσης δεδομένων, ο οποίος ήταν να διευκολύνει τον εντοπισμό και την ταυτοποίηση των δραστών κακουργημάτων και άλλων ειδεχθών εγκλημάτων, ανέφερε και έναν δεύτερο σκοπό, δηλαδή «να διευκολύνει τη δίωξη, την έρευνα και τη δίκη υποθέσεων ενώπιον της δικαστικής αρχής». Δεν αναφερόταν ξεκάθαρα ότι αυτό αφορούσε αποκλειστικά κακουργήματα και άλλα σοβαρά αδικήματα. Δεδομένου ότι η σχετική νομοθεσία αναφερόταν επίσης σε «άτομα που εμπλέκονται σε ποινικές διαδικασίες, τα οποία πρέπει να ταυτοποιηθούν», θα μπορούσε στην πράξη να εφαρμοστεί σε όλα τα αδικήματα, συμπεριλαμβανομένων πταισμάτων και πλημμελημάτων, στο βαθμό που αυτό θα επέτρεπε να ταυτοποιηθούν και οι δράστες κακουργημάτων και άλλων σοβαρών εγκλημάτων.

Εν πάση περιπτώσει, οι περιστάσεις της υπόθεσης, που αφορούσαν έρευνα για κλοπή βιβλίων που είχε διακοπεί, μαρτυρούσαν το γεγονός ότι η νομοθεσία εφαρμοζόταν σε

μικροαδικήματα. Η παρούσα υπόθεση ήταν επομένως σαφώς διακριτή από εκείνες που αφορούσαν ιδιαιζόντως σοβαρά αδικήματα όπως το οργανωμένο έγκλημα ή η σεξουαλική επίθεση. Περαιτέρω, το επίμαχο διάταγμα δεν έκανε καμία διάκριση με βάση το αν ο θιγόμενος είχε καταδικαστεί από δικαστήριο ή είχε ασκηθεί ποινική δίωξη. **Στην άνω αναλυτικά αναφερόμενη απόφασή του στην υπόθεση S. και Marper (υπό 6.1.2), το Δικαστήριο είχε τονίσει τον κίνδυνο στιγματισμού που απορρέει από το γεγονός ότι τα άτομα που είχαν αθωωθεί ή των οποίων η υπόθεση είχε διακοπεί – και επομένως απολάμβαναν το τεκμήριο αθωότητας – αντιμετωπίζονταν με τον ίδιο τρόπο όπως οι καταδικασθέντες.** Η κατάσταση στην παρούσα υπόθεση ήταν παρόμοια από αυτή την άποψη, καθώς ο προσφεύγων είχε αθωωθεί στην πρώτη ποινική δίωξη και οι κατηγορίες στη δεύτερη δίωξη είχαν αποσυρθεί.

Συμπερασματικά, το Δικαστήριο έκρινε ότι το εναγόμενο κράτος είχε υπερβεί τη διακριτική του ευχέρεια επί του θέματος, καθώς το σύστημα διατήρησης των δακτυλικών αποτυπωμάτων προσώπων που υπήρξαν ύποπτα για την τέλεση κάποιου αδικήματος αλλά τελικά δεν καταδικάστηκαν, όπως ισχύει στην περίπτωση του προσφεύγοντα στην παρούσα υπόθεση, δεν πέτυχε την επιδιωκόμενη ισορροπία μεταξύ των συγκρουόμενων δημοσίων και ιδιωτικών συμφερόντων που διακυβεύονται εν προκειμένω. Συνεπώς, το ΕΔΔΑ έκρινε ότι η διατήρηση των δακτυλικών αποτυπωμάτων, στην παρούσα περίπτωση, ισοδυναμούσε με δυσανάλογη επέμβαση στο δικαίωμα του προσφεύγοντος για σεβασμό της ιδιωτικής του ζωής, η οποία δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί «απαραίτητη σε μια δημοκρατική κοινωνία» και ως εκ τούτου, διαπίστωσε ομόφωνα παραβίαση του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ.

6.1.4 Allan κατά Ηνωμένου Βασιλείου, προσφυγή αριθ. 48539/99⁴⁸

5 Νοεμβρίου 2002

Ιστορικό: Οι αρχές κατέγραψαν κρυφά ιδιωτικές συνομιλίες του προσφεύγοντος ενώ ήταν κρατούμενος, αφενός με φίλο του στον χώρο του επισκεπτηρίου της φυλακής, αφετέρου με συγκατηγορούμενό του σε κελί του κέντρου κράτησης. Στη συνέχεια, οι ηχογραφήσεις

⁴⁸ Case Of Allan V. The United Kingdom <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60713>

αυτές χρησιμοποιήθηκαν ως αποδεικτικό υλικό στην ποινική διαδικασία που ακολούθησε, η οποία κατέληξε με την καταδίκη του προσφεύγοντος σε ισόβια κάθειρξη χωρίς τη δυνατότητα άσκησης εφέσεως.

Απόφαση: Το Δικαστήριο έκρινε εν προκειμένω ότι παραβιάστηκε το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ, όσον αφορά την καταγραφή των συνομιλιών του προσφεύγοντος, αφού αυτές δεν ήταν «σύμφωνες με το νόμο», προϋπόθεση που τίθεται από την παράγραφο 2 του άνω άρθρου.

Όπως σημειώνει στην οικεία Απόφαση, Σκέψεις 35 και 36:

«35. Η Κυβέρνηση δέχθηκε, μετά την απόφαση Khan κατά Ηνωμένου Βασιλείου (αρ. 35394/97, §§ 26-28, ECHR 2000-V) ότι η χρήση των συσκευών εγγραφής ήχου και εικόνας στο κελί του αιτούντος, στον χώρο του επισκεπτηρίου της φυλακής και σε έναν συγκρατούμενό του ισοδυναμούσε με επέμβαση στο δικαίωμα του προσφεύγοντα στην ιδιωτική ζωή σύμφωνα με το Άρθρο 8 § 1 της Σύμβασης και ότι τα μέτρα δεν χρησιμοποιήθηκαν «σύμφωνα με το νόμο» κατά την έννοια του άρθρου 8 § 2 της Σύμβασης.

36. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει, όπως και στην προαναφερθείσα απόφαση Khan, ότι κατά τον κρίσιμο χρόνο δεν υπήρχε νομοθετική πρόβλεψη που να ρυθμίζει τη χρήση κρυφών συσκευών καταγραφής από την αστυνομία. Ως εκ τούτου, οι επεμβάσεις που αποκαλύφθηκαν από τα μέτρα που εφαρμόστηκαν σε σχέση με τον προσφεύγοντα δεν ήταν «σύμφωνες με το νόμο» όπως απαιτείται από το άρθρο 8 εδάφιο 2ο και, ως εκ τούτου, υπήρξε παραβίαση αυτής της διάταξης.»

6.1.5 Klass και λοιποί κατά Γερμανίας, προσφυγή αριθ. 5029/71⁴⁹

6 Σεπτεμβρίου 1978

Ιστορικό: Οι προσφεύγοντες, δικηγόροι και δικαστικοί, ισχυρίστηκαν ότι ένα πλήθος νομοθετικές διατάξεις του δικαίου της Γερμανίας, οι οποίες επέτρεπαν τη μυστική παρακολούθηση της ηλεκτρονικής και συμβατικής αλληλογραφίας και των τηλεπικοινωνιών, παραβίαζαν το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ, ιδίως λόγω του ότι ο θιγόμενος δεν ήταν ενήμερος για τα μέτρα της παρακολούθησης και δεν μπορούσε να προσφύγει στα

⁴⁹ Case Of Klass And Others V. Germany <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57510>

δικαστήρια μετά το πέρας αυτής.

Απόφαση: Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι η απειλή παρακολούθησης συνιστούσε επέμβαση στην ελεύθερη επικοινωνία μεταξύ των χρηστών ταχυδρομικών και τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών. Κατά τα αναφερόμενα στην άνω Απόφαση:

«42. Το βασικό ζήτημα που ανακύπτει σύμφωνα με το άρθρο 8 στην παρούσα υπόθεση είναι αν η επέμβαση που διαπιστώθηκε αιτιολογείται από τους όρους της παραγράφου 2 του άρθρου 8. Αυτή η παράγραφος, δεδομένου ότι προβλέπει εξαίρεση από δικαίωμα που εγγυάται η Σύμβαση, πρέπει να ερμηνεύεται στενά. Οι εξουσίες μυστικής παρακολούθησης των πολιτών, που χαρακτηρίζουν το αστυνομικό κράτος, είναι ανεκτές βάσει της Σύμβασης μόνο στο βαθμό που είναι απολύτως απαραίτητες για τη διαφύλαξη των δημοκρατικών θεσμών.

43. Προκειμένου η «επέμβαση» που διαπιστώθηκε παραπάνω να μην παραβιάζει το άρθρο 8, πρέπει, σύμφωνα με την παράγραφο 2, να έχει γίνει πρώτα «σύμφωνα με το νόμο». Η απαίτηση αυτή πληρούται στην παρούσα υπόθεση, δεδομένου ότι η «επέμβαση» προκύπτει από Πράξεις που ψηφίστηκαν από το Κοινοβούλιο, συμπεριλαμβανομένου ενός νόμου που τροποποιήθηκε από το Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο, κατά την άσκηση της δικαιοδοσίας του, με την απόφασή του της 15ης Δεκεμβρίου 1970 (βλ. παράγραφο 11 παραπάνω). Επιπλέον, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι, όπως επεσήμαναν τόσο η Κυβέρνηση όσο και η Επιτροπή, κάθε μεμονωμένο μέτρο επιτήρησης πρέπει να συμμορφώνεται προς τις αυστηρές προϋποθέσεις και διαδικασίες που ορίζονται στην ίδια τη νομοθεσία.»

Το Δικαστήριο απεφάνθη ότι δεν παραβιάστηκε το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ.

6.1.6 Vetter κατά Γαλλίας, προσφυγή αριθ. 59842/00⁵⁰

31 Μαΐου 2005

Ιστορικό: Ο προσφεύγων, για τον οποίο ανώνυμοι είχαν καταγγείλει ότι ήταν δράστης ανθρωποκτονίας, επισκεπτόταν τακτικά το σπίτι ενός φίλου του, το οποίο, με άδεια του ανακριτή, παραβιάστηκε από την αστυνομία, η οποία εγκατέστησε στον χώρο εξοπλισμό

⁵⁰ Affaire Vetter C. France (διαθέσιμη μόνο στη Γαλλική γλώσσα) <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-69188>

καταγραφής ήχου. Βάσει της καταγραφή των συνομιλιών των δύο προσώπων, ο προσφεύγων συνελήφθη και του ασκήθηκε δίωξη ανθρωποκτονία. Ο προσφεύγων ζήτησε να μην γίνει δεκτή η άνω ηχητική καταγραφή στο δικαστήριο, ισχυριζόμενος ειδικότερα ότι η πρακτική αυτή της αστυνομίας δεν προβλεπόταν από το νόμο. Τα εθνικά δικαστήρια έκριναν ότι η ηχογράφηση είχε νομική βάση στα άρθρα 81, 100 επ. του γαλλικού Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Τα προαναφερθέντα άρθρα 100 επ. θεσπίζουν ειδικές διαδικαστικές διατάξεις για την παρακολούθηση συνομιλιών που μεταδίδονται μέσω τηλεπικοινωνιών. Αυτές οι διατάξεις θεσπίστηκαν μετά τις αποφάσεις Kruslin και Hunig, στις οποίες το ΕΔΔΑ είχε κρίνει ότι το άνω άρθρο 81, το οποίο εξουσιοδοτεί τον ανακριτή να προβεί σε οποιαδήποτε πράξη χρήσιμη για τη διαπίστωση της αλήθειας, δεν αποτελούσε επαρκή βάση για την υποκλοπή συνομιλιών. Η εθνική νομοθεσία δεν περιέχει ειδικές διαδικαστικές διατάξεις σχετικά με την εγκατάσταση μικροφώνων σε ιδιωτικό χώρο.

Απόφαση: Το ερώτημα που απασχόλησε το Δικαστήριο εν προκειμένω ήταν το κατά πόσο η εν λόγω υποκλοπή συνομιλιών μέσω της εγκατάστασης μικροφώνων σε ιδιωτικό χώρο «προβλεπόταν από το νόμο», όπως άλλωστε απαιτεί η παράγραφος 2 του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ. Τα παραπάνω αναφερόμενα άρθρα 100 επ. του γαλλικού Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αφορούν υποκλοπές σε τηλεπικοινωνιακές γραμμές, συνεπώς η υποκλοπή συνομιλιών εντός ιδιωτικού χώρου δεν ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής τους. Το δε άρθρο 81 του άνω Κώδικα, δεν αναφέρει με επαρκή σαφήνεια την έκταση και τις διαδικασίες άσκησης της διακριτικής ευχέρειας των αρχών που μπορούν να επιτρέπουν την παρακολούθηση ιδιωτικών συνομιλιών. Συνεπώς, το ΕΔΔΑ διαπίστωσε ότι ο προσφεύγων δεν απολάμβανε τον ελάχιστο βαθμό προστασίας που απαιτείται από το κράτος δικαίου σε μια δημοκρατική κοινωνία ως προς τον σεβασμό στο δικαίωμα της ιδιωτικής του ζωής. Το Δικαστήριο απεφάνθη ότι υπήρξε εν προκειμένω παραβίαση του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα αποτελεί μία σημαντική πρόκληση για τον σύγχρονο κόσμο, καθώς η όλο και αυξανόμενη ψηφιοποίηση θέτει πρωτόγνωρες προκλήσεις στον τομέα αυτό. Η Ευρωπαϊκή Ένωση πρωτοστατεί στις νομοθετικές εξελίξεις αναφορικά με το ζήτημα της προστασίας των προσωπικών δεδομένων,

Θεσπίζοντας με τον Γενικό Κανονισμό για την Προστασία Δεδομένων (ΓΚΠΔ) ένα ενιαίο σύστημα κανόνων, στη βάση του οποίου βρίσκεται η διασφάλιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων των πολιτών και η τήρηση διαφανών και δημοκρατικών διαδικασιών αναφορικά με τη συλλογή, επεξεργασία και αποθήκευση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Κομβικής σημασίας “εργαλείο” ως προς την προστασία των προσωπικών δεδομένων έχει επίσης αναδειχθεί η Σύμβαση 108 του Συμβουλίου της Ευρώπης, όπως αυτή ισχύει επικαιροποιημένη. Περαιτέρω, στην ευρωπαϊκή νομοθεσία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων συγκαταλέγεται το άρθρο 8 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στο πλαίσιο της ΕΣΔΑ, η προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα εντάσσεται στο δικαίωμα σεβασμού στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή, της κατοικίας και της αλληλογραφίας, που διασφαλίζεται με το άρθρο 8 αυτής. Η ΕΣΔΑ δεν ρυθμίζει με ειδικότερη διάταξη την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, κατά πάγια νομολογία όμως του ΕΔΔΑ τα δεδομένα αυτά προστατεύονται στο πλαίσιο της έννοιας της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, του οποίου δέχεται ότι αποτελούν ειδικότερη έκφανση. Η παραπάνω ερμηνεία αφορά τα προσωπικά δεδομένα των φυσικών προσώπων. Επιπλέον, το ΕΔΔΑ επεκτείνει, σε ορισμένες περιπτώσεις, την προστασία προσωπικών δεδομένων ώστε αυτή να καταλαμβάνει και νομικά πρόσωπα, στο πλαίσιο του άνω άρθρου και συγκεκριμένα ως ειδικότερη έκφανση της προστασίας της κατοικίας και της αλληλογραφίας.

Η έννοια των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα περιλαμβάνει κάθε πληροφορία που αφορά ταυτοποιημένο ή ταυτοποιήσιμο φυσικό πρόσωπο, σύμφωνα με τον ορισμό των προσωπικών δεδομένων του ΓΚΠΔ. Κατά τη νομολογία του ΕΔΔΑ, η οποία δίνει μια ευρύτερη διάσταση στην παραπάνω έννοια, η προστασία των προσωπικών δεδομένων που παρέχει η ΕΣΔΑ δεν περιορίζεται στα φυσικά πρόσωπα, όπως αναφέρεται και παραπάνω (βλ. Υποενότητες 3.1.1 και 3.1.2), αφετέρου η ίδια η έννοια των προσωπικών δεδομένων περιλαμβάνει πληροφορίες οι οποίες μπορεί να αφορούν την ιδιωτική, επαγγελματική ή δημόσια ζωή του προσώπου (βλ. Υποενότητα 3.1.3).

Η ευρωπαϊκή νομοθεσία διακρίνει και παρέχει ενισχυμένη προστασία στα λεγόμενα “ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα”, ήτοι στις πληροφορίες εκείνες που αναφέρονται στη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή, τον σεξουαλικό προσανατολισμό, τα γενετικά και βιομετρικά δεδομένα, τα δεδομένα υγείας, τις θρησκευτικές και φιλοσοφικές πεποιθήσεις, τα πολιτικά φρονήματα και τη συμμετοχή σε συνδικαλιστικές οργανώσεις, καθώς και δεδομένα που σχετίζονται με ποινικές διαδικασίες κατά του προσώπου το οποίο αφορούν. Τα δεδομένα αυτά χαρακτηρίζονται ως ευαίσθητα καθώς μπορούν να επιφέρουν σημαντικές δυσχέρειες στην διασφάλιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών των προσώπων, εάν τύχουν επεξεργασίας. Από τη νομολογία του ΕΔΔΑ που παρατίθεται παραπάνω, καθίσταται σαφές ότι η προσέγγιση του Δικαστηρίου στις παραπάνω έννοιες είναι πλήρως εναρμονισμένη με την αντίληψη για αυτές που αποτυπώνεται στον ΓΚΠΔ και στη Σύμβαση 108 του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Ως προς το πρόσωπο – υποκείμενο των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, το ΕΔΔΑ δέχεται ότι προκειμένου αυτό να χαίρει προστασίας, δεν απαιτείται οι πληροφορίες να αναφέρονται άμεσα στο πρόσωπο αυτό αλλά αρκεί το εν λόγω πρόσωπο να προκύπτει έμμεσα από το περιεχόμενο των πληροφοριών. Περαιτέρω, ακόμη και αντικείμενα ή συμβάντα μπορούν να γίνουν αντιληπτά ως προσωπικά δεδομένα, σε περιπτώσεις όπου υπάρχει στενή συσχέτιση μεταξύ αυτών και ενός συγκεκριμένου προσώπου (βλ. Υποενότητα 3.2.1).

Οι πληροφορίες που ορίζονται και προστατεύονται ως δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα μπορεί να εμφανίζονται υπό διαφορετικές μορφές. Η νομολογία του ΕΔΔΑ παρέχει ένα ευρύ φάσμα περιπτώσεων και διαφορετικών μορφών προσωπικών δεδομένων, όπως φωτογραφίες (βλ. Υποενότητες 3.2.2 και 3.2.3), βιντεοληπτικό υλικό (βλ. Υποενότητα 3.2.4), δακτυλικά αποτυπώματα, κυτταρικά δείγματα, ιατρικά δεδομένα (βλ. Υποενότητα 3.3.1) και άλλα.

Ο ΓΚΠΔ προβλέπει και διασφαλίζει τα δικαιώματα του υποκειμένου των προσωπικών δεδομένων. Παραπάνω, επιχειρείται μια σύντομη επισκόπηση της νομολογίας του ΕΔΔΑ στα βασικά δικαιώματα του υποκειμένου των δεδομένων, ήτοι στο δικαίωμα πρόσβασης του υποκειμένου στα προσωπικά δεδομένα του, το δικαίωμα διόρθωσης, διαγραφής και “κλειδώματος” δεδομένων και το δικαίωμα εναντίωσης του υποκειμένου στην επεξεργασία των προσωπικών του δεδομένων (βλ. Κεφάλαιο 4). Η νομολογία του ΕΔΔΑ έχει κρίνει, σε ένα πλήθος περιπτώσεων, ότι τα κράτη έχουν και θετικές υποχρεώσεις αναφορικά με την εξασφάλιση του δικαιώματος στον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής των προσώπων, οφείλουν δηλαδή με θετικές τους ενέργειες να διασφαλίσουν την αποτελεσματική προστασία και την απρόσκοπτη άσκηση του άνω δικαιώματος.

Το βασικό ερμηνευτικό ζήτημα που έχει απασχολήσει το Δικαστήριο, και σχετίζεται με τα παραπάνω αναφερόμενα δικαιώματα, είναι η στάθμιση των δικαιωμάτων του υποκειμένου των δεδομένων με άλλα συντρέχοντα και συγκρουόμενα δικαιώματα ή συμφέροντα. Το δικαίωμα στον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, την κατοικία και την αλληλογραφία, που διατυπώνεται στην παράγραφο 1 του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ δεν είναι απόλυτο. Περιορισμοί στο δικαίωμα αυτό μπορούν να υφίστανται εφόσον πληρούνται σωρευτικά οι προϋποθέσεις της “αιτιολογημένης επέμβασης” που προσδιορίζονται στην παράγραφο 2 του άνω άρθρου. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την άνω διάταξη, προκειμένου να είναι επιτρεπτή η επέμβαση στο δικαίωμα της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, θα πρέπει αυτή να προβλέπεται από το νόμο, να επιδιώκει θεμιτό σκοπό και να είναι “αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία”, ήτοι να τηρείται η αρχή της αναλογικότητας.

Από την Επισκόπηση της νομολογίας του ΕΔΔΑ που επιχειρείται παραπάνω, οι άνω αναφερόμενες προϋποθέσεις της “αιτιολογημένης επέμβασης” που τίθενται από την παράγραφο 2 του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ, αποσαφηνίζονται και εξειδικεύονται περαιτέρω μέσα από τις συγκεκριμένες περιπτώσεις που κλήθηκε να αντιμετωπίσει το Δικαστήριο. Συγκεκριμένα, το ΕΔΔΑ έχει κρίνει, όσον αφορά την πρώτη των άνω προϋποθέσεων, ότι προκειμένου η επέμβαση στο δικαίωμα του σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής να είναι σύμφωνη με το νόμο, θα πρέπει ο νόμος να είναι «προσιτός στους

ενδιαφερόμενους και προβλέψιμος ως προς τις συνέπειές του» (βλ. Υποενότητα 3.1.3 και Ενότητα 5). Αναφορικά με τη δεύτερη προϋπόθεση, διαφαίνεται από τη νομολογία του ΕΔΔΑ ότι τούτη βρίσκεται και λειτουργεί σε άμεση συνάρτηση με την τρίτη των άνω προϋποθέσεων της “αιτιολογημένης επέμβασης”. Ως εκ τούτου, σε ένα πλήθος αποφάσεών του, το Δικαστήριο εξετάζει ποια μέσα διέθετε στη διάθεσή του κάθε εναγόμενο κράτος και εάν κάποιο εξ αυτών θα μπορούσε να διασφαλίσει τον επιδιωκόμενο θεμιτό σκοπό με τρόπο που να επεμβαίνει λιγότερο στην ιδιωτική ζωή του προσφεύγοντα. Κατά τη διατύπωση του ίδια του Δικαστηρίου στην υπόθεση S και Marper κατά Ηνωμένου Βασιλείου (βλ. Υποενότητα 4.2.3), «Μια επέμβαση θεωρείται “απαραίτητη σε μια δημοκρατική κοινωνία” για την επίτευξη ενός θεμιτού σκοπού, εάν ανταποκρίνεται σε μια “πιεστική κοινωνική ανάγκη” και, ειδικότερα, εάν τηρείται η αρχή της αναλογικότητας προς τον νόμιμο σκοπό που επιδιώκεται και εάν οι λόγοι που επικαλούνται οι εθνικές αρχές για να την αιτιολογήσουν φαίνεται “συναφείς και επαρκείς”. Ενώ εναπόκειται στις εθνικές αρχές να είναι οι πρώτες που θα κρίνουν εάν πληρούνται όλες αυτές οι προϋποθέσεις, εναπόκειται στο Δικαστήριο να διευθετήσει τελικά το ζήτημα της αναγκαιότητας της επέμβασης υπό το πρίσμα των απαιτήσεων της Σύμβασης».

Στο ειδικότερο ζήτημα της συλλογής, επεξεργασίας και αποθήκευσης πληροφοριών στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας, ήτοι από την αστυνομική έρευνα έως και την ποινική δίκη, η προστασία των προσωπικών δεδομένων αποτελεί ιδιαίτερα σημαντική πτυχή στη διασφάλιση του σεβασμού στο δικαίωμα της ιδιωτικής ζωής εν γένει. Πληθώρα τέτοιων υποθέσεων έχουν απασχολήσει το ΕΔΔΑ. Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η συλλογή, επεξεργασία, αποθήκευση και διατήρηση προσωπικών δεδομένων από αστυνομικές αρχές και αρχές εθνικής ασφαλείας συνιστά επέμβαση στο δικαίωμα που κατοχυρώνει το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ. Η εν λόγω επέμβαση, προκειμένου να είναι αποδεκτή, ήτοι αιτιολογημένη, πρέπει να συμμορφώνεται σωρευτικώς προς τις προϋποθέσεις που τίθενται από την παράγραφο 2 του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ.

Όπως γίνεται εύκολα αντιληπτό, το ζήτημα της αστυνομικής επιτήρησης και της

αξιοποίησης του συλλεγέντος υλικού σε ποινικές διαδικασίες εγείρει ευαίσθητα ερωτήματα στις δημοκρατικές κοινωνίες. Οι πληροφορίες που συλλέγονται και διατηρούνται στο παραπάνω πλαίσιο, είναι τέτοιας φύσεως που δύνανται να έχουν σημαντικό αντίκτυπο στην ιδιωτική ζωή των ατόμων τα οποία αφορούν. Από την ίδια την παραβίαση της ιδιωτικότητάς τους έως τις συνέπειες που αυτή μπορεί να επιφέρει στην ιδιωτική, οικογενειακή και επαγγελματική ζωή των υποκειμένων των δεδομένων, η καταγραφή και διατήρηση δεδομένων από τις αστυνομικές και δικαστικές αρχές δύναται να αποτελέσει παράγοντα διακρίσεων και άλλων παραβιάσεων θεμελιωδών δικαιωμάτων. Συνεπώς, η προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα εντός του παραπάνω πλαισίου, αναδεικνύεται σε κρίσιμο ερώτημα για την ευρωπαϊκή κοινότητα. Η συμβολή του ΕΔΔΑ στην προστασία εν γένει των προσωπικών δεδομένων αλλά και ειδικότερα στο παραπάνω ζήτημα, σε αυτή την ιδιαίτερα ευαίσθητη πτυχή της ιδιωτικής ζωής, μέσω της δίκαιης και ισορροπημένης νομολογίας του, είναι κομβική για τη διασφάλιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών των προσώπων στα κράτη που δεσμεύονται από τη Σύμβαση.

Εντός του ολοένα και αυξανόμενου ψηφιακού περιβάλλοντος, διευρύνονται οι έννοιες και τα περιεχόμενα τόσο των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα όσο και της δυνατότητας επεξεργασίας και αποθήκευσής τους. Στο πλαίσιο αυτό, εντείνεται ταυτόχρονα η ανάγκη αποτελεσματικής προστασίας των υποκειμένων των δεδομένων. Η ευρωπαϊκή νομοθεσία εκσυγχρονίστηκε με τον Γενικό Κανονισμό για την Προστασία Δεδομένων (ΓΚΠΔ) προκειμένου να ανταποκριθεί στις προκλήσεις που θέτει η νέα πραγματικότητα.

Από την πλευρά του, το ΕΔΔΑ, στα 62 περίπου χρόνια λειτουργίας του, έχει πετύχει να αποτελεί ορόσημο στη διασφάλιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η νομολογία του επηρεάζει και διαμορφώνει ένα πρωτοποριακό πλαίσιο για την εξασφάλιση των θεμελιωδών ελευθεριών και δίνει τη δυνατότητα στους πολίτες και τα κράτη που έχουν επικυρώσει την ΕΣΔΑ να προσφεύγουν κατά παραβιάσεων αυτού. Ειδικότερα για το υπό εξέταση ζήτημα, η νομολογία του ΕΔΔΑ αποτελεί μια εμβληματική συμβολή στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, η οποία συνιστά μια ιδιαίτερα επίκαιρη πρόκληση για τις δημοκρατικές κοινωνίες.

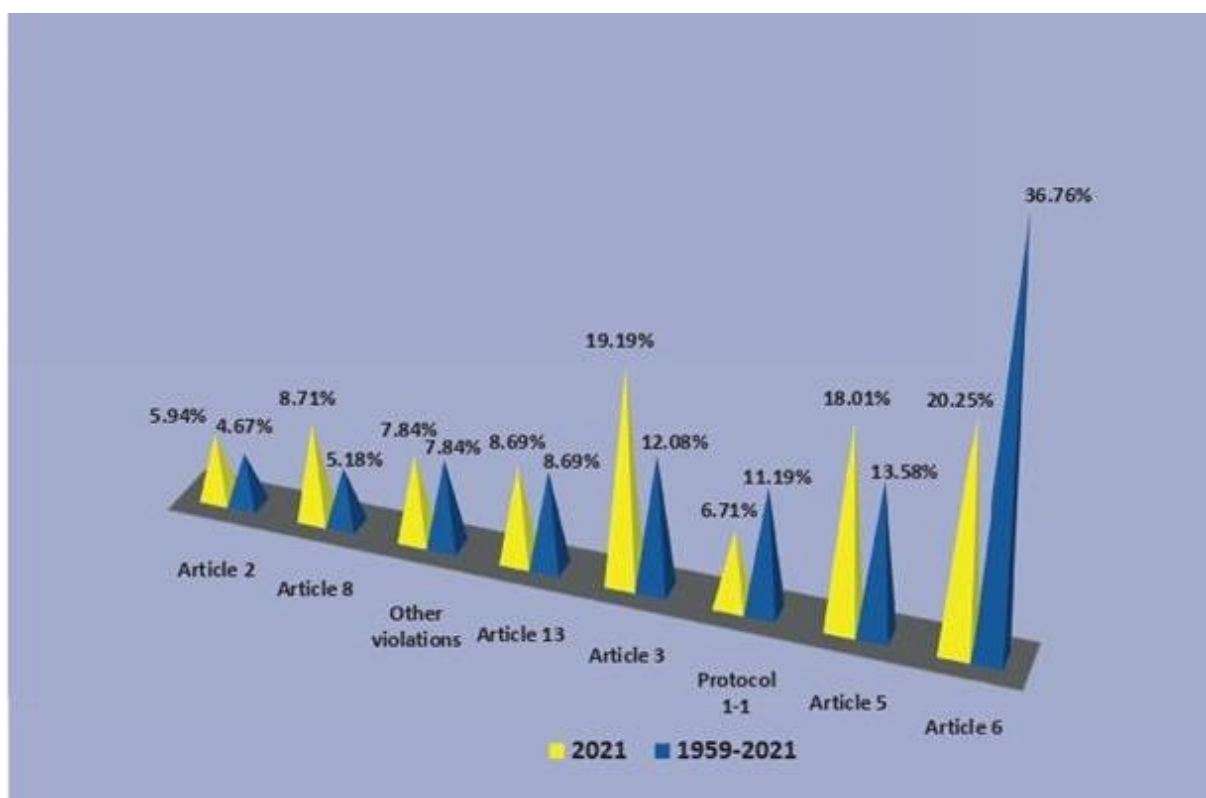
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Γραφήματα

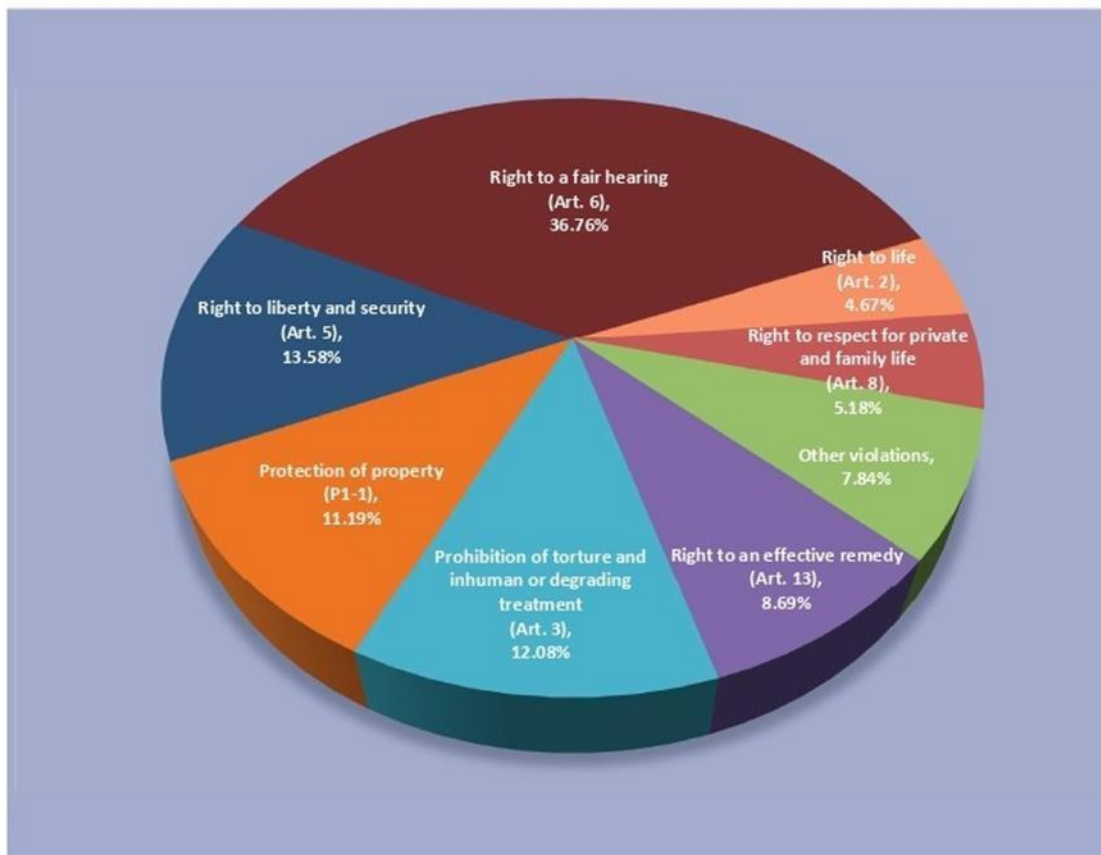
Τα γραφήματα που ακολουθούν παρατίθενται από το Εγχειρίδιο με τίτλο “Overview 1959-2021 ECHR”, του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και του Συμβουλίου της Ευρώπης, που μπορεί να βρεθεί στον ιστότοπο

https://www.echr.coe.int/Documents/Overview_19592021_ENG.pdf

1. Παραβιάσεις που διαπιστώθηκαν από το ΕΔΔΑ κατ' άρθρο (1959-2021)

2. Παραβιάσεις που διαπιστώθηκαν από το ΕΔΔΑ κατ' άρθρο (2021)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΔΔΑ (2021). *Overview 1959-2021 UCHR*. Διαθέσιμο στο:

https://www.echr.coe.int/Documents/Overview_19592021_ENG.pdf

Αυγουστιανάκης, Μιχάλης και Μήτρου, Λίλιαν (2021), *Διάλογος με τη Νομολογία: Ιδιωτικότητα – Προσωπικά Δεδομένα*, ΔΙΤΕ (π.ΔιΜΕΕ), τεύχος 3, σελ. 411 – 419.

Ακριβοπούλου, Χριστίνα (2020). “Παρατηρήσεις στην Απόφ. ΑΠΔΠΧ 32/2020 - Η συνταγματική θεμελίωση του δικαιώματος απαλλαγής από το μάθημα των θρησκευτικών”, ΔΙΤΕ (π. ΔιΜΕΕ), τεύχος 4/2020, σελ. 646 – 649.

Γιαννόπουλος, Γεώργιος (2018). *Εισαγωγή στη Νομική Πληροφορική – Μια πρώτη προσέγγιση της σχέσης δικαίου & νέων τεχνολογιών*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Συμεωνίδης, Ι. (2018). *Η πρόσβαση στα έγγραφα και λοιπά στοιχεία της διοίκησης*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Βλασσόπουλος, Γεώργιος (2018). *Νομολογία Ευρωπαϊκών Δικαστηρίων: Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου*, *Νομικό Βήμα*, τόμος 66 (τεύχος 7), σελ. 1344-1354.

Τζώρτζη, Β. (2018). *Προστασία Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα στον Χώρο Ελευθερίας, Ασφάλειας & Δικαιοσύνης*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Σισιλιάνος, Λ-Α. (2017). *Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου: Ερμηνεία κατ’ άρθρο*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Μήτρου, Λ. (2017). *Ο Γενικός Κανονισμός Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων*. Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα

Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Συμβούλιο της Ευρώπης (2014), *Εγχειρίδιο σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων*. Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Μαργαρίτης, Λ. και Ε. Συμεωνίδου-Καστανίδου, Ε. (2014) *Ανάλυση DNA στην Ποινική Δίκη*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Κοτσαλής, Λ. (2014). *Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου & Ποινικό Δίκαιο: Ερμηνεία και εφαρμογή των άρθρων 1-10 ΕΣΔΑ*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Ένωση Ελλήνων Νομικών e-ΘΕΜΙΣ (2012). *Το Δίκαιο στην ψηφιακή εποχή: Προστασία Προσωπικότητας - Σύγχρονες Μορφές Εγκλήματος - Ηλεκτρονικό Επιχειρείν (3ο Πανελλήνιο Συνέδριο)*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Μπαντή-Μαρκούτη, Β. (2012). *Η σχέση προσωπικών δεδομένων και πνευματικής ιδιοκτησίας στο διαδίκτυο*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Αναστασόπουλος, Δημήτρης (2012). Η προστασία της ιδιωτικότητας κατά το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ στο ψηφιακό περιβάλλον, ΔΙΤΕ (π. ΔιΜΕΕ), 3/2012, σελ. 325 – 339.

Χριστιανός, Βασίλειος (2011). *Εισαγωγή στο δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Μήτρου Λ. και Μανιάτης, Γ. (2008). *Η προστασία των γενετικών δεδομένων*. Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα.

Βρετού, Χριστίνα (2007). Προσωπικά δεδομένα και ΜΜΕ: πεδίο σύγκρουσης προστατευόμενων έννομων αγαθών, ΔΙΤΕ (π. ΔιΜΕΕ), τεύχος 4/2007, σελ. 584 – 594.